T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (KORE DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

JAPON İŞGAL DÖNEMİNDE KORE YARIMADASI VE UZAK DOĞU'NUN SİYASİ GÖRÜNÜMÜ

Yüksek Lisans Tezi

Oktay Gökhan BANBAL

Ankara-2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (KORE DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

JAPON İŞGAL DÖNEMİNDE KORE YARIMADASI VE UZAK DOĞU'NUN SİYASİ GÖRÜNÜMÜ

Yüksek Lisans Tezi

Oktay Gökhan BANBAL

Tez Danışmanı

Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN

Ankara-2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (KORE DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

JAPON İŞGAL DÖNEMİNDE KORE YARIMADASI VE UZAK DOĞU'NUN SİYASİ GÖRÜNÜMÜ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN	.....
Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR	.....
Doç. Dr. A. Volkan ERDEMİR	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Tez Sınavı Tarihi ...16.03.2015.....

(Tez Beyan Belgesi)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(....03...../.....02...../.2015....)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

OKTAY GÖKHAN SANSAL

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
ÖNSÖZ iii
0. GİRİŞ 1
0.1. TEZİN KONUSU 3
0.2. TEZİN AMACI 4
0.3. TEZİN ÖNEMİ 4
0.4. TEZİN YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI 5
1. BÖLÜM 19. YÜZYILDA UZAK DOĞU VE KORE 7
1.1. KORE'NİN 19. YÜZYILDA SİYASİ DURUMU 8
1.2. KORE'NİN DIŞ DÜNYAYA AÇILMASI 9
1.3. DIŞ GÜÇLERİN KORE YARIMADASI'NDA ÇATIŞMASI VE REFORM HAREKETLERİ 14
1.3.1. DOĞU YOLU VE BATI TEKNOLOJİSİ HAREKETİ VE ÇİN ETKİSİ 15
1.3.2. GABO REFORMLARI VE JAPON ETKİSİ 22
1.3.3. GWANGMU REFORMLARI VE RUS ETKİSİ 26
1.3.3.1. BAĞIMSIZLIK KULÜBÜ 29
1.4. KORE İMPARATORLUĞU'NUN JAPON HİMAYESİ'NE GİRMESİ 32
2. BÖLÜM 20. YÜZYILDA UZAK DOĞU'NUN SİYASİ GÖRÜNÜMÜ 39
2.1. UZAK DOĞU'DA JAPONYA 40
2.2. UZAK DOĞU'DA ÇİN 49
2.3. UZAK DOĞU'DA RUSYA 56
3. BÖLÜM JAPON İŞGAL DÖNEMİ 60
3.1. 1910'LU YILLAR: SIKIYÖNETİM 61
3.1.1. 1910'LU YILLARDA YÖNETİM 62

3.1.2. 1910'LU YILLARDA EKONOMİ 67
3.1.3. 1910'LU YILLARDA SOSYAL HAYAT 71
3.1.4. 1910'LU YILLARDA DİRENİŞ HAREKETLERİ 74
3.1.4.1. 1 MART BAĞIMSIZLIK HAREKETİ 78
3.2. 1920'Lİ YILLAR: KÜLTÜR POLİTİKASI 82
3.2.1. 1920'Lİ YILLARDA YÖNETİM 83
3.2.2. 1920'Lİ YILLARDA EKONOMİ 85
3.2.3. 1920'Lİ YILLARDA SOSYAL HAYAT 88
3.2.4. 1920'Lİ YILLARDA DİRENİŞ HAREKETLERİ 92
3.3. 1930'LU YILLAR: ASİMİLASYON 99
3.3.1. 1930'LU YILLARDA YÖNETİM 99
3.3.2. 1930'LU YILLARDA EKONOMİ 101
3.3.3. 1930'LU YILLARDA SOSYAL HAYAT 105
3.3.4. 1930'LU YILLARDA DİRENİŞ HAREKETLERİ 110
SONUÇ 111
EKLER 120
EK 1. KANGHWA ANTLAŞMASI (26 ŞUBAT 1876) 120
EK 2. HİMAYE ANTLAŞMASI (17 KASIM 1905) 125
EK 3. KORE-JAPON İLHAK ANTLAŞMASI (22 AĞUSTOS 1910) 127
KAYNAKÇA 129
ÖZET 137
ABSTRACT 138

ÖNSÖZ

20. yüzyılın ikinci yarısında başlayan ve günümüzde hala devam eden Uzak Doğu'nun ekonomik ve teknolojik gelişimi uzun yıllar araştırmalara konu olmuş ve olmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar, daha çok Japonya ve bu coğrafyada II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti, *Çin Cumhuriyeti* (Chinese Taipei, Tayvan) ve *Kore Cumhuriyeti* (Güney Kore) tarihini inceleyerek yapılmaktadır. Ancak bir ülkenin gelişimini sadece o döneme indirgeyerek incelemek, varılacak sonuçların sağlıklı olmasına engel teşkil edeceğinden öncesinde yaşananlara da göz atılmasında yarar bulunmaktadır. Bu konuda yurt dışında pek çok çalışma bulunurken ülkemizde *Yükseköğretim Kurulu* (YÖK), Ulusal Tez Merkezi verilerine bakıldığında Çin ve Japon tarihi belirli ölçüde incelenmiş, Kore tarihi ise başlıca Kore Savaşı, ekonomik kalkınma ve demokratikleşme hareketleri gibi temel konular üzerinden incelenmiştir. İncelenen bu konular Kore Cumhuriyeti tarihi üzerinde yoğunlaşırken, Kore Yarımadası'nın tarihine pek değinilmemektedir. Bu çalışma ile bu eksikliğin gidermesinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Son olarak, üstün bilgi birikimi ile Korece, dahası Kore kültürü ve tarihi hakkında her zaman yol gösterici olan kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN'e, bu çalışmamın belirlenmesi, hazırlanması ve sonuçlandırılması

aşamalarında da paylaştığı engin fikirleri ile göstermiş olduğu değerli katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kore alfabesi, Hangıl, ile karşılaşmam ile başlayan Kore dili, kültürü ve tarihine olan ilgimden dolayı uzun yıllar katlanmış oldukları zahmetlere rağmen beni her daim destekleyen babam Ekrem BANBAL, annem Güzün BANBAL ve ağabeyim Gürkan BANBAL'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Onların varlığı ve desteği olmadan değerli hocalarım Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN'in yanı sıra Öğr. Gör. S. Yeşim FERENDECİ ve Yar. Doç. Dr. Pınar ALTUNDAĞ'ın bilgilerine erişemez ve şu anki aşamalara gelemezdim.

Ayrıca Yükseköğretim Kurulu desteği ile Kore Cumhuriyeti'nde gerçekleştirdiğim araştırmam sırasında yardımlarını esirgemeyen, Prof. Dr. Jong-Jin Oh hocama da teşekkürlerimi sunarım.

Oktay Gökhan BANBAL

Ankara, 2015

0. GİRİŞ

Kore Yarımadası, Japonlar için uzun çağlar boyunca Asya'da ilerlemek adına bir adım olarak görülmüş ve zaman zaman Japonlar, Kore sularında boy göstererek tacizlerde bulunmuşlardır. Fakat asıl Japonların 16. yüzyıldaki istilası, Koreliler üzerinde derin etkiye sahiptir. 16. yüzyılın sonlarında Japonya'daki bağımsız rakip beylikler üzerinde üstünlüğünü sağlayıp ülke bütünlüğünü sağlayan Toyotomi Hideyoshi, Kore Yarımadası üzerinden Çin'in fethetmeyi amaçladı (The China-Japan-Korea Common History Text Tri-National Committee, 2010: 10). 1590 yılında Korelilerle anlaşmak için heyet gönderen Hideyoshi, Korelilerin Çinlilere yönelik bir istilada Japonların yanında yer almayı reddetmesi üzerine 1592 yılında Kore Yarımadası'na asker gönderdi ve kısa sürede Seul ile önemli şehirleri ele geçirdi (Pratt, 2012: 132). Korelilere yardım amacıyla asker gönderen Çin, 1593 yılında barış görüşmelerine başladı fakat bu görüşmeler olumsuz sonuçlanınca, 1597 yılında ikinci Japon istilası başladı (Pratt, 2012: 133-136). 1598 yılı ortasında Hideyoshi'nin ölümü üzerine Japonlar geri çekildiler ve arkalarında tüm bölgelerinde harap edilmiş bir ülke bıraktılar (Eckert vd., 2012: 148). Bu işgal girişimi her ne kadar başarısız olsa da Koreliler üzerinde Japonlara karşı derin bir öfke oluşmasına sebep olmuştur.

19. yüzyıl, Asya için büyük bir dönüşüm zamanının kapısını açtı. Batılı devletlerin Amerika ve Afrika kıtalarındaki bölgeleri sömürmesinin ardından 19.

yüzyılın başından itibaren gözünü Uzak Doğu'ya dikmesi bu bölgede yüzyıllardır hâkim olan güçlerin sonunu hazırladı. Öncelikle Batılı tüccar ve misyonerlerle tanışan Uzak Doğu halkı, ardından Batı teknolojisi ve yaptırımları ile karşı karşıya kaldı.

Değişen dünyanın getirdiği sanayileşme ile ucuz ham madde ve pazar için sömürge yarışını iyi analiz eden Japonlar, *Meiji Reformları*[1] ile tamamen Batı'yı model alarak askerî, idari ve de ekonomik açıdan kendilerini geliştirdiler. Bu gelişmeyi devam ettirmek amacı ile sömürge arayışına girerek en yakın komşuları ve dışarıdan gelebilecek en yakın tehdit olan ana karaya atlama noktası ve verimli Kore Yarımadası'na gözlerini diken Japonlar, uzun yıllar boyunca uygun zaman ve koşulları beklediler.

İlk olarak yüz yıllardır bölgenin merkezi ve egemen gücü olan Çin'i, Kore'nin nüfuzu yüzünden çıkan Çin-Japon Savaşı (1894-95) ile etkisizleştiren Japonlar, ikinci aşamada Rus-Japon Savaşı (1904-05) ile Asya'da yükselen güç konumundaki Rusya'nın bu bölgeden elini çektirdi. Son olarak da Batılı devletler ile yapılan görüşmeler ve antlaşmalar neticesinde bölgede kendi etki alanını kabul ettiren Japonlar, 1905 yılındaki *Himaye Antlaşması* (을사조약) ile dış ilişkilerini doğrudan yönettikleri Kore İmparatorluğu'nun iç işlerine de büyük ölçüde müdahale ederek bu ülkeyi mutlak ilhak için hazırladılar. Nihayetinde 22 Ağustos 1910 tarihinde imzalatılan *İlhak Antlaşması* (한일 병합 조약) ile Kore Yarımadası, yaklaşık 35 yıl sürecek bir işgal altına girmiş oldu. Böylece Kore, Tayvan'ın ardından Japonya'nın ikinci sömürgesi oldu.

[1] İmparator Meiji'nin tahta çıktığı 1868 tarihinden sonra büyük çaplı siyasi, ekonomik ve sosyal değişimler yaşandı ve bu değişim süreci Japonya'nın modernleşme ve Batılılaşmasına yol açtı(Meiji Restoration).

İlhak kelimesi genelde Japonların hareketlerini ifade etmek için kullanılsa da Koreliler, Japonlarla ortak haklara sahip vatandaşlar olmadılar ve gerçek anlamda kendi politikalarını kontrol etmek ya da yönetimde yer almak gibi bir temsil hakkı bulamadılar (Peterson, Margulies, 2010: 142). Koreliler, Japon idaresi altında Japonlaştırılarak "eşit statü"ye getirilmeye çalışıldı. Bu konuda ortaya atılan teoriler okullarda öğretilerek gençlerin ve halkın zihnine işletilmeye çalışıldı. Asimilasyon politikasının yanı sıra Kore Yarımadası, yoğun nüfusu ile Japon ekonomisi için bir ham madde ve pazar alanı olarak değerlendirildi. Bu çalışmadaki İşgal kelimesi ise, Japonların silah ve zor kullanarak Korelilere antlaşmalar dayatıp Kore Yarımadası'na hâkim olmasından dolayı seçilmiştir.

20. yüzyıl, tüm dünyada çalkantılı başladığı gibi Uzak Doğu da bu çalkantıdan nasibini aldı. Bu çalkantıların temel nedeni, ekonomik olarak geri kalmışlık ve güçlü idari yapı eksikliğine dayanıyordu. Uzak Doğu'da henüz tam anlamıyla sanayi devrimini gerçekleştirememiş ülkelerdeki fakir tarım toplumu ya da son derece ağır koşullarda çalışan işçi sınıfının sorunları gittikçe gün yüzüne çıktı. Bölgede yer alan ve sanayi devrimini henüz tamamlayan Rusya'da işçi sınıfının ağır koşulları değişimi ateşleyen konu olurken, Çin'de ise daha çok yabancıların sahip oldukları ayrıcalıklarla kısmen bölünmüş ülkedeki milliyetçilik ile oldukça yoksul bir hayat süren çiftçilerin durumları bir devrimin habercisi idi.

0.1.TEZİN KONUSU

Bu çalışma ile Uzak Doğu'daki değişim ve devrim süreci ile birlikte Kore Yarımadası'nda Japon İşgal yönetiminin 1910-1945 yılları arasında getirdiği

düzenleme ve uygulamalarının neler olduğu ve bunların Kore halkı üzerinde ne tür etkilere sahip olduğu sorusu incelenmiştir. Bu dönemin incelenmesinde destekleyici olan 19. yüzyılın ikinci yarısında Kore Yarımadası'ndaki durum ve 20. yüzyılın ilk yarısında Uzak Doğu'daki Japonya, Çin ve Rusya'nın nasıl bir gelişme gösterdiği konuları ele alınmıştır.

0.2.TEZİN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Japon işgalinin Kore Yarımadası'nda yol açtığı sonuçları belirlemeye çalışmaktır. Japon yönetiminin Kore halkı üzerinde bıraktığı olumsuz uygulamalar saptanmış ve aynı zamanda bu dönemde Kore halkının entelektüel temelleri ile ekonomik kazanımlarının alt yapısının oluşturulduğu gözlenmiştir. Japon İşgal yönetimi, Korelilerin modern bir toplum olmasında etkin rol oynamıştır ancak Kore halkının üzerinde derin yaralar bırakmıştır.

0.3.TEZİN ÖNEMİ

Korea Education & Research Information Service (Kore Eğitim & Araştırma Bilgi Hizmeti) *Research Information Service System*'de (RISS - Araştırma Bilgi Hizmeti Sistemi) yer alan Japon İşgal Dönemi ile ilgili yazılan tezlere bakıldığında başlıca çalışma alanlarının eğitim, kadın, sosyal hayat konuları ile günümüz Japonya'sındaki ders kitaplarında yer alan bilgilerin irdelenmesi olduğu görülmektedir. Yükseköğretim Kurulu, Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan verilere bakıldığında, Kore hakkında yapılan başlıca çalışmalar şu konular etrafında toplanmıştır: Kore Dili, Kore Edebiyatı, Korece Öğretimi ile Kore Savaşı, Güney

Kore Ekonomisi ve Güney Kore Siyasi Olayları. Ancak özellikle Japon İşgal Dönemini'ne değinen araştırma bulunmamaktadır. Kore çalışmaları alanında, ülkemizde önemli bir eksikliği gidermesinden dolayı bu çalışma, atılan önemli bir adım olacaktır.

0.4.TEZİN YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI

Birinci bölümde 19. yüzyılda Uzak Doğu'nun ve dolayısı ile Korelilerin geçirdiği değişim üzerinde durulmaktadır. Bu dönemde Korelilerin dış dünyaya açılması, yeni dünya düzenine ayak uydurma çabaları ve komşuları olan Japonya, Çin ve Rusya'nın Kore Yarımadası'ndaki etkilerine yer verilmektedir.

İkinci bölümde, Uzak Doğu'da yer alan Japonya'nın Asya'daki yayılma politikası, Çin'de yer alan uzun iç savaş hali ve Rusya'da meydana gelen ayaklanmalar ile devrim ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde, Korelilerin Japonlar tarafından işgal edilmesi, üç ayrı dönemde incelenmektedir. 35 yıl boyunca Japonların, Kore Yarımadası'nda gerçekleştirdiği idari yapı, ekonomik ve sosyal hayat düzenlemeleri incelenerek Korelilerin, zorla dayatılan bu yapılanmaya karşı verdikleri tepkiler üzerinde durulmaktadır.

Sonuç bölümde ise ele alınan tüm gelişmeler değerlendirilerek elde edilen bulgular açıklanmıştır. Ve bu doğrultuda araştırma nitel bir çalışma olup tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın temelini oluşturabilmek ve önceden belirlenen amaçlara ulaşabilmek için kaynak taraması yapılarak çeşitli kütüphanelerdeki kitaplar, makaleler ve internetten yararlanılmıştır.

Bu çalışma, 1910 yılında Japonya'nın Kore Yarımadası'nı işgalinden/ilhakından 1945 yılında II. Dünya Savaşı sonrası Kore Yarımadası'ndan çekilene dek geçen yıllarda yönetim düzenlemeleri, sosyal ve ekonomik hayat ve de Korelilerin Japon yönetimine verdikleri ülke içerisindeki direniş ile sınırlandırılmıştır.

1. BÖLÜM

19. YÜZYILDA UZAK DOĞU VE KORE

On dokuzuncu yüzyılda Batılı devletlerin sömürge arayışının artmasıyla birlikte bu devletlerin Asya ve Uzak Doğu'ya yayılma politikaları da hız kazandı. Bu bağlamda elbette yoğun nüfusu, geniş coğrafyası ve bol ham madde kaynağı ile özellikle Çin öne çıktı. Çin'in ardından Japonya, Batılı güçlerin zor kullanarak kabul ettirdikleri eşit olmayan antlaşmalar ile Batı ticaretine ve Batı ile diplomatik ilişkilere açıldı. Ancak her iki devlette Batı ile kurulan ilişkiler dostane ve eşit şartlarda başlamadı.

Çin, ilişki kurmak isteyen devletleri uzun bir müddet dinlemeyerek belirli bir alanda sınırlı bir ticarete izin vermekteydi. Ancak *Birinci Afyon Savaşı* (1839–42, First Opium War) ve *İkinci Afyon Savaşı*nda (1856–60, Second Opium War) Britanya ile Fransa'ya yenilen Çin, yapılan antlaşmalar sonucu Batılı devletlerin ticaret yapabileceği yeni limanlar açarak imtiyazlar verdi (Opium Wars, 2014). Japonya ise uzun bir süredir yalnızca Hollandalılarla gerçekleştirdiği dış ilişkilerini devam ettirmek niyetiyle değişik tarihlerde Rusların, Britanya'nın ve ABD'nin ticaret isteklerini geri püskürttü (Henshall, 2004; 66). 1853 yılında Amerikanlı Komodor Matthew Perry, ufak bir filo ile gelerek deniz kazalarında kurtulanlara daha insancıl davranılması, limanların ihtiyaçlar ve ticaret için açılmasını talep etti

(Henshall, 2004; 66). Kuşkusuz buradaki en büyük istek, limanların ticarete açılması ve bu şekilde iki ülke ilişkilerinin kurulmasına yönelik taleptir. 1854 yılında daha büyük kuvvetle geri dönen Amerikalılar, *Shogun*[2]'u silah zoruyla anlaşmaya ikna etti ve bu gelişmenin ardından Japonlar, diğer devletler de anlaşmalar imzaladı (Dündar, 2011: 15). Bu anlaşmalar eşit haklar çerçevesinde gerçekleşmemiş, daha çok zorla eşit olmayan koşular dayatılmıştır. Kore de benzer aşamalardan geçti, ancak Batılı bir güç değil, tanıdık ve yüzyıllardır düşman kabul edilen komşusu, Japonya tarafından.

1.1. KORE'NİN 19. YÜZYILDA SİYASİ DURUMU

19. yüzyıl Kore'de yönetimin zayıf olduğu bir dönem olarak başladı. *Sedocho˘ngch'i* (*Kor.* 세도정치 / *Tur.* Güçlülerin Siyaseti / *İng.* Power Politics) olarak bilinen bu dönemde çocuk yaştaki krallar adına ülke, dul kraliçe ve aileleri tarafından yönetilmekteydi. Seth (2011: 216, 217), *Joseon* [3] (조선, 朝鮮) devletindeki kral ve yönetimdeki asıl güçleri şu şekilde açıklamaktadır:

[2] 12. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar imparatorun askerî yardımcısı ve Japonya'nın gerçek yöneticisi olan derebeylik askerî yöneticisinin unvanıdır ki bu da 794 yılına dayanan Kuzey Japonya'daki *Aynular*a (yerel etnik gurup) karşı sefer düzenleyen imparatorluk ordusu başkomutanı anlamındaki "*Barbarlara Boyun Eğdiren Başkomutan*" (Barbarian-Subduing Generalissimo / 征夷大将軍) unvanından gelmektedir (Shogun, 2014).

[3] 1392 yılında (Çin hükümdarı) Hongwu'nun önerisi ile Kore Yarımadası'nda yeni kurulan hanedanlığa 5. yüzyılda Çin kayıtlarında ilk efsanevi Kore devleti olarak adı geçen ve "hanedan tazeliği" ya da "sabahın taze olduğu" yer anlamlarına gelen *Choson/Joseon* seçildi. Ancak bu isim ayrıca Suchen gibi bir kabile isminin transliterasyonundan da gelebileceği belirtilmiştir. Kore ismi ise bir önceki hanedanlık olan *Koryo*'nun (고려, 918-1388) Çin ve Japonya'da kullanıma devam etmesi ve Batılı devletlerin de yarımadaya zamanla değişime uğrayan bu adı kullanmalarından gelmektedir. *Joseon* ismi, bugün halen *Kuzey Kore*'nin resmi adında (*Joseon Minjujueui Inmin Gonghwaguk* /조선민주주의인민공화국) kullanılmaktadır. (Pratt, Rutt, 1999: 232)

- Kral *Chŏngjo'nun* (정조, 1752-1800) ölümünden sonra on bir yaşında tahta çıkarılan Kral *Sunjo* (순조, 1800-1834) döneminde ülke, annesi ve *Andong kökenli Kim ailesi* (안동 김씨) tarafından yönetildi.
- Kral Sunjo'nun ölümünden sonra sekiz yaşında tahta çıkarılan torunu *Hŏnjong* (헝종, 1834-1849) döneminde ülke, annesi ve *P'ungyang kökenli Cho ailesi* (풍양 조씨) tarafından yönetildi.
- Kral Hŏnjong'un ölümünden sonra on dokuz yaşında tahta çıkarılan *Ch'ŏlchon*g (철종, 1849-1864) döneminde ülke, *Andong* kökenli Kim ailesi tarafından yönetildi.
- Kral Ch'ŏlchong'un erken ölüp arkasında bir kız çocuğu bırakmasının ardından *P'ungyang* kökenli Cho ailesi, kraliyet soyundan gelen *Yi Ha-ŭng* (이하응, buradan sonra naip anlamındaki *Daewongun*[4] [대원군] unvanı ile belirtilecektir) ile anlaşarak on iki yaşındaki oğlu *Gojong*'u (고종, 1864-1907) tahta çıkarttı. Kral Gojong'un, *Yŏhŭng kökenli Min ailesi*nden (유형 민씨) bir kızla evlenmesi güç dengesini daha sonra değiştirdi.

1.2. KORE'NİN DIŞ DÜNYAYA AÇILMASI

Öncelikle 19. yüzyılın başlarından itibaren İngiliz, Rus, Fransız ve Amerikan gemileri, Kore karasularında artan bir sıklıkla görülmeye başladı ve bu ülkeler ticaret anlaşması isteklerinde bulundular. 1832 (Britanya Doğu Hindistan Şirketi'nden Lord

[4]Ocak 1864 yılında 12 yaşında tahta çıkan Kral Gojong'un babası Yi Ha-ŭng, naip Daewongun unvanı ile 1873 yılında Kraliçe Min ve ailesi tarafından zorla görevden uzaklaştırılana dek demir yumrukla *Joseon* devletini yöneten kişidir (Kim J. , 2012: 279).

Amherst'in ticaret önerisi), 1845 yıllarında *İngilizler* (Britanya savaş gemisi Samarang'ın Kore sularını incelediği sırada ticaret isteği), 1846 yılında *Fransızlar* (krala ulaştırılmak üzere mektup bırakması) ve 1854 yılında *Ruslar* (iki savaş gemisi ile Korelilerle çatışması) ticaret yapmak için talepte bulundularsa da reddedildiler (Seth, 2011; 228).

Kral Gojong'un tahta çıktığı 1864 yılında, on iki yaşında olmasından dolayı ülke fiili olarak Gojong yerine naiplik eden *Daewongun* tarafından yönetilmekteydi (Eckert vd., 2012: 192). *Daewongun* dönemi öncesinde başlayan ülkeyi dış ticarete açmak isteyen yabancıların tacizleri, *Daewongun* döneminde de artarak devam etti.

Batı'nın emperyalist önerilerinin *Joseon*'daki öncü kolu olarak görülen dokuz Fransız misyonerin öldürülmesinin üzerine, 1866 yılında yedi gemiden oluşan bir Fransız filosu, Kore'ye gönderildi ve yapılan çarpışmaların ardından Fransızlar kırk gün sonra geri çekilmek zorunda kaldı (Woo, 2010: 29). 1866 yılında Pyongyang'a kadar gelerek ticaret teklif eden General Sherman adlı Amerikan gemisinin Koreliler tarafından yakılıp mürettebatının öldürülmesinin ardından, 1871 yılında ABD'nin Çin'deki elçisi, beş gemilik bir filo ile *Kanghwa Adası*na (강화도, 江華島) saldırdıysa da Korelilerin ölümüne çarpışması sonrası geri çekildi (Seth, 2011: 231-232). Yapılan bu çarpışmalardan sonra görevde olan naip *Daewongun*, izlediği Batı karşıtı politikanın ne kadar haklı olduğunu savundu ve Kore'yi Batı'ya karşı tamamen kapatma kararı aldı.

Naip *Daewongun*, ülkedeki durumu iyileştirmek ve kendisine yakın çevreler oluşturmak adına düzenlemelere gitti. Ancak *Daewongun*'un ülkedeki ekonomi, ordu

ve eğitim sisteminde gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmeyip *yangban*[5]ların (양반, 兩班) çıkarlarını gözetmesiyle dönemin Konfüçyüsçü aydınlarının tepkisini çekmesi, 1873 yılında görevden zorla feragat etmesi sürecini başlattı (Eckert vd., 2012: 193, 194). Naip *Daewongun*'un zorla görevden uzaklaştırılmasının ardından Kraliçe'nin *Noron* (*Kor.* 노론. 老論) ve *Kuzey Öğretisi* (*Kor.* 북학, 北學 / *İng.* Northern Learning) taraftarı olan ailesi ile birlikte aydın *Choe Ikhyeon* (최익현) ile *Gelişimci Parti* (Progressive Party) taraftarları ülkenin aydınlanma felsefesi ile uyum içinde ticarete açılmasından yana olan seslerini yükselttiler ve sonuç olarak dış dünyanın bilimsel ve teknolojik medeniyetini kabul eden politikaya geçildi[6] (Woo, 2010:31). Batının gücünü doğu düşüncesi ile pekiştirme düşüncesi aslında o yıllarda sadece Kore'ye özgün değildi, ancak Kore de tamamen Batı sistemine geçilmesinden çok kendi çıkarları nedeniyle bu yolu izlemeyi tercih etti. Başlangıçta Kuzey Öğretisi temelli olan dış ticaret taraftarlığı daha sonradan Seul'ün önemli *yangban* ailelerine mensup bir grup genç tarafından radikalleştirilerek Japonya'daki Meiji reformları model alınıp anayasal monarşi ya da cumhuriyet isteği ortaya atıldı ve dahası kültürel ve kurumsal alanlar dâhil Kore toplumunun her alanında Batı modelinin uygulanması talep edildi (Woo, 2010: 32). Cumhuriyet kurulması düşüncesi ile geniş yetkiye sahip kral ve kralın çevresindeki kişilerin güçlerinin yok olması, kültürel alanda muhafazakâr kesimin değer yargılarının hiçe sayılması ve de devlet idaresinin Batı

[5] *Joseon* dönemindeki elit aydın kesim (Pratt, Rutt, 1999: 513). *Yangban* (Kor.양반, 兩班 / *İng.* two sides) iki taraf anlamındadır ve *sivil memurlar* (Kor. 문반, 文班/ İng. civil officials) ile *askerî memurlar*dan (Kor. 무반, 武班 / İng. military officials) oluşmaktaydı (Seth, 2011: 133). Kore'nin idari kadrolarının tamamen *yangban*lardan oluştuğu, *yangban*lık sisteminin babadan oğula geçtiği ve hak etmeyle ya da çalışarak elde edilmeyen bir paye olması münasebetiyle özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra *yangban*lık yetkileri suiistimal edilmeye başlanmış ve Kore'nin tüm sistemini dejenere etmiştir (Gökmen, 2014).

[6] Bu politika, *1.3.1. Doğu Yolu Ve Batı Teknolojisi Hareketi Ve Çin Etkisi* başlığı altında detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

tarzı bir düzenlemeye gitme isteği elbette ki pek çok kişinin tepkisini çekti. Radikal ilerici düşünce olarak adlandırılan grup her ne kadar başlangıçta vatansever ve milliyetçi bir hareket olarak ortaya çıktıysa da daha sonradan pek çok üyesi Japonlarla işbirliğine yöneldi (Woo, 2010: 32). Çünkü o dönemde ve ilerleyen yıllarda, devlete karşı olan reform yanlısı çevreler aslında yalnızca kendi çıkarlarını gözeten Japonlar tarafından sürekli destek gördü.

1868 yılında Japonya'da yeni kurulan Meiji hükümeti, Kore ile diplomatik ve ticari ilişkilerin başlatılması için birkaç defa istekte bulunduysa da Kore tarafı, Japonların isteklerini reddetti. 20 Eylül 1875 tarihinde Çin'deki gizli görevinden dönen *Unyō* (*Jap.* 雲揚) gemisine *Kanghwa* adası yakınlarına ulaştığında Koreliler tarafından Batılı sanılarak saldırılması ve Japonların buna karşılık vermesiyle gerçekleşen *Unyō Vakası* (*Kor.* 운요호 사건 / *İng.* Ganghwa Island incident) meydana geldi (Nahm, 2004: 151). Bir antlaşma yapmak için sürekli fırsat kollayan Japonlar, 1875 yılında meydana gelen *Unyō* Vakası ile iyi bir fırsat ele geçirdiler. Japonlar, Şubat 1876'da önemli sayıda asker ile birlikte *Kanghwa* adasına gelerek *Unyō* Vakası'ndan dolayı özür dilenmesi ve diplomatik, ticari ilişki antlaşması talebinde bulundular (Seth, 2010: 13). Ticari ilişkilerin başlatılması demek, Kore'nin ekonomik olarak daha güçlü olan Japonya için bir pazar haline gelmesi anlamını taşıyordu. Ayrıca diplomatik ilişkilerin başlatılması ile ilerleyen yıllarda Japonya'nın ülkenin iç işlerine müdahil olması anlamına da geliyordu. Yönetimde henüz yeterince tecrübesi olmayan Kral Gojong, Japonlarla anlaşmadan yana oldu. Sonuç olarak 26 Şubat 1876 tarihinde Japonya ve Kore *Kanghwa Antlaşması*'nı[7] (*Kor.* 강화도조약 / *İng.* Treaty of Ganghwa Island) imzaladılar ki bu antlaşmanın en

[7] Bakınız: Ek 1. Kanghwa Antlaşması.

önemli özelliği Kore'nin Japonya ile eşit hüküm haklarına sahip bağımsız bir ülke olduğunun kabul edilmesidir (Nahm, 2004: 152). Bu madde ile Kore, artık Çin merkezli Doğu uluslararası sisteminden Batı merkezli uluslararası bir sisteme geçerek Çin'in himayesinde bir ülke değil, Çin de dahil olmak üzere diğer ülkelerele eşit bir statüye sahip olarak kabul edilmektedir. Japonya, kendisine dayatılan eşit olmayan antlaşmalardan ders almış, kendisi de aynı yolla Kore'yi Çin etkisinden uzaklaştırma çabasındaydı.

Japonya ile yapılan antlaşmadan sonra diğer ülkelerle antlaşmalar da ardı sıra gelmiştir.

- 1882 yılında *Amerika Birleşik Devletleri* (*Kor.* 조·미수호통상조약, 朝美修好通商條約 / *Tur.* ABD-Kore Dostluk ve Ticaret Antlaşması / *İng.* Treaty of Peace, Amity, Commerce and Navigation)
- 1882 yılında *Çin* (*Kor.* 조청상민수륙무역장정, 朝淸商民水陸貿易章程 / *Tur.* Çin-Kore Deniz ve Kara Ticareti Düzenlemesi / *İng.* Sino-Korean Regulations for Maritime and Overland Trade)
- 1883 yılında *Büyük Britanya* (*Kor.* 조영수호통상조약, 朝英修好通商條約 / *Tur.* Büyük Britanya-Kore Dostluk ve Ticaret Antlaşması / *İng.* Treaty of Friendship and Commerce Between Great Britain and Korea)
- 1883 yılında *Almanya* (*Kor.* 조독수호통상조약, 朝獨修好通商條約 / *Tur.* Almanya-Kore Dostluk ve Ticaret Antlaşması / *İng.* Treaty of Friendship and Commerce Between Germany and Korea)

- 1884 yılında *İtalya* (*Kor.* 조이수호통상조약, 朝伊修好通商條約 / *Tur.* İtalya-Kore Dostluk ve Ticaret Antlaşması / *İng.* Treaty of Friendship and Commerce Between Italia and Korea)
- 1884 yılında *Rusya* (*Kor.* 조로수호통상조약, 朝露修好通商條約/ *Tur.* Rusya-Kore Dostluk ve Ticaret Antlaşması / *İng.* Treaty of Friendship and Commerce Between Russia and Korea),
- 1886 yılında *Fransa* (*Kor.* 조불수호통상조약, 朝佛修好通商條約/ *Tur.* Fransa-Kore Dostluk ve Ticaret Antlaşması / *İng.* Treaty of Friendship and Commerce Between France and Korea)ve
- *Avusturya* (*Kor.* 조오수호통상조약, 朝墺修好通商條約 / *Tur.* Avusturya-Kore Dostluk ve Ticaret Antlaşması / *İng.* Treaty of Friendship and Commerce Between Austria and Korea) ile yapılan antlaşmalarla bu ülkelere de çeşitli haklar ile birlikte en fazla kayırılan ülke ve siyasi dokunulmazlık gibi haklar verildi (Woo, 2010: 34, 35).

1.3. DIŞ GÜÇLERİN KORE YARIMADASI'NDA ÇATIŞMASI VE REFORM HAREKETLERİ

19. yüzyılın ikinci yarısında, *Joseon* devletinde geri kalmışlık her yönüyle hissedilir oldu. Bu konuda her ne kadar naip *Daewongun* döneminde adımlar atılmaya çalışıldıysa da yeterli olmadı. Aydın çevreler tarafından başlatılan aydınlanma için Batı'nın teknolojisi ve biliminin alınması öne çıkmaya başladı. Bu gelişmeler ışığında öncelikle Japonya, sonrasında ise diğer ülkelerle imzalanan antlaşmalarla birlikte yabancı ülkelerin durumlarını inceleme fırsatı bulan bir takım

Koreli aydın daha fazla talepte bulunmaya başladı. Aynı zamanda yabancı ülkeler ile yapılan anlaşmaların sonucu olarak yabancıların rahatça ülkede ticaret yapmaları ve kendi yasaları ile yargılanmaları gibi bir çeşit dokunulmazlıklarını kabullenmeyen bir takım aydın da yabancı karşıtı söylemlerini daha yüksek sesle dile getirmeye başladı. İşte bu ortamda Kral Gojong, daha fazla sessiz kalamayarak bir takım reform hareketlerine başvurdu. Bu reform hareketleri üç ayrı dönemde toplanmıştır:

1. ***Doğu Yolu ve Batı Teknolojisi*** **(Kor. 동도서기, 東道西器 / İng. Eastern Way, Western Technology):** Japonlarla yapılan *Kanghwa* Antlaşması'nın (1876) hemen ardından yabancı ülkelerin incelenmesiyle başlayan reform hareketleri,
2. ***Gabo Reformları*** **(*Kor.* 갑오 개혁, 甲午改革 / *İng.* Gabo Reform):** Çin-Japon Savaşının (1894-95) hemen ardından Japonlar tarafından dayatılan reform hareketleri.
3. ***Gwangmu Reformları*** **(*Kor.* 광무 개혁, 光武改革/ *İng.* Gwangmu Reform):** Kral Gojong'un Rus elçiliğinde geçirdiği dönemin hemen ardından başlatılan reform hareketleri.

1.3.1. DOĞU YOLU VE BATI TEKNOLOJİSİ HAREKETİ VE ÇİN ETKİSİ

Japonya ile yapılan *Kanghwa* Antlaşması (1876) ile önce Japonlara sonra da tüm dünyaya kapılarını açmak zorunda kalan Kore, bu ülkelerle olan etkileşim sonucu bir takım reform hareketlerine ihtiyaç duydu. Her ne kadar bir reform

havasında olmasa da bu dönemde yapılanlar yeni dünya düzenini yakalamak adına atılan ilk ve temel adımlar olarak yerini aldı. Ocak 1881 tarihinde *T'ongni-gimu Amun* (*Kor.* 통리기무아문, 統理機務衙門 / *İng.* Office of General Management) adı ile diplomatik ilişkilerin yanı sıra dış ticaret, yabancı dil öğretimi ve gemi yapımı gibi on iki birimden oluşan dışişleri bakanlığı kuruldu ve bir sonraki ay sanayi, ticaret, hukuk, askerî konular, eğitim ve tıp alanlarını incelemek üzere Japonya'ya bir delegasyon gönderildi (Pratt, 2006: 194). Ancak yapılan reformlar çoğu zaman olduğu gibi burada da kolay olmadı. Eski sistemin korunmasından yana olan bir kesim tarafından şiddetle eleştirildi ve gizli planlar kuruldu. Yeni reformların yarattığı siyasi ortamda eski *Beş Ordu*'nun (*Kor.* 오군영 / *İng.* Five Armies) yeniden yapılandırılması ve 1881 yılında *Özel Kuvvetler* (*Kor.*별기군 / *İng.* Special Skill Force) adıyla modern ordu biriminin oluşturulmasının ardından uzun süre maaşlarını alamayan eski ordu mensuplarının başlattığı *Imo Kullan* (Kor. 임오군란 / *İng.* Imo Incident, 1882 *İmo* yılında gerçekleşen Askerî Başkaldırı) olarak adlandırılan ayaklanma meydana geldi (Nahm, 2004: 153-155). Ayaklanmayı fırsat bilen *Daewongun*, Japonların yardımı ile bu olayı kendi lehine çevirerek yönetimde söz sahibi olan gelinine darbe girişiminde bulundu ve Kral Gojong yetkiyi ele almak için *Daewongun*'u davet etti (Pratt, 2006: 180). Bu karışıklık esnasında Seul'de meydana gelen Japon karşıtı başkaldırıda bazı Japonlar öldürülerek Japon elçilik binası ateşe verildi ve elçi ile beraberindeki memurlar Japonya'ya kaçtı (Nahm, 2004: 155). Ardından gönderilen Japon askerlerine karşılık daha büyük bir güçle ve on altıncı yüzyıldan bu yana ilk defa Kore'nin içişlerine karışmak üzere asker gönderen Çin, *Daewongun*'u rehin alınıp Çin'e götürülmesine karar verdi (Seth, 2010: 16). Böylelikle Çin-Japon Savaşı'na (1894-1895) dek on iki yıl sürecek Kore'deki Çin-

Japon çekişmesi başlamış oldu. Çin ile Kore arasında imzalanan *1882 Çin-Kore Antlaşması* (1882, *Kor.* 조청상민수륙무역장정, 朝淸商民水陸貿易章程 / *İng.* China–Korea Treaty of 1882) ile karşılıklı olarak her iki ülke tüccarları ticaret yapabilecekti ki bu bir antlaşmadan çok biat edilen ülke ile imzalanan bir düzenleme niteliğindedir (Seth, 2010: 16). Altı yıl önce 1876 yılında Japonya ile yapılan *Kanghwa* Antlaşması ile ilk kez bağımsız olarak kabul edilen *Joseon*, bu düzenleme ile Çin'e bağlı olduğunu bir kez daha pekiştirmiş oldu. Ayrıca Çin'in tavsiyesi üzerine: dış ilişkileri idare etmek için Dış İşleri Bürosu olarak bilinen *Ticari ve Diplomatik Konuları Düzenleme* (Office for the Management of Diplomatic and Commercial Affairs) adında bir ofis, içişlerle ilgilenmek için İçişleri Ofisi olarak tabir edilen *Askerî ve Ulusal Konuları Düzenleme* (Management of Military and National Affairs) adı altında bir ofis kuruldu (Seth, 2010: 16, 17). Bu dönemde Çin, Çinli ve yabancı danışmanlar yoluyla Kore'yi kontrolü altında tuttu (Nahm, 2004: 156). Çin, Kore'de ilk telgraf hattının, Kore Gümrük Hizmetleri'nin ve ayrıca Batılı hükümetlerle resmi diplomatik ilişkilerin kurulmasında merkezi bir rol oynadı (Hwang, 2010: 133). Tablo 1'de, 1885-1892 yılları arasında Kore'nin Çin ve Japonya'dan yaptığı ithalat rakamları görülmektedir. Buradaki verilere göre 1885 yılında %19 olan Çin'den yapılan ithalat özellikle 1887 yılından itibaren düzenli bir şekilde artarak Japonların elindeki %81'lik oranı aşağıya çekmiş ve 1892 yılında iki ülkeden yapılan ithalat oranı eşitlenme noktasına yaklaşmıştır. Japonya ve Çin ithalat oranlarındaki %62'lik fark yedi yıl içerisinde %10'a inmiştir. 1882 Çin-Kore Antlaşması ile başlayıp gelişen Çin ticaretinin ülkede kazandığı yer ve Japonya'nın Kore pazarında orantısal kaybı tabloda açık bir şekilde görülmektedir.

Yıl	Çin (%)	Japonya(%)
1885	313.342 (19)	1.377.392 (81)
1886	455.015 (18)	2.064.353 (82)
1887	742.661 (26)	2.080.787 (74)
1888	860.328 (28)	2.196.115 (72)
1889	1.101.585 (32)	2.299.118 (68)
1890	1.660.075 (35)	3.086.897 (65)
1891	2.148.294 (40)	3.226.468 (60)
1892	2.055.555 (45)	2.555.675 (55)
		Birim: Meksika Doları

Tablo 1: Kore'nin Çin ve Japonya'dan İthalatının Karşılaştırılması (Lee, 1984: 288)

Gittikçe yoğunlaşan Çin etkisine karşılık *Japon Yanlısı Parti* (*Kor.* 일본당 / *İng.* Pro-Japan Party) olarak da bilinen radikal reform fraksiyonuna dahil bir grup genç, 4 Aralık 1884 tarihinde Çin'in Kore'deki askerlerinin yarısını Fransa ile yaptığı savaşa destek olarak göndermesinden istifade ederek Japonların yardımı ile *Gapsin Jeongbyeon* (*Kor.* 갑신정변 / *Tur.* Gapsin Darbesi / *İng.* Gapsin Coup) olarak bilinen darbe girişiminde bulundu, ancak Çinli komutan *Yuan Shikai*[8] üç gün süren bu yeni hükümeti devirdi (Woo, 2010: 42-45). Gerçekleştirilen darbe girişimi aslında ülke içi dinamiklerinden çok, uluslararası arenada Çin ve Japonya'nın rekabeti ve Kore üzerinde güç gösterisinden başka bir şey değildi.

Gapsin Jeongbyeon olayı sonrası Çin ve Japonya, 18 Nisan 1885 tarihinde *Li-Ito Antlaşması* (*Kor.* 톈진 조약, 天津條約 / *İng.* Convention of Tientsin) adı altında şu kararlara vardılar:

1. her iki ülke de Kore'deki askerlerini geri çekecek,

[8]1885-1894 arasında Seul'de Çin Valisi ve Ticaret Komisyoncusu olarak bulunan Çin Komutanı Yuan Shikai, daha sonra kurulan Çin Cumhuriyeti'nin başkanı oldu (Pratt, Rutt, 1999: 532).

2. her iki ülke, Kore'de meydana gelebilecek bir ayaklanmada kendi vatandaşlarını ve mülklerini korumak adına karşı tarafa haber vermek sureti ile Kore'ye asker gönderebilecek,
3. her iki ülke, Kore'ye askerî danışman göndermeyecek. (Nahm, 2004: 159).

Yapılan bu anlaşma, Kore'de gittikçe kızışan durumu bir nebze olsun dizginlemek ve her iki ülkenin de birbirinin hareketini izlemesi anlamına geliyordu. Zira, ülke içinde sık sık meydana gelen darbe ve isyan girişimleri Kore kralı tarafından engellenemiyor ve en yakın gördükleri bu iki gücün yardımı gerekiyordu. Ancak yardım eden taraf, bu durumu fırsata çevirerek daha fazla imtiyazla Kore Yarımadası'nda daha fazla söz sahibi olmak istiyordu. Bu anlaşma, Kore üzerinden giden Çin-Japonya çekişmesini bir süre de olsa savaşa dönüştürmeden, ertelemiş oldu.

1884 yılındaki darbe girişiminin bastırılmasının ardından Kraliçe Min ve Kral Gojong, benimsedikleri *Doğu Yolu ve Batı Teknolojisi* (*Kor.* 동도서기, 東道西器 / *İng.* Eastern Way, Western Technology) adı verilen ılımlı reform politikasına devam ettiler ve aşağıdaki çeşitli konularda yenilikler getirdiler (Woo, 2010: 49-51):

- basın alanında, gazetelerin yayınlanması,
- eğitim alanında, devlet destekli modern dil okulu ve memur çocukları için modern eğitim veren okullar ile yerli ve yabancıların kurdukları modern özel okulların açılması,
- sağlık alanında, özel ve devlet hastanelerinin açılması,

- tarım ve hayvancılık alanında, yeni tarım ve hayvancılık tekniklerinin denendiği kurumun açılması,
- elektrik ile ilk kez tanışılması, telgraf ağının oluşturulması.

Konfüçyanizm, Budizm, Taoizm, Katolik ve şaman öğelerinden oluşan karma bir dini hareket olarak Doğu Öğretisi anlamındaki *Donghak* (*Kor.* 동학, 東學 / *İng.* Eastern Learning), 1860 yılında *Ch'oe Che-u* (최제우) tarafından kuruldu fakat var olan sosyal düzeni yıkmayı hedeflediği için bir tehdit olarak görüldü ve kurucusu *Ch'oe Che-u* idam edildi (Seth, 2010: 23). Başlangıçta dini bir hareket olan *Donghak* Hareketi sonradan yozlaşmış memur ve toprak ağalarına ve kurucularının idamından dolayı yönetime karşı tavır alarak isyancı bir kimliğe bürünmüş oldu. Cholla Eyaletinde yozlaşmış yönetime karşı eyleme geçen *Donghak* asilerinin tutuklanması ve evlerinin yıkılması tüm ülkede topluca bir başkaldırıya sebep oldu (Nahm, 2004: 175). İsyancılarla baş edemeyen hükümetin çağrısı üzerine Çin, Kore'ye asker gönderdi ve Li-İto Antlaşması'na (1885) göre Japonya'ya asker gönderimini bildirdi ancak bildirimi tebaasındaki bir ülkeyi koruma amaçlı asker gönderme olduğu için bunu bir savaş nedeni gören Japonlar da Kore'ye asker gönderdi (Nahm: 2004: 176). Zira Kore, 1876 yılında Japonya ile yaptığı *Kanghwa* Antlaşması'nda bağımsız bir ülke olarak tanımlanmış ve uluslar arası arenada da bu savunulmuştu. Hala, Çin'e bağlı bir devlet olarak görülmesi, burada çıkarları olan Japonya için bir engeldi. Kendi iç karışıklıklarından ötürü iki büyük gücün arasında kalan *Joseon* devleti ise olmayan askerî gücü ile ortada kalmış bulunmaktaydı. Bir yanda yüzyıllardır bölgenin en güçlü devleti olan fakat son yıllarda Batılı devletler ve iç karışıklıklar nedeniyle sorunlar yaşayan büyük Çin, diğer yanda ise barbar olarak gördükleri ancak son otuz yılda kendini Batı teknolojisine ulaştıran Japonya arasında kalan Kore,

oldukça çaresiz bir durumdaydı. Bir aylık uzlaşı arayışlarının cevapsız kalması sonucu Japonlar, Kral Gojong'un sarayına girip *Daewongun*'u yönetime geçirerek Çin ile olan tüm antlaşmaları fesh ettirdi ve 1 Ağustos 1894 tarihinde de Çin'e savaş ilan ettiler (Nahm, 2004: 177, 178). Çin ile yapılan tüm anlaşmaların feshi, Çin'in Kore üzerindeki ekonomik nüfuzu ve siyasi etkinliğinin ortadan kaldırılarak Japonya'nın bölgede tek güç kalmasını getirecekti. Çin-Japon Savaşı (1894-95), Japonya'nın tam galibiyeti ile sonlandı ve 17 Nisan 1895 tarihinde iki taraf arasında *Shimonoseki Antlaşması*[9] imzalandı (Eckert vd., 2012: 222, 223).

Joseon devleti kurulduğu yıllardan itibaren Çin ile düzeyli bir ilişki içerisinde oldu. Kore'de *Joseon* ile *Ming*[10]arasında başlayan ilişki "*yüce olana hizmet*" (*Kor.* 사대, 事大 / *İng.* Serving the great) ve Çine gönderilen düzenli haraç heyetleri de "*biat elçisi gönderme*" (*Kor.*사대사행/ *İng.* Dispatch of envoys of submission) olarak adlandırılmaktaydı (Larsen, 2008:30, 31). Zamanla aralarındaki "*büyük güç*" (*Kor.* 상국, 上國 / *İng.* superior country) -"*küçük güç*" (*Kor.* 하국, 下國 / *İng.* inferior country), "*hükmeden*" (*Kor.*종, 宗 / İng. suzerian)-"*tabi devlet*" (*Kor.*속방, 屬邦 / İng. vassal) ilişkisi Konfüçyüs aile yapısındaki terimlerle de şekil bularak baba-oğul, büyük kardeş-küçük kardeş olarak kullanıla gelmekteydi (Larsen, 2008: 31). Çin-Japon Savaşı, 19. yüzyıla dek bölgenin tartışmasız tek hakimi konumundaki Çin'in, çok yakın bir zamanda kendini Batı standartlarında geliştiren Japonya tarafından yenilgiye uğratılması açısından oldukça önemlidir. Yüzyıllardır karşılıklı ağabey-kardeş saygısı biçiminde var olan Çin-Kore ilişkileri artık eskisi gibi

[9]Shimonoseki Antlaşması ile Çin'e ait Tayvan, Pescadores Adaları, Liatung Yarımadası Japonlara geçerken Çin, Kore'nin tam bağımsızlığını kabul etti (Riasanovsky, Steinberg, 2011: 416).
[10] 1368-1644 yılları arasında Çin'de hüküm süren 276 yıllık hanedanlığın ismi (Fairbank, Goldman, 2006: 128).

yürüyemezdi. Çin, tebası olan Kore'yi korumak bir yana dursun, kendisini dahi koruyamaz bir duruma düştü. Böyle bir halde Japonların tehditlerine karşı, kendi iç karışıklıklarını çözmekte zorlanan Kore için, dış ilişkilerde yeni bir dengeleyici güç bulunması elzem hale geldi.

1.3.2. GABO REFORMLARI VE JAPON ETKİSİ

Temmuz 1894 ile Şubat 1896 tarihleri arasında Japonların desteği ile birlikte Koreliler, ülkenin tarihsel geleneklerini sert bir şekilde ortadan kaldıran bir takım yasa ve düzenlemelere gittiler (Seth, 2011: 246). Bu reformlara *Gabo Reformları*[11] denmektedir.

Gabo Reformları'nın ilk aşaması Temmuz 1894 – Aralık 1894 tarihleri arasında yönetim ve ekonominin yeniden düzenlenmesinden meydana gelmekteydi:

- Kralın yetkileri azaltılırken *Ülke Meclisi*'nin (*Kor.* 의정부, 議政府/ *İng.* State Council) yetkileri arttırıldı,
- saray içindeki büroların sayıları azaltılarak özel bir birimde toplandı ve yetkileri de azaltıldı,
- *sivil (memuriyet) sınavı*[12] (*Kor.* 과거, 科擧 / *İng.* Civil Service Examination) kaldırılarak yerine memurların seçilmesi için düzenli ve özel sınavlar getirildi,

[11] *Gabo* adı Korece yıl adlandırılmasında 1894 yılına denk gelmesinden dolayı verildi (Pratt, Rutt, 1999: 201).

[12] İlk önce *Koryo* Hanedanlığında ve sonra *Joseon* Hanedanlığında uygulanan ve Çin'deki benzerinden alınan sivil memur sınavı, *Joseon* döneminde sivil, askerî, diğer gibi üç bölümden oluşmaktaydı ve her ne kadar herkese açık bir sınav olsa da yalnızca *yangban* ailelerinin çocukları bu sınavı verebilmekteydi (Nahm, 2004: 78, 110).

- Çin kökenli takvimden ulusal bir takvime geçildi ve eyalet sayısı sekizden on üçe çıkarıldı (Woo, 2010: 63, 64).

Özellikle saray yönetiminde yapılan reformlar Kral Kojong'un etrafında yer alan kraliçe ve babası *Daewongun*'un yetkilerini sınırlandırmak amacıyla düzenlendi, böylece aralarındaki çekişmelerden dolayı çıkabilecek sorunlar sonlandırılmak istendi.

Ekonomik alanda yapılan reformlar arasında:

- ülke finansının Finans Bakanlığının sorumluluğuna geçmesi,
- gümüş tabanlı para sistemine geçilmesi,
- paraya dayalı vergi sisteminin getirilmesi,
- Tahıl İhracatı Yasağı'nın kaldırılması,
- Japon gümüşünün ülkede kullanılması bulunmaktadır (Woo, 2010: 64).

Ekonomik alanındaki düzenlemeler, ülkenin Batı standartlarını yakalaması ve kapitalist sisteme geçişin temelleri olarak yer almaktadır. Böylece Japon ticareti, ülkede daha rahat bir şekilde kendine yer bulmuş olacaktı.

Sosyal alanda yapılan önemli reformlar arasında:

- köleliğin yasaklanması,
- tüm sosyal sınıf ayrımlarının ortadan kaldırılarak herkese eşit haklar tanınması,
- dulların yeniden evlenebilmesi gelmektedir (Seth, 2011: 247).

Uzun yıllardır katı bir kast sistemi ile yönetilen ülkede soylu sınıfın keyfi davranışlarından usanan halkı, bir nebze de olsa kendi yanlarına çekmek için bu adımlar atıldı.

Gabo Reformları, Kore tarihi ve kültürü boyunca hiç olmadığı kadar köklü değişikliklere yol açtı. Başta kralın yetkilerinin azaltılması ve gücünün zayıflatılması sorgulanamayacak bir durumken dünya genelinde gelişen yeni düzenden etkilenmeden kendini sürdürebilmesi pek mümkün değildi. Bu çerçevede Batı tarzı bir teşkilat yapılanmasına gidildi ve kralın yetkilerinin bir bölümü yeni açılan bu birimlere dağıtıldı. Aynı zamanda sosyal yaşamda da büyük köklü değişiklikler gerçekleştirildi. Diğer sosyal sınıflar ile birlikte *Joseon* devletinin temelini oluşturan *yangban* sınıfının kaldırılması elbette ki kolay bir durum değildi. Ayrıca köleliğin/hizmetçiliğin ortadan kaldırılması da yatsınamayacak bir gelişmedir. Son olarak ekonomik alanda yapılan gelişmelerle birlikte üretilen mallara daha çok da tahıla dayanan vergi sistemi revize edilmiş ve bunun yerine para bazlı vergilendirilmeye gidilmesi de Batı standartlarına ulaşılması adına atılan adımlardan birisi olmaktadır. Bu reform hareketleri, Japonya ve ABD'de eğitim alıp Kore'de Meiji ve Amerikan tarzı bir düzenleme düşünen 1894 öncesinde aydınlanma haraketinde yer alan önemli kişiler tarafından gerçekleştirildi (Eckert vd., 2012: 225).

Gabo Reformlarının ikinci aşaması ise Aralık 1894 – Temmuz 1895 tarihleri arasında gerçekleştirilen 213 önemli reform yönetmeliğinden oluşmaktadır (Woo, 2010: 64, 65). Bu dönemde yapılan reformlar da bir öncekinde olduğu gibi özellikle yönetmenin düzenlenmesi ve Japon tarzı bir sisteme geçiş üzerine idi.

- Ülke Meclisi ve *Altı Bakanlık*[13] (*Kor.* 육조, 六曹/ *İng* .Six Ministries) kaldırılarak yerine Japon tarzı bir kabine Aralık 1894 yılında kuruldu (Eckert vd., 2012: 226).
- Ayrıca yerel yönetimler, vergi memurları, kraliyet işlerinden sorumlu birim ve mahkemeler yeniden düzenlendi (Woo, 2010: 65).

Shimonoseki Antlaşması (1895), Japon-Çin Savaşını sonlandırsa da bölgedeki güçleri tedirgin etti. *Üçlü Müdehale* (Triple Intervention) olarak adlandırılan olayda Rusya İmparatorluğu, Fransa ve Almanya ile işbirliğine giderek Japonya'nın savaş sonucu elde ettiği Çin'in Liaotung bölgesini Çin'e iade etmesini istedi (Nahm, 2004: 182). Japonya, Rusya'nın yanında sömürgeleri ile bölgede önemli güç durumundaki Batılı ülkelerin talebini yerine getirmekten başka seçenek bulamadı. Bu olay, Kore'de Japonya'nın zayıflığı olarak algılandı. Çin'in artık bölgede büyük bir güç olarak etkisinin olmadığını anlayan Koreliler, Japonların baskısından kurtulmak için bölgede yükselen ve Batılı olan diğer güç, Ruslar'dan medet ummaya başladı. Bu gelişmelerle birlikte Japonlara karşı Rusya'ya dayanan siyaseti benimseyen Kraliçe Min, kendisini ortadan kaldırmak isteyen *Park Yong-hyo*[14]'yu (박영효) ve diğer Japon yanlısı olanları Ağustos 1895 tarihinde hükümetten uzaklaştırarak Rus ve Amerikan yanlılarından oluşan bir hükümet oluşturdu (Eckert vd., 2012: 229). Böylece artık Japonya'yı tek başına başından atamayacığını anlayan Koreliler, baskı ve muhtemel Japon egemenliğinden ancak Rus ve Amerikan etkisiyle

[13] *Koryo* ve *Joseon* Hanedanlıklarında Ülke Meclisi altında yer alan *Personel* (*Kor.* 이조 / İng. Personnel), *Vergilendirme* (*Kor.* 호조 / *İng.* Taxation), *Törenler* (*Kor.* 예조 / *İng.* Rites), *Askerî İşler* (*Kor.* 병조 / *İng.* Military Affairs), *Cezalandırma* (*Kor.* 형조 / *İng.* Punishments) ve *Kamu İşleri* (*Kor.* 공조 / *İng.* Public Works) bakanlıklarıdır (Eckert vd., 2012: 107-109).

[14] 1882 yılında Japonya'ya gönderilen *Park Yŏng-hyo*, Japon aydın Fukuzawa Yukuchi'den etkilendi ve Japon reformları ile ilgilendi, 1884 yılındaki darbe girişiminde (Gapsin Jeongbyeon) bulunanlar arasında oldu ve Japonya'dan dönerek "*Koalisyon Hükümeti*"nde (Coalition Cabinet) yer aldı (Seth, 2010: 17 - 27).

kurtulabileceklerine inanarak bu güçlere yakınlık kurmaya çalıştılar. Ancak bu, Koreliler için hiç de kolay bir değişim olmadı. Kore'deki durumu kendi çıkarlarına çevirmek isteyen Japonlar, 8 Kasım 1895 tarihinde işbirlikçi Korelilerle birlikte sarayı basıp Japon etkisinin azalmasından sorumlu tuttukları Kraliçe Min'i öldürüp cesedini yaktılar (Seth, 2010: 28). Kraliçe'nin öldürülmesi, yönetimdeki en önemli gücün ortadan kaldırılması demekti. Zira Kral Gojong tahta geçtiğinden beri hiçbir zaman tam olarak kendi başına yönetimde söz sahibi olmadı; babası ile karısı arasındaki çıkar çatışmasının ortasında kaldı. Kraliçe'nin öldürülmesinin ardından ülkede yoğun bir Japon karşıtlığı yükseldi ve Japon etkisinin çöküşü ile birlikte *Gabo* reformcuları kendilerine yönetimde yer bulamadılar; böylece daha fazla reform hareketini yapılamaz hale geldi (Seth, 2010: 28).

1.3.3. GWANGMU REFORMLARI VE RUS ETKİSİ

Kendi hayatından endişelenen Kral Gojong, bulunduğu *Gyeongbok* Sarayından Amerikan elçiliğine geçmek için 27 Kasım tarihinde girişimde bulunduysa da başarısız oldu (Woo, 2010: 69). Kraliçe Min'in öldürülmesi ve her alanda yoğun bir şekilde hissedilen Japon etkisine karşı öfke, çeşitli grupların baş kaldırısına sebep oldu. 1896 yılının başında *Başkent Muhafızları*'nın (Capital Guards) kırsaldaki gerillaları bastırmak için gönderilmesini fırsat bilen Kral Gojong, Rus ve Amerikan yanlılarının da yardımıyla 11 Şubat 1896 tarihinde Rus elçiliğine sığındı ve Japon etkisi geçici bir süre yerini Rus etkisine bıraktı (Eckert vd., 2012: 229-231). Kore, üzerindeki yoğun Japon baskısını ve Japonlara verilen imtiyazlardan kurtulmaya çalışırken, bu kez de kendisini, farklı bir ülkenin etkisi altında, Rusya ve

diğer Batılı ülkelere imtiyazlar vererek, kendi geleceğini korumaya çalışır bir halde buldu. Rus elçisi Waeber, her ne kadar Rusya'nın Kore'yi ilhak etmek, ya da bir *hamilik* (protectorate) yapma niyetinde olmadığını, sadece Kore'de Japon etkisini ortadan kaldırmak istediğini bildirse de bu durum, Kore'de Rus etkisinin artışı demekti (Nahm, 2004: 184).

20 Şubat 1897 tarihinde, *Bağımsızlık Kulübü* [15] 'nün (*Kor.* 독립협회, 獨立協會 / *İng.* Independence Club) yoğun kampanyası ile birlikte Rus elçiliğini terk eden Kral, yine Bağımsızlık Kulübü'nün desteklediği *Kwangmu* Reform hareketini başlattı (Nahm, 2004: 192). Ayrıca 12 Ekim tarihinde yeni hükümdarlık adını *Kwangmu* (광무, 光武) olarak değiştirip, *Büyük Han İmparatorluğu*'nu (*Kor.* 대한제국, 大韓帝國 / *İng.* Great Korean Empire) ilan etti ve tarihte ilk defa imparatorluk ünvanı *hwangje*'yi (*Kor.* 황제, 皇帝 / *İng.* Emperor) kullandı (Nahm, 2004: 192). Kral Gojong, imparatorluk ilan ederek çevresindeki Çin, Japonya ve Rusya kadar güçlü olduğunu göstermek istese de bu kağıt üzerinde yapılan bir statü değişikliğinden öteye gidemedi.

Kwangmu Reformları arasında şunlar yer almaktadır (Woo, 2010: 72-76):

- 17 Ağustos 1899 tarihinde *Büyük Han İmparatorluğu Anayasası* (*Kor.*대한국 국제, 大韓國國制 / *İng.* Great Korean Empire Constitution) kabul edildi.

[15] *1.3.3.1. Bağımsızlık Kulübü* başlığı altında açıklanmıştır.

- Temmuz 1899 tarihinde *Yüksek Askerî Şura* (*Kor.* 원수부 / *İng.* Supreme Military Council) kuruldu ve bu kuruma bağlı askerî polis birimi oluşturuldu.
- Milli marş, kraliyet bayrağı, askerî amblemler ve armalar oluşturuldu.
- Tumen Nehri'nin kuzeyindeki Vladivostok ve Jiandao bölgelerindeki Korelileri korumak için bu bölgelerden sorumlu bürolar oluşturuldu.
- 1898 tarihinde *Arazi Planlama Bakanlığı* (*Kor.* 양지아문, 地契衙門 / *İng.* Ministry of Land Survey) oluşturuldu ve ABD'den jeolojik araştırmacılar davet edildi.
- Daha önce çeşitli Bakanlıklar altında yer alan madencilik, kırmızı ginseng, mezbaha, demiryolları, sulama projeleri bu dönemde *Kraliyet Mülkiyeti Ofisi* (*Kor.* 내장원, 內藏院 / *İng.* Office of Royal Property) çatısı altında toplandı.
- Elde edilen vergiler; ordu oluşturulması, fabrika ve okul inşa edilmesi, devlet seromonilerinin düzenlenmesi, yabancı kitapların satın alınması ve hatta Japon karşıtı hareketlerin desteklenmesinde kullanıldı.
- Teknoloji, sanat, sağlık bilimleri, ticaret ve endüstri, yabancı dil alanlarında modern okullar açıldı.
- Kağıt, tekstil, altın ve gümüş işçiliği, oymacılık, silah ve cam üretimi alanlarında fabrikalar kuruldu.
- Seul ve Uiju arasında demiryolu inşaası için *Kuzeybatı Demiryolu Ofisi* (*Kor.* 서북 철도국, 西北鐵道局 / *İng.* Northwest Railroad Office) kuruldu. Seul'de telefon hattı döşendi ve tramvay hattı inşa edildi.

- 1899 yılında *Uluslararası Posta Birliği*'ne (*Kor.* 만국 우편 연합/ *İng.* International Postal Union) üye olundu ve 1903 yılında *Uluslararası Kızıl Haç* (*Kor.* 국제 적십자 / *İng.* International Red Cross) örgütünün aktif bir üyesi haline geldi.

Kwangmu Reformlarında da görülüyor ki Kore İmparatorluğu, modern dünyayı yakalamak için çeşitli adımlar atmıştır. Bunlar yalnızca yönetim alanında kalmamış ayrıca okul ve fabrikaların inşa edilmesiyle sosyal hayatta da kendini göstermiştir. Uluslararası toplum ile entegre olmak adına ise ilk adımlarını posta birliği ve Kızıl Haç örgütlerine üye olmak ile başlatmak istemiştir.

1.3.3.1. BAĞIMSIZLIK KULÜBÜ

1884 yılında Japonya'ya giden ve sonrasında ABD'de tıp eğitimi alıp Amerikan vatandaşı olan *Sŏ Chae-p'il* (서재필), Kore'ye döndükten sonra *Kraliyet Danışma Meclisi*'nde (*Kor.* 중추원, 中樞院 / *İng.* Privy Council) danışmanlık yaptı ve Kore'de demokrasinin gelişmesi için yeni siyasi ve sosyal kavramların öğretilmesini savunarak İngilizce kısmı da bulunan Kore yazı sistemi ile yazılan ilk gazete "*Bağımsızlık Gazetesi*"ni (*Kor.*독립신문 / *İng.* The Independent) yayınladı (Nahm, 2004: 190, 191). Kore yazı sistemi, her ne kadar, çok öncelerde oluşturularak kullanıma geçtiyse de soylular tarafından kabul görmeyerek kullanımı kısıtlı kalmıştı. Ancak bu dönemde Çin yazı sisteminden uzaklaşarak, milli yazı sistemine geçme çabaları, özellikle 19. yüzyılın getirdiği milliyetçilik akımı ile birlikte ulusal bilinçlenmede kendi değerlerinin kullanılması anlamına geliyordu. Sŏ Chae-p'il'in

de savunduğu sosyal ve siyasi reform yanlısı bir topluluk, aralarında *Yun Ch'iho* (윤치호) ve *Syngman Rhee*[16] (이승만) (Pratt, 2006: 185), *Yi Sang-jae* (이상재), *Chŏng Kyo* (정교) gibi kişilerin de bulunduğu birkaç hükümet memuru ile çoğu eski memurdan oluşan Bağımsızlık Kulübü, Temmuz 1896 tarihinde kuruldu (Nahm, 2004: 191). Bağımsızlık Kulübü, üç ana prensip doğrultusunda faaliyetlerini sürdürdü:

1. dış müdahele ve saldırganlığı ile karşı karşıya olan ülkenin bağımsızlığının korunması,
2. *Gabo* Reformlarının başarıya ulaşmasını sağlamak amacıyla kendi kendini güçlendirme hareketlerinin destekenmesi,
3. siyasi sürece daha fazla katılımı sağlamak amacıyla demokratik halkların hakları hareketinin başlatılması (Eckert vd., 2012: 234).

Bağımsızlık Klübü, ilkeleri doğrultusunda ilerlemeye devam ettiyse de kralın statüsü ve devletin yönetim şeklini değiştirme fikirleri ön plana çkmaya başladığında kendi sonunu hazırlamış oldu. Ekim 1898 tarihinde geniş katılımla düzenlenen toplantı sonrası krala sunmak üzere altı maddelik öneri hazırlandı (Lee, 1984: 304):

1. Kamu çalışanları ve halk herhangi bir yabancı yardıma dayanmaksızın güçlenmek için elinden geleni yapmak ve emperyalist imtiyazları kaldırmakta kararlı olacak.

[16] 26 Nisan 1875 doğumlu olan Syngman Rhee aldığı klasik eğitimin ardından Metodist *Paejae* akademisinde okudu, reform hareketindeki gruba (Bağımsızlık Kulübü) katıldı ancak yedi yıllık bir hapis cezasına çarptırıldı, orada Hıristiyan olan Rhee hapisten çıktıktan sonra George Washington, Harvard ve Princeton üniversitelerinde doktora eğitimine dek devam etti, ardından ABD'deki Korelilerin en etkini olarak Bağımsızlık Hareketi liderliğine seçildiyse de mücadelesine Hawaii'de devam etti, II. Dünya Savaşı sonrasında Kore'ye döndükten sonra ABD desteği ile birlikte Güney Kore'nin ilk devlet başkanı seçildi (Syngman Rhee, 2004).

2. Yabancı krediler, yabancı askerlerin kiralanması, imtiyaz verilmesi ve benzeri ile ilgili tüm dokümanlar, kısacası Kore hükümeti ile yabancılar arasında hazırlanan her doküman Kraliyet Danışma Konseyi'ndeki Başkan ve tüm Devlet Bakanları tarafından imzalanıp mühürlenecektir.
3. Hiçbir suçlu, açık bir duruşma olmaksızın ve kendisi ya da avukatı tarafından kendisini savunmasına yeterli fırsat tanınmaksızın cezalandırılmayacaktır.
4. Majesteleri kendi bakanlarını atama yetkisinine sahiptir ancak kabinenin çoğunluğunun bu kişiyi uygun görmemesi durumunda o kişi atanamayacaktır.
5. Her çeşit gelir kaynağı ve vergi arttırma yöntemi, Finans Bakanlığı kontrolüne verilecek; başka bir bakanlık, birim ya da özel kurumun buna karışmasına izin verilmeyecek; yıllık tahmin ve bilanço halka açıklanacaktır.
6. Yürürlükte olan yasa ve yürütmeler tam olarak uygulanacaktır.

Kral, teklif edilen görüşleri uygulayacağına dair her ne kadar söz verdiyse de içerisinde yer alan "yürürlükte olan yasa ve düzenlemeler"e vurgu aslında anayasal monarşi isteğinin bir parçası olarak görüldü ve bu bağlamda topluluk krallığı ortadan kaldırarak yerine cumhuriyeti getirmek suçlamasıyla ortadan kaldırıldı (Lee, 1984: 305). Bir kez daha eski sistemin değiştrilmesi ve Batı tarzı bir modernitenin getirilmesi düşüncesi, kendi mevkilerini düşünen yönetimdeki kişilerce bir tehlike olarak görülerek bu fikir bertaraf edilmiş oldu. Bağımsızlık Klübü, Kore

İmparatorluğu döneminde siyasi anlayışın ülkeye girmesi için çaba sarfeden son topluluk olarak tarih sahnesinde yerini almış oldu.

1.4. KORE İMPARATORLUĞU'NUN JAPON HİMAYESİ'NE GİRMESİ

Japonya'nın, 1895'te Liaotung Yarımadası'nı Çin'e geri iade etmek zorunda kalmasının ardından Çin ile Rusya arasında yapılan *gizli askerî anlaşma*ya (1896, Sino–Russian Secret Treaty) göre Rusya, Mançurya'da *Trans-Sibirya Demiryolu*'nun (Trans-Siberian Railway) doğudaki son bölümünün inşaat hakkını elde etti ve ardından yirmi beş yıllığına Port Arthur ve *Talien*'i (Dairen) kiralayıp Mançurya limanlarını Trans-Sibirya Demiryolu ağına bağlama haklarını elde etti (Lee, 1984: 306 ve Eckert vd., 2012: 236). Bu gelişmeler ile birlikte Rusya, Mançurya'da etkisini arttırarak, ekonomik çıkarlar elde ederek, bölgedeki nüfuzunu arttırmış oldu. Ancak, Kore'de var olan Rus etkisinin yanısıra Kore Yarımadası'nın hemen üzerinde bulunan Çin'in Mançurya bölgesinde de Rusların etkisini arttırması, Kore'de çıkarları olan Japonları ve Çin'de çıkarları olan İngilizleri rahatsız etti. Henüz Ruslara karşı koyacak durumda olmayan Japonlar, Ruslar tarafından başlatılan çeşitli görüşmelerin ardından 1898 yılında *bir anlaşmaya* (*Tur.* Nishi-Rosen Antlaşması / *İng.* Nishi-Rosen Agreement) gitti:

1. her iki ülke de Kore'nin iç işlerine karışmayacak,
2. her iki ülke de karşılıklı anlaşma olmaksızın askerî ve ekonomik danışman göndermeyecek,
3. ayrıca Ruslar tarafından Japonların Kore'deki ekonomik faaliyetlerini engellememe vaadi verildi (Lee, 1984: 306 ve Nahm, 2004: 193,194).

Bu uzlaşma, her ne kadar Kore'nin statüsünü her iki ülkeye de açık bir hale getirdiyse de iki ülkenin Kore'deki çıkar yarışına engellemek adına bir işe yaramadı.

1900 yılında Çin'de meydana gelen *Boksör İsyanı*[17]'nın (Boxer Rebellion) ardından ittifak güçleri altında Mançurya'ya asker gönderen Rusların, isyanın bastırılmasının ardından bölgede askerlerini tutması bir işgalin sinyaliydi (Lee, 1984: 306). Bölgedeki güç dengesinin değişmesinden rahatsız olan Japonlar, İngilizlerle uzlaşma arayışına gitti. Sonuç olarak da 1902 yılında İngilizlerin Kore'de Japon çıkarlarını, Japonların da İngilizlerin Çin'deki çıkarlarını kabul ettiği ve olası Rus tehtidine karşı birlikte hareket etmek üzere *İngiliz-Japon İttifakı* (Anglo-Japanese Alliance) imzalandı (Lee, 1984: 307 ve Eckert vd., 2012: 237). Batılı bir devlet ile kurulan bu ittifak Japonya'nın bölgedeki elini daha da kuvvetlendirdi ve aldığı bu destek ile birlikte Ruslara karşı daha kararlı bir tutum sergiledi. İngiliz, Amerikan ve Japonlar birlikte hareket ederek Ruslardan Mançurya'yı boşaltmasını talep ettiler, ancak Rusların önemli adımlar atmamasının ardından Japonlar, Kore ve Mançurya'daki nüfuz alanları üzerinde uzlaşmak için çağrıda bulunduysa da bir sonuç alınamadı ve böylece bölgede savaş kaçınılmaz oldu (Lee, 1984: 307). Lee (1984: 307), bu görüşmeler sırasında Rusların ilk defa 39. Paralel'in kuzeyinin her ülke askerlerinin girebileceği tarafsız bir bölge olmasını teklif ettiklerinden bahsetmektedir. Bu bilgi oldukça önemlidir zira yıllar sonra II. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte 38. Paralel'i sınır olarak paylaşan Sovyetler Birliği ve ABD için ilk defa ortaya atılmış olmaktaydı. Ancak Kore Yarımadası'nın ikiye ayrılması ve sınırların belirlenmesi bu görüşmeler sırasında ilk defa dile getirilmesi başka

[17]Bir tür savaş sanatı ve Şamanizm öğretisinin birleşimiyle ruhani güçlere sahip olduklarını söyleyen Boksörler tarafından başlatılan ve Çin İmparatorluğu'ndan da destek gören yabancı ve Hristiyan karşıtı bir hareket olan Boksör ayaklanması, pek çok yabancı ve Hristiyan'ın öldürülmesinin ardından yabancı güçler tarafından bastırılmıştır (Fairbank, Goldman, 2006: 230, 231).

kaynaklarda yer almamaktadır ve bu bilgiyi veren Lee, kitabında 38. Paralel konusuna atıfta bulunarak bir yorum getirmemiştir.

Kore'nin Ocak 1904 tarihinde tarafsızlığını ilan etmesine rağmen, Şubat ayında başlayan Rus-Japon Savaşının ardından Japonlar, Kore Yarımadası'na asker göndererek Kore İmparatorluğu'na Japonlara Kore Yarımadası'nda idari karar yetkisi veren *bir protokol* (*Kor.* 한일의정서, 韓日議定書 / *Tur.* Japon-Kore Protokolü / İng. Japan–Korea Treaty of 1904) dayattı (Lee, 1984: 308). Herhangi bir gücü olmayan Kore, aslında bu protokol ile Japonlar karşısında işgal edilmiş bir toprak durumuna düştü. Ağustos 1904 tarihinde imzalanan *Hanil Hyeopjeongseo* (*Kor.* 한일 협정서 ya da 제 1 차 한일협약, 第一次韓日協約 / *Tur.* İlk Kore Japon Antlaşması / *İng.* First Korea Japan Agreement) olarak adlandırılan anlaşma ile Japonya, Kore'de yabancı danışmanlar atama hakkı elde etti (Woo, 2010: 83). Artık Kore'nin kendi içişlerine dahi doğrudan müdahil olan Japonlar, istekleri kabul edilmediğinde askerî gücü ile tehdit ederek Kore'de her istediğini yaptırabilir bir duruma geldi.

Ayrıca Kore'nin elinin kolunun bağlı olduğu bu dönem, bugün Japonya ile Güney Kore arasında hala en büyük güncel tartışmalardan birisi olan *Liancourt Kayalıkları*'nın (Liancourt Rocks) egemenliği sorununun da başlangıcı olarak görülmektedir. Fern, (2005: 79-84) 22 Şubat 1905 tarihinde, Japonyaların *Takeshima* (竹島, たけしま), Korelilerin *Dokdo* (독도, 獨島) ve Batılıların *Liancourt Kayalıkları* dedikleri adanın, Japonya'nın Shimane Bölgesi'ne dahil edilerek Japon toprağı ilan edildiğini söylemektedir. II. Dünya Savaşı sonrası Kore'den çekilen Japonya, bu ada üzerinde hak iddia etmektedir. Yine Fern'e (2005: 89) göre bugün

bu bölge üzerindeki tartışmaların önemi Japonya açısından kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge olurken, Kore açısından ekonomik durumun yanı sıra eski sömürgeci devlete karşı bir tavır olarak değerlendirilmektedir. Halen bu konu, iki ülke arasında zaman zaman gergin anlara sebep olarak, çözülmemiş bir sorun olarak durmaktadır.

1876 yılında Kore ile kurulan ilişkilerin ardından kararlı fakat ağır adımlarla ilerleyen Japonlar, öncelikle bölgedeki diğer güçleri etkisiz hale getirip diğer Batılı güçlere de bölgedeki kendi hakimiyetini kabul ettirmek için çaba sarf ettiler. *Britanya ile yapılan antlaşma* (İngiliz-Japon İttifakı 1902) ile Kore üzerindeki haklarını sağlamlaştıran Japonlar, Temmuz 1905 tarihinde de *Taft-Katsura Memorandumu*[18] ile Amerikalılara Kore'deki nüfuz alanını onaylattı (Woo, 2010: 83). Bu şekilde Japonlar, uluslararası arenada kendi görüşleri doğrultusunda büyük güçlerden taraf toplamış oldular.

Eylül 1905 tarihinde Rusya ile yapılan *Portsmouth Antlaşması*[19]'nın ardından yerini sağlamlaştıran Japonlar, 17 Kasım 1905 tarihinde Büyük Han İmparatorluğu Dışişleri Bakanı Pak Che-sun'a (박제순) *Himaye (Protectorate) Antlaşması*[20]'nı (*Kor.* 을사조약, 乙巳條約 / *Tur. Eulsa* Antlaşması / *İng.* Eulsa Treaty ya da *Kor.*제 2 차 한일협약,第二次韓日協約 / *Tur.* İkinci Kore-Japon Antlaşması) imzalattılar (Seth, 2011: 253, 254). Ancak Büyük Han İmparatorluğu anayasasına

[18]29 Temmuz 1905 tarihinde ABD Savaş Bakanı, William Howard Taft ile Japon Başbakanı Katsura Tora bir görüşmede bulunarak gizli bir anlaşmaya vardılar: ABD, Japonya'nın Kore'deki çıkarlarını tanıyacak, Japonya da buna karşılık ABD'nin Filipinler'deki çıkarlarını tanıyacaktı (Kim J. , 2012: 314).

[19] *Portsmouth Antlaşması* (1905, Treaty of Portsmouth) ile Rusya, Kore'deki Japon çıkarlarını tanıyarak, Liaotung Yarımadası'nı, Changchun'a kadar (Mançurya) demiryolunun güney kesimini ve Sahalin adasının güney yarısını Japonya'ya devretti ve savaş tazminatı ödemedi (Riasanovsky, Steinberg, 2011: 418).

[20] Himaye Antlaşması (1905) tam metni Ek 2.'de yer almaktadır.

göre yabancı ülkeler ile yapılan antlaşmaların tek onay yetkisi kralda bulunuyordu ve bu durum Himaye Antlaşması'nı yasadışı kılıyordu (Woo, 2010: 85). Kendi ülke ve yasası olmasına rağmen, ne içeride gücü ne de uluslararası arenada yeterliliği olan Kore'ye yasadışı dahi olsa bir antlaşma dayatıldı. Himaye Antlaşması, Japon Dışişleri Bakanlığı'na, Kore'nin tüm dış ilişkilerinde yetki verdi ve zamanla asıl çalışma alanı diplomatik konuların dışında Kore'nin tüm içişlerini yönetir hale gelen doğrudan Kore kralının altında bulunan bir *valilik* (*Kor.* 통감부, 統監府 / *İng.* Residency General) mercii oluşturuldu (Eckert vd., 2012: 239, 240). Yeogsabipyeong Pyeonjibwiwonhoe'e (2009: 41) göre her iki ülkenin imzaladığı antlaşma 26 Aralık tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi ve bu bilgi Batılı devletlerin elçiliklerine bildirilerek Seul'ü terk etmeleri istendi, ayrıca Valilik makamı Ocak 1906 tarihinde oluşturuldu.

Görünürde yalnızca dışişlerinde bağımlı, içişlerinde bağımsız olan Kore aslında emin adımlarla bir işgale ilerlemekteydi. Haksız bir şekilde dayatılan Himaye Antlaşması ve Japonların Kore'deki yaptırımlarına karşılık başka bir güç ya da güçler arayışına gidildi. 1907 yılında *İkinci Lahey Barış Konferansı*'na (Second Hague Peace Conference) delege gönderip haksız durumu uluslararası arenada anlatmak isteyen Kore, dış ilişkilerinde Japonya'ya bağlı olduğu gerekçesiyle buradan bir sonuç alamadı (Lee, 1984: 311). Dönemin en önemli uluslararası etkinliğinde bu şekilde karşılanan Kore için artık hiçbir yardım ümidi kalmadı. Bu konuda Gökmen (2014)'in Abdürreşid İbrahim'in Kore seyahatinden bahsettiği makalesindeki özellikle şu cümleler dönemin durumunu oldukça açık bir şekilde ifade etmektedir: *"...Veliaht (tahminen Prens Sunjong) çok ağlarmış. Memleketin tamamıyla gittiğine kanaat getirmişler. Kadınları dahi ağlarmış.*" Lahey'e delege

gönderilmesi olayını bahane eden Japonlar, Kral Gojong'u tahttan uzaklaştırıp yerine oğlunu (Sunjong, 순종) tahta çıkardı ve ardından Başbakan *Yi Wan-yong* (이완용, Ye Wan Yong) tarafından imzalanan *antlaşma* (1907, *Kor.*정미조약, 丁未條約 / *Tur.* 1907 Japon-Kore Antlaşması / *İng.* Japan–Korea Treaty of 1907), Valiliği fiili olarak tüm Kore'den sorumlu yönetici yaptı (Nahm, 2004: 215).

Ülkeyi korumak adına An *Chung-gun*'un (안중근) kendini hayatını ortaya koyarak Harbin'de ülkenin talan edilmesinden sorumlu tuttuğu Japon Valisi Itō Hirobumi'yi öldürmesi, Kore halkının son ışığı olarak görüldü (Park, 2013: 60). Bu olayın ardından Kore'nin, uzun yıllar uluslararası arenadan silinmesine yol açacak son perde ise 1910 yılında kapandı. 22 Ağustos 1910 tarihinde Kral Sunjong'a imzalatılan *Kore-Japon İlhak Antlaşması*[21] (*Kor.* 한일 병합 조약, 韓日倂合条約 / *İng.* Japan–Korea Annexation Treaty) ile Büyük Han İmparatorluğu yerini Japon İmparatorluğu'na bıraktı (Woo, 2010: 88). Lee (1984: 313) ve Woo (2010: 88) İlhak Antlaşması'nın önsözünde, bu antlaşmanın amacının her iki milletin de mutluluğunu arttırması ve Asya'da kalıcı barışın sağlanması olduğunu bildirmektedir. Ancak burada bahsedilen mutluluk yalnızca büyük gücün sahip olacağı mutluluk olabilirdi, zira Korelilere, hiçbir zaman için eşit haklara sahip vatandaş olarak bakılmadı. İngiliz arşivlerindeki yazışmaları derleyen Nish, Bourne ve Watt (1989: 53), Başkonsolos Henry Bonar'ın raporunda Kore'nin ilhakından bahsettiği bölümde ne ilhak ilan edildiği gün ne de sonrasında (raporun tutulduğu 17 Aralık tarihine dek) karşı koyma, arbede ya da infaal olaylarının hiçbirinin gerçekleşmediğini bildirmektedir. Bu durum, yaklaşık beş yıldır, Himaye Antlaşması'ndan (1905)

[21]Kore-Japon İlhak Antlaşması (1910) tam metni Ek 3.'te yer almaktadır.

itibaren ülkede fiili kontrolü elinde bulunduran Japonya'nın, halkın direncini ne derecede kırdığının bir göstergesidir.

2. BÖLÜM

20. YÜZYILDA UZAK DOĞU'NUN SİYASİ GÖRÜNÜMÜ

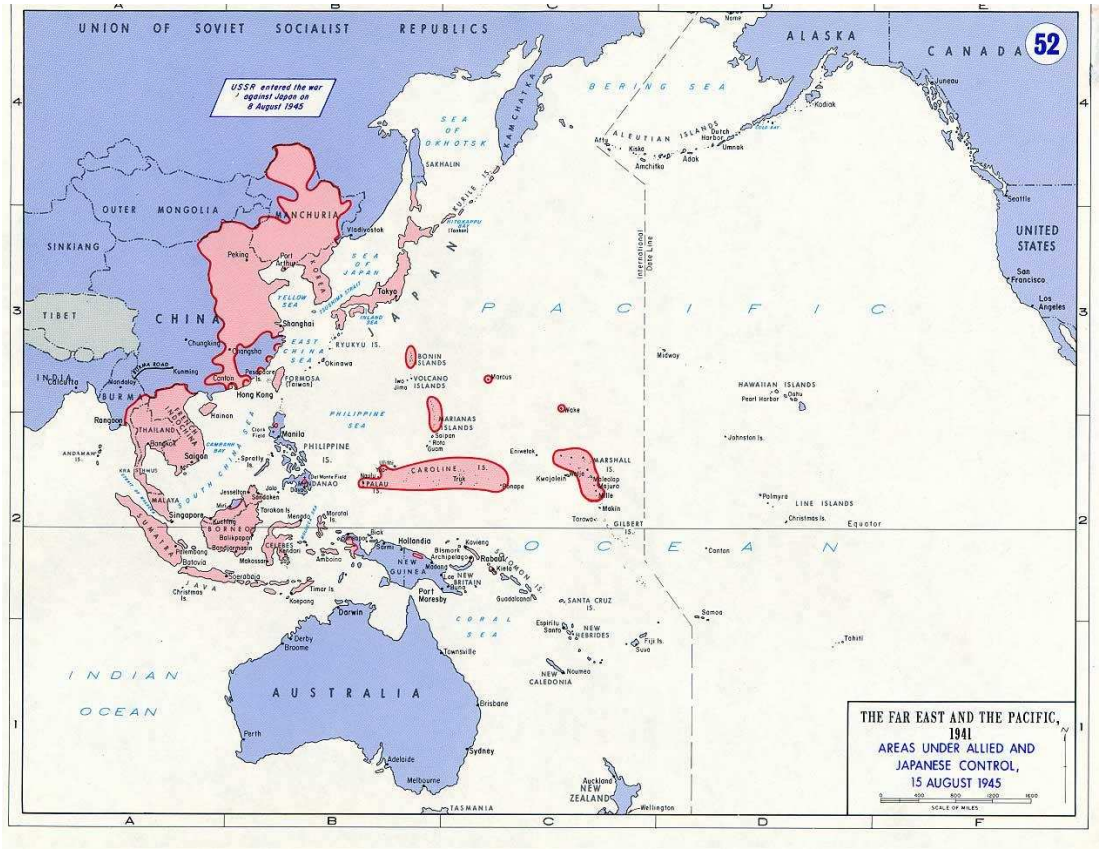
Japonya, Çin ve Kore'den meydana gelen Doğu Asya devletleri, 19. yüzyılın sonlarından itibaren önceden sahip oldukları kültürel güçten yoksun, güçsüz ve bölünmüş bir haldeydi (Hunter, 2002: 68). Batılı güçlerin Asya'daki yayılmacı ve sömürgeci politikalarına, her ne kadar ilk yıllarda direndiyseler de Batı'ya karşı idari, askerî, teknolojik ve finans alanlarında yenilgilerini kabul ederek Batı'nın teknolojisi ile kendi geleneklerini birleştiren reformlarla durumlarını güçlendirmeye çalıştılar. Ancak bu devletlerden yalnızca Japonya, Batı'daki gelişmelere ayak uydurarak kendi sistemini geliştirebildi. Çin ve Kore ise gelişmelere ayak uydurmaktan oldukça geriydi. Çin'de, iç karışıklıklar ve zayıf yönetimin soncu olarak Qing İmparatorluğu devrilerek yerine Çin Cumhuriyeti kurulduysa da ülke içerisinde düzen uzun yıllar sağlanamadı. Koreliler için Büyük Han İmparatorluğu'nun sonu, Japon sömürgesi olmak oldu. Kuzeyde ise ancak on dokuzuncu yüzyılın sonlarında sanayi devrimini gerçekleştirebilen Rus İmparatorluğu da iç işlerinde ekonomik sıkıntılar ve birçok isyan ile karşılaştı. Rus İmparatorluğu'nun 1917 yılında sonlanmasının ardından uzun yıllar ülke bütünlüğü sağlanamadı. Bu gelişmelere bakıldığında yirminci yüzyılın ilk yarısından II. Dünya Savaşı'na dek ortada bölgesel güç olarak bir tek

Japonya kalmış ve bu ülkelerin Uzak Doğu'daki durumu Japonya'nın güttüğü dış politikalar ile şekillenmiş oldu.

2.1. UZAK DOĞU'DA JAPONYA

19. yüzyılın başında diğer ülkelerden kendini soyutlamış ve iç işlerinde sorunlar yaşayan bir Japonya bulunmaktaydı. Dış dünya ile ilişkisi daha çok yüzyıllardır Çin merkezli uluslararası ilişkiler boyutunda göreceli bir ticaretten ibaretti. Ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında Amerikalılar bu kapalı ülkeyi ticarete ve dolayısı ile dış dünyaya açtı. Her ne kadar Meiji Japonya'sı, emperyalist güçlerin dayattığı kısıtlamalardan kurtulmayı hedefleyen genç ve dinamik bir ülke imajı planlasa da ilerleyen yıllarda kendisi sömürgecilik yoluna başvuran bir güç oldu (Jansen, 2002: 511, 512). Batı Avrupa'nın sahip olduğu çoğu sömürge bölgesi; tüccar, maceracı, misyoner ve askerlerin Avrupa çıkar ve otoritesinden ileri hareket ederek elde edilmesine karşın Japonya'nın sömürge toprakları, bizzat Japonya'nın stratejik çıkarları aciliyetinde merkezi hükümetteki otoritelerin bilinçli kararları sonucu elde edildi (Peattie, 2008: 218). Yani Japonya, bilinçli olarak ve tamamen ülke çıkarlarını gözeterek, güvenlik, ham madde, iş gücü gibi çeşitli nedenlerle stratejik hedefler belirleyerek o bölgelere sömürge politikası çerçevesinde yayılmaya çalıştı. II. Dünya Savaşı ve de Pasifik Savaşları ile Japonya en büyük etki alanına ulaştı. Elde ettiği topraklar Şekil 2.'deki haritada gösterildiği gibidir ve ayrıca Walker ve diğerleri (2013: 22) elde edilme tarihleri ile birlikte şu şekilde sıralamaktadır:

- 1871 Ryuku Adaları
- 1875 Bonin Adaları ve Kuril Adaları
- 1895 Tayvan
- 1905 Sahalin Adası'nın güneyi ve Liadong Yarımadası
- 1910 Kore
- I. Dünya Savaşı boyunca Mikronezya'nın adaları
- 1931 Mançurya
- 1937 Çin'e ilerleme
- 7 Aralık 1941'den sonra Güneydoğu Asya, Güneybatı Pasifik ve hatta Aleut Adaları'nda geniş ve hızlı kazanımlar.

Şekil 1. Uzak Doğu ve Pasifik'te Müttefiklerin ve Japonların Kontrolündeki Bölgeler (Areas Under Allied Japanese Controll, 15 August 1945)

Japon yayılma politikasını güdüleyen konuları açıkladığı bölümde Peattie (2008: 218), ülke iç ve dış siyasetini ilgilendiren uluslararası sorunlardan şu şekilde bahsetmektedir:

- Meiji döneminde Kore sorunu ile Japonya'nın Asya'da adım atacağı yerini genişletmesi;
- Taisho (1912-1926) ve erken Showa (1926-1989) dönemlerinde Mançurya-Moğolistan sorunları ile kuzeydoğu Asya'da Çin ve Rus çıkarları ile çatışma;
- 1930'larda Çin sorunu ve
- 1940'larda güneydoğu Asya'daki Batılı devletlerin sömürge topraklarına doğru Japon çıkarlarının genişletilmesini içeren güneye ilerleme sorunu.

1890'ların başlarından itibaren, Çin güdümlü güçsüz bir Kore'nin Rus ilerlemesine karşı bir engel teşkil etmeyeceği ve bu nedenle Japonya'nın güvenliğinin bu ülkeye dayandırılamayacağı görüşü yaygınlaştı (Hunter, 2002: 73). Çünkü bu dönemde, özellikle Çin'in Mançurya bölgesinde ve kuzey bölgelerinde nüfuzlanmaya başlayan Rusya, bu bölgelerle yetinmeyip yayılmacı politikasına devam edebilirdi. Eski büyük güç Çin'in, artık Asya'nın hasta adamı olduğu kabul edilirken Kore'nin de iç isyanlarını bile bastırmakta zorlandığı düşünüldüğünde Rusları bu bölgede durduracak bir büyük güç yoktu. Kore'nin ele geçirilmek istenmesi ham madde ve pazar ihtiyacından çok güvenlik tedbirleri açısından gerekli görülmekteydi. Bu dönemde yaygın olarak kullanılan Kore'nin "*Japonya'nın kalbini hedef alan bir hançer*" (a dagger pointed at the heart of Japan) olduğu deyişindeki hançer, Kore için değil Asya kıtasında hala aktif bir şekilde yayılmaya devam eden

Batılılar için kullanılmaktaydı (Henshall, 2004: 91). Önce Çin'i, sonra Rusya'yı güç kullanarak Kore Yarımadası'ndan uzaklaştıran Japonya, Batılı güçlerle yaptığı uzlaşmalar sonrasında buradaki nüfuz bölgesini garantileyerek bir sonraki adımla Büyük Han İmparatorluğu'nu 1910 yılında ilhak etti.

Özellikle 1930'lu yıllarda, tıpkı imparatorluk oluşturan diğer güçler gibi Japonya da yayılmacılığını, Japonya'nın bir bütün olarak Asya'nın çıkarı peşinde olduğu ve Asya uluslarına Batı'ya karşı direnmede liderlik yapma amacıyla fedakârlık retoriğine bağladı (Hunter, 2002: 82). Doğrudan kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmektense, bölgedeki faaliyetlerinin temelini kutsal bir ülküye bağlayan Japonlar, böylece hem buralarda yaşayan halkların desteğini almayı hem de Batılı güçlere bu yayılmacı siyasetini haklı göstermeyi amaçlıyordu. Çin-Japon Savaşı (1894-95) ile elde ettiği Tayvan ve 1910 yılında ilhak ettiği Kore sömürgelerinin ardından bir sonraki adım Kore Yarımadası'nın hemen üzerinde uzanan, geniş ve verimli tokraklarıyla Çin'in Mançurya bölgesi idi.

Kiralanan Liadong Yarımadası ve *Güney Mançurya Demiryolu* (South Manchurian Railway) adındaki Japon sömürge şirketinin sahip olduğu topraklar üzerinden Güney Mançurya'da doğrudan söz sahibi olan Japonlar, Mançurya'nın geri kalan bölgelerini de Çinli yöneticilerle yapılan işbirlikleri, pazardaki ekonomik baskınlık ve garnizonu ile güç kullanma tehdidinde bulunarak dolaylı yoldan kontrol etti (Young, 1999: 3). Çin'in 20. yüzyılın sonlarında güçten ve birlikten yoksun durumundan yararlanan Japonya bölgede nüfuz alanını giderek arttırarak Mançurya'da fiili bir bölge yaratmış oldu. Bununla yetinmeyen Japonya, Çin'deki ilerlemesine devam etti. Güney Mançurya demiryolunu korumak için buraya gönderilen ve zamanla sayıca artarak bağımsız duruma gelen Japon *Kwantung*

Ordusu (*Kor.* 관동군, 關東軍 / *Jap.* 関東軍 / *İng.* Kwantung Army), 18 Eylül 1931 tarihinde rayların Çinliler tarafından bombalandığı düzmecesini uydurarak geniş kapsamlı askerî bir operasyon başlattı (Meyer, 2014: 199). Bu olay Japon ve Çin tarihinde *Mançurya Olayı* (Manchuria Incident) olarak bilinmektedir. Konumunu sağlamlaştıran Japon askerleri, 1932 yılında son Çin imparatoru olan Henry Pu Yi'nin sözde yönetimi ile kukla bir devlet olan *Mançukuo*'yu (Manchukuo) kurdular (Schirokauer vd., 2013: 505). Japon Dışişleri'nden bağımsız bölgedeki askerlerin organize ettiği bir operasyonla kurulan *Mançukuo*, her ne kadar sömürge olmasa da Japonlar tarafından yönetilen bağımsız bir ülke olarak II. Dünya Savaşı'nın sonuna dek varlığını devam ettirdi.

Temmuz 1937 tarihinde başlayan *Çin Savaşı*'nda[22] (Second Sino-Japanese War) Japonya, hızlı bir ilerleme kaydederek Temmuz sonunda Pekin ile Tianjin'i ele geçirdi ve Ağustos ayında Şangay'a saldırdı (Schirokauer vd., 2013: 515). Kasım 1937 tarihinde ise, Batı'da *Nanjing* (Nanking)*'in Tecavüzü* (Rape of Nanking ya da Nanking Massacre) olarak bilinen olay yaşandı: *Milliyetçi Çin*'in (Nationalist China) başkenti olan Nanking'e giren Japonlar 300 binden fazla masum ve silahsız insanı vahşi bir şekilde katletti (Wright, 2011: 143). Nanjing katliamı, Çin ve Pasifik Savaşı dönemi boyunca Japonların gerçekleştirdikleri en büyük insanlık dışı olaylardan birisidir. Bu konu, Japonların Çin'deki yayılması ve sert tutumu ile birlikte Çin'de Japon karşıtlığının hala sıcak ve köklü kalmasının nedenleri arasındadır.

Savaş yılları sırasında yapılan diğer bir insanlık dışı olay ise Mançurya'da yer alan Japon *731. Birim*'in (Unit 731) yaptıklarıdır. Watts, (2002: 628) esirlerin denek

[22] 1937-1945 Çin Savaşı'nın başlangıcı bir sonraki bölüm Uzak Doğu'da Çin başlığı altında ele alınmıştır.

olarak kullanıldığı, kolera, tifo gibi patojenler ile hıyarcıklı veba bombası deneyleri yaparak on üç yıl varlığını sürdüren 731. Birim'in, 270 bin ile 300 bin arasında kişiyi öldürdüğünün sanıldığını ancak bunlardan 2.100 tanesinin kayıtlarına ulaşılabildiğini söylemektedir. II. Dünya Savaşı'nda, 15 Temmuz 1945 tarihinde Japonya'nın teslim olmasının ardından buradaki gizli belgelerin yakılamayacak kadar çok olmasıyla bir kısmı gömüldü ve ancak 1950 tarihinde Japonların bu savaş suçu gün yüzüne çıkarıldı (Bu, 2014: 55). Amerikalılar tarafından takip edilen canlı insanlar üzerinde yapılan *biyolojik savaş programı* (biological weapons program), Japonların teslim olmasının ardından *Uzak Doğu Uluslararası Askerî Mahkemesi*'nde (The International Military Tribunal for the Far East) gündeme getirilmedi, bunun sebebi ise ABD'nin Japon uzmanların bu konudaki bigileri paylaşması karşılığında savaş suçlarından yargılanmamalarını sağlamasıydı (Nie, 2006: W21-W33). II. Dünya Savaşı'nın sonunda daha da şekillenen iki kutuplu yeni dünya düzeninde ABD'nin kendi yasaları uyarınca asla gerçekleştiremeyeceği bu deneylerin sonuçları Sovyetlerden ve diğer ülkelerden gizli tutulması gereken belgeler olarak tanımlandı. Nie (2006: W21-W33), makalesinde Amerikalıların bu çalışmaları örtbas edip kendi çıkarları adına gizli kalmasını amaçladığı durumun ancak 1980'lerde mağdurların ve o dönemde görevli Japonların bu konudan bahsetmeleri sonucu gün yüzüne çıktığını belirtmektedir. Her ne kadar 1995 yılında Japon başbakanı Tomiichi Murayama, II. Dünya Savaşı'ın 50. yılı anısına yaptığı tarihi konuşmada Japon halkından ve Japonların saldırganlığına maruz kalan halklardan özür dilediyse de (Murayama), özellikle 731. Birim adına ne Japonya'dan ne de ABD'den resmi bir özür gelmedi.

Japonya'nın Çin'de ilerleyişi 1938 yılında çıkmaza girerek gerillalarla çarpışmaya dönüştü ve 1940 yılında Japonlar, *Milliyetçi Çin Partisi*'nden (Chinese

Nationalist Party ya da Kuomintang) Chiang Kai-shek'in rakibi Wang Jingwei önderliğinde göstermelik bir hükümet kurdu (Gordon, 2003: 206). Bu göstermelik ülke de, *Mançukuo*'da olduğu gibi uluslararası arenada sömürge olmaksızın kendi idaresinde ülkeler yaratma anlayışını güden Japonya'nın bir siyasetiydi.

Sovyetler Birliği ile sınır bölgelerde her ne kadar 1937-1939 yılları arasında çeşitli çarpışmalar yaşandıysa da savaş hiç ilan edilmedi ve Nisan 1941 tarihinde beş yıl boyunca iki ülkenin bir birine saldırmamasını taahhüt eden *Sovyet-Japon Tarafsızlık Antlaşması* (Soviet–Japanese Neutrality Pact) imzalandı (Meyer, 2014: 206). Böylece Japonya, Kuzey Çin bölgesinde Sovyetlerle uzlaşarak buradaki kuvvetlerinin bir bölümünü başka askerî operasyonlara kaydırma fırsatı yakalamış oldu.

Çin'de bir türlü istediği başarıya ulaşamayan Japonlar, Güneydoğu Asya'da ilerleme yoluna gitti ve Japonların Çin'i güneyden bağlantı noktalarından koparma girişimleri ABD'yi 1941 yılındaki Pearl Harbor baskınına giden yaptırımlara yönetltti (Hunter, 2002: 91). İlk yıllarda Çin'de her ne kadar hızlı başarılara ulaşsa da Japonlar, Çin direnişinde bir çözülmeye ulaşamadılar ve bu geniş ülkeye yapılacak ikmal yollarının kesilmesi yoluna gittiler. Avrupa'da patlak veren II. Dünya Savaşı'nı Japonlar çok iyi değerlendirdiler ve bunu, başta Çin'in işgali için kullandılar. 1940 Haziran ayında Fransa'nın Naziler karşısında çökmesinin ardından, Çin Hindi'ndeki Fransız sömürgelerine yönelen Japonlar, fazla direniş görmeden buraları ele geçirdi (Meyer, 2014: 208). Buraları ele geçirmek, Çin'e güneyden gidebilecek yardım yollarının kesilmesi amacıyla stratejik bir önem taşıyordu.

Japonya, sömürgeler elde edip giderek büyüdükçe bu büyümesini devamını getirmek amacıyla Japonya'nın stratejik ham madde kaynaklarına ihtiyacı da giderek artmaya başladı. Almanya ve İtalya ile Eylül 1940 tarihinde imzalanan *Tripartite Paktı*'nın (Tripartite Pact) Japonların elini güçlendirmesinin ardından İngiliz, Amerikan ve Hollandalıların uyguladıkları ambargonun, özellikle madenler ve petrol gibi ham maddelere ulaşımı ciddi boyutta engellemesi nedeniyle Güney Asya'ya ilerleme ve Amerika ile savaş kaçınılmaz oldu (Schirokauer vd., 2013: 518). Çin ve Çinhindi'nde devam eden askerî operasyonlar ve güçlü ordu için ihtiyaç duyulan bu ham maddelere ulaşmak için Güney Asya'daki adalarda bulunan kaynaklar önemliydi. Bu bölge Avrupalıların sömürgesi altında bulunmaktaydı ve II. Dünya Savaşı'nda kendi ülkelerini Naziler'den koruma derdine düşen Avrupalılardan buradaki sömürgelerini almak kolay oldu. Ancak kendisine ambargolar uygulayan bölgedeki büyük güç Amerikalıları da saf dışı bırakması gerekiyordu. 7 Aralık 1941 tarihindeki süpriz Pearl Harbor baskını ile Japonlar, Amerikalıların dokuz savaş gemisinden altısını imha edip ikisine ciddi bir şekilde hasar vermesiyle Amerikan Pasifik Filosu'nun kalbini yok etti (Gordon, 2003: 209). Pearl Harbor baskını ardından Japonlar, Asya ve Pasifik'teki tüm hedeflerine ulaşarak Kuzey'de Aleut Adaları'ndan güneyde Endenozya'ya, doğuda Pasifik takımadalarından batıda Burma'ya kadar uzanan geniş bir alana yayıldılar (Meyer, 2014: 211).

1942 yılının başında Pasifik'te hızlı bir şekilde ilerleyen Japonların, Mayıs ayında Coral Adaları'nda, Haziran ayında da Midway Adaları'ndaki yenilgileri, denizlerdeki hâkimiyetini büyük ölçüde kaybettirerek sömürgelerle irtibatını güçleştirdi (Gordon, 2003: 211). Ancak 1942 yılının ikinci yarısından itibaren gücünü kaybeden büyük Japonya İmparatorluğu'nun sonunun yakın olduğu

düşünülse de savaş 1945 yılına dek devam etti. 6 Ağustos 1945 tarihinde Hiroşima'ya atılan atom bombası, 8 Ağustos tarihinde Sovyetlerin Japonya'ya savaş ilanı ve 9 Ağustos tarihinde Nagazaki'ye atılan ikinci atom bombası, Japon İmparatoru'nun 15 Ağustos'ta yenilgiyi kabul ederek teslim olması ile sonuçlandı (Schirokauer, 2013: 225, 226). Meiji dönemi ile Japonların başlattıkları batılılaşma ve sömürge imparatorluğuna dönüşme ve nihayetinde Asya ulusunu korumak için bölgeye hakim olma süreci, 1945 yılında geride başta sömürülen ve elde edilen topraklarda yaşayanlar için olmak üzere Japonya'da da pek çok acı çekmiş milyonları geride bıraktı.

Joseph Stalin (Sovyetler Birliği), Winston Churchill ve sonra Clement Attlee (Birleşik Krallık) ile Harry S. Truman'ın (ABD) katılımlarıyla düzenlenen *Potsdam Konferansı* (Potsdam Conference, 17 Temmuz 1945 - 2 Ağustos 1945) Japon İmparatorluğu'nun savaş sonrasında nasıl paylaşılacağı belirledi (Meyer, 2014: 214, 215):

- **Amerikalılar**: Japonya'yı, Filipinler'i, Pasifik Adalarını ve 38. Paralelin güneyinde Kore Yarımadası'nı;
- **Sovyetler Birliği**: Kuzey Japon Adalarını, 38. Paralelin kuzeyinde Kore Yarımadası'nı ve Mançurya'yı;
- **Chiang Kai-shek yönetimindeki Çin**: 15. Paralelde Çinhindi'ni;
- **İngilizler**: Güney doğu Asya'yı alacaklardı.

2.2. UZAK DOĞU'DA ÇİN

Yüzyıllardır bölgenin hegemonyası konumundaki Çin, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına geldiğinde Batılı güçlerin imtiyazlarına boyun eğmek zorunda kaldı. Çin'in Batılılar karşısındaki teknolojik ve askerî geri kalmışlığı, gerek himayesindeki ülkeler, gerekse kendi halkı arasında bir zayıflık olarak görüldü. İsyanlarla bölünmüş bir durumda olan Çin, Batılı tüccar ve yöneticilerin soygunlarına karşı koyacak güçten ve de kendisine sunulmuş olan liderliği devam ettirmekten yoksundu (Hunter, 2002: 68).

Batılı güçler birbirileri ile Çin'den imtiyaz koparma yarışındaydılar. Bu imtiyazlar çoğu zaman ekonomik kazanımlar olsa da asıl önemlisi Çin ana karasında elde edilen özel bölge ve etki alanlarından meydana gelmekteydi.

- 1896 yılında **Ruslar**, kuzey Mançurya'da demiryolu inşaatı hakkı ve Port Arthur ile Dairen'i kiralayarak burada *Doğu Çin Demiryolu*'nu (Chinese Eastern Railway) inşaat hakkı aldılar;
- **Almanlar** Shandong'daki Jiaozhou Körfezine el koyarak bölgedeki iki demiryolu yapım hakkını aldılar;
- **İngilizler**, Shandong'daki Weihai ve Hong Kong'un karşısındaki *Yeni Bölge*'yi (New Territories) kiralayarak Yangtze Nehri'nin İngiliz nüfuz alanı olarak kabul görülmesi için Çin'i zorladılar;
- **Japonlar**, Fujian bölgesini kendi nüfuz alanı haline getirdi;
- **Fransızlar**, Kwangchow Körfezini kiralayarak üç güney eyaletini kendi nüfuz alanı durumuna getirdi (Pletcher, 2011: 248, 249).

Batı'da başlayan sanayi devriminin getirdiği teknolojik atakla birlikte yönetim alanında da yaşanan gelişmeler Japonya ve diğer ülkelerde olduğu gibi Çin'de de takip edildi. 1898 yılında Çin kralının kabul ettiği ve yüz gün süren reform hareketi her ne kadar uygulamada bir sonuç vermese de daha sonra dul kraliçe Cixi'yi devirmek için reform yanlılarına yol gösterdi (Pletcher, 2011: 250). Reform yanlısı Çinli devlet adamları ile hırslı öğrenciler, kendi ülkeleri için Japonya'yı örnek aldılar (Jansen, 2002: 512). Japonya bölgedeki tek örnek durumundaydı. Batılı güçlere kısmen yetişmiş ve giderek gelişen Japonya, bölgede geri kalmış olan pek çok devlet için Batılı değerlere ulaşılabileceğini göstermiş oldu. Civar ülkelerin temelleri sarsılırken bundan faydalanmak isteyen Japonlar, genç beyinlere yeni ve Japon tarzı düşüncelerin benimsetilmesi amacıyla desteğini hep gösterdi.

Guangdong'da çiftçi bir ailenin çocuğu olan Sun Yat-Sen, Hawaii'de Hıristiyan ve Hong Kong'da tıp eğitimi aldıktan sonra 1894 yılında ilk devrimci örgütünün ardından milliyetçilik, demokrasi ve halkın refahını savunduğu prensipleri geliştirerek geniş katılım bulduğu *Devrimci Birlik* denen *Tongmenghui* (*Çin.* 同盟會, / *İng.* Chinese Revolutionary Alliance) organizasyonu ile hanedanlığın sonlandırılarak cumhuriyetin kurulmasını savundu (Schirokauer vd., 2013: 461, 462). Sun Yat-Sen'in savunduğu demokrasi, milliyetçilik ve de en önemlisi halkın refahı o dönem için temel ihtiyaç konularıydı ve taraftar bulması çok da zor olmadı. Zaman içerisinde Sun Yat-Sen, ülke içerisinde imparator ve yabancı karşıtlarının ortak bir temsilcisi haline geldi. Böyle bir ortamda Wuchang şehrinde başlayan *Xinhai Devrimi*[23] (The Xinhai Revolution) imparatorluğun sonunu getirdi. 1900 yılında imparatorluk tarafından kurulan *Yeni Ordu* (New Army) içerisinde Sun Yat-Sen'in

[23]*Xinhai* Devrimi, Çin takviminde 1911 yılına verilen *Xinhai* kelimesinden gelmektedir (The Xinhai Revolution, the End of the Emperial China, 2011: 38).

devrimci fikirleri askerler arasında yer buldu ve tesadüf eseri patlayan bir bombanın araştırılması ile ortaya çıkan reformcu yapılanmanın ardına 10 Ekim 1911 tarihinde Wuchang şehrinde, Xinhai Devrimi başlamış oldu (The Wuchang Uprising, 2011: 39). Bu ayaklanma ve başlayan devrim aslında imparatorluk karşıtlarının aradıkları bir çıkış noktası olmaktaydı. Uzun süredir zayıflayan merkezi hükümetin etkisiyle birlikte merkezi hükümetin yetersizliğine karşı yerel yönetimler baş kaldırmış oldu. Bir ay içinde merkezi hükümetten bağımsızlığını ilan ederek birleşen on altı eyaletin meclis temsilcileri, *Çin Cumhuriyeti*'ni (Republic of China) ilan etti ve Sun Yat-Sen'i başkanlığa seçse de Yuan Shikai'nin askerî gücünün farkında olan Sun Yat-Sen görevi ona devretti (The Wuchang Uprising, 2011: 40). Böylece Çin Cumhuriyeti kurularak başına Yuan Shikai geçti. Ancak bu durum bölünmüş Çin'in bir anda toparlanması anlamına gelmedi.

1911 yılında Çin İmparatorluğu'nun sonlandırılması ile ülke denetimi parçalanarak otuz sekiz yıl süren, birlikten ve ulusal bir hükümetten yoksun iç savaş dönemi başlamış oldu (Hunter, 2002: 75). Bu dönemi Jansen (2002: 515) ise, 1913 yılında Sun Yat-sen yandaşları tarafından gerçekleştirilen başarısız darbe girişiminin ardından Çin'in her bölgesinde eyalet yöneticileri ve askerî liderlerin hoşnutsuzluklarını göstererek merkeziyetçilikten eyalet yönetimine uzanan bir dönem ve daha sonra verilen adıyla "*savaş beyleri*" (warlords) dönemi olarak adlandırıldığına değinmektedir. Güçlü oldukları bölgelerde kendi hâkimiyetlerini ilan eden otoriteler, birbirileri ile güç savaşına giderek Çin üzerinde hâkimiyet kurma çabasına yöneldiler. Aslında, bu savaş beylerinin yaratılmasında Batılı güçlerin stratejik hareketlerinin etkisi de bulunmaktadır. Bu konuda Chong, (2009: 76) Almanya, Rusya, Japonya ve Fransa gibi ülkeler kendi etki alanlarındaki rakipleri

ortadan kaladırmak için çeşitli yerel aktörlere finansal ve askerî yardım ile siyasi desteklerini genişlettiler ve bu yerel güçler de aldıkları yardımlarla merkezi güce karşı koyabildiler diyerek açıklamada bulunmaktadır.

Yuan Shikai, Kore'deki Japon ilerleyişinin önünü kesen birisi olarak Japonlar için istenilmeyen adam oldu ve daha sonra da Çin'de önemli liderleri ortadan kaldırarak Çinli devrimciler tarafından zorbalıkla ünlenen birisi oldu (Jansen, 2002: 512). İmparatorluk Çin'inde olduğu gibi merkeziyetçi bir yönetim planlayan Yuan Shikai, zaman içerisinde karşısında güçlü bir muhalefet de olmayınca diktatörleşme yolunda ilerledi. *Tongmenghui*'nin devamı niteliğindeki *Guamindang* (*Tur.* Milliyetçi Parti / *İng.* Nationalist Party), mecliste çoğunluğa sahip olsa da Yuan Shikai gücü paylaşma niyetinde değildi ve Mart 1913 tarihinde meclisi sindirmek amacıyla Milliyetçi Parti'nin meclis lideri olan Song Jiaoren'i gizlice öldürttü (Schirokauer vd., 2013: 465). Kendi hırsları için eski yapının verdiği güç ve sistemi korumak isteyen Yuan Shikai, cumhuriyetten vazgeçerek yeni bir hanedanlık yaratma isteğine kendini daha da kaptırdı. Yeni yılın ilk günü yürürlüğe girmek üzere 1915 Aralık tarihinde yeni rejimin ilanı verildiyse de yeni hanedanlığa karşı düşmanlığın baskın bir hale gelmesi ile birlikte Mart 1916 tarihinde Yuan Shikai imparatorluk hırslarından resmen vazgeçtiğini açıkladı ve Haziran ayında öldü (Schirokauer vd., 2013: 465). Yüzyıllardır imparatorlukla yönetilmenin ardından Batıda yaşanan teknolojik ve kültürel gelişmeleri takip edemeyip yeni dünya düzenine ayak uyduramayan bir Çin İmparatorluğu'ndansa demokratik bir Çin istemi artık döndürülemez bir gerçeklik konusuydu. Batıdaki gelişmeleri takip eden aydınlar artık daha demokratik bir gelecek beklerken halk da daha refah bir yaşam düşünmekteydi. Yuan Shikai'nin ölümünün ardından ülke tamamen bir güç yarışına

sahne oldu. Savaş Beyeleri, bu dönemde hakimiyet sürdükleri yerlerde kendilerini koruma ve diğerleri üzerinde üstünlük kurma çabalarındaydı.

İçerideki karışıklıklarla birlikte ülkede kanser konumundaki yabancı güçlerin nüfuz ve imtiyaz elde etme çabaları hızla devam etmekteydi. I. Dünya Savaşı sırasında Japonya, Avrupalı güçlerin de içinde bulundukları durumdan fırsatla Çin'den daha fazla imtiyazı içeren ve beş gruba ayrılan *Yirmi Bir Maddelik Talep*'i (Twenty-One Demands) Çin'e sundu:

1. Japonya'nın Shandong'daki haklarının kabulü,
2. Moğolistan ve Mançurya'daki Japon haklarının genişletilmesi,
3. Çin'in en büyük demir çelik firmasında Çin-Japon işbirliği,
4. sahil bölgelerinde Japonya haricinde başka bir ülkeye yer verilmemesi ya da kiralanmaması
5. (ve sonradan geri çekilen) Çin hükümetinin Japon siyasi, askerî ve finansal danışmanları işe almasını zorunlu kılan hükümler (Schirokauer vd., 2013: 465).

Tahmini zor olmayarak Japonya'nın zorla kabul ettirdiği bu talepler halk ve aydın kesimler arasında büyük protestolara neden oldu. Fakat asıl büyük gösterilerin patlak verdiği olay 1919 yılında gerçekleşti. Paris Barış Konferansı'nda, Japonya'nın Almanlardan elde ettiği Shandong'daki bölgenin onaylanmasını reddeden öğrenciler ve sonrasında onlara destek veren halk 4 Mayıs 1919 tarihinde pek çok şehirde geniş çaplı eylemler gerçekleştirdi (Pletcher, 2011: 265). Kore'deki 1 Mart 1919 Bağımsızlık Hareketi'nden hemen sonra patlak veren Çin'deki *4 Mayıs Hareketi* (May Fourth Movement), Çin'de pek çok değişimin habercisiydi. Ki bunlardan en önemlisi Jansen'ın (2002: 517, 518) da bahsettiği gibi başlatılan hareketin

oluşturduğu atmosferin, *Çin Komünist Partisi*'nin (Communist Party of China) temellerinin atılmasına yardımcı olmasıdır.

Her ne kadar Fransa ve Japonya'da sosyalist doktrinleri okuyan öğrenciler bulunsa da asıl Rus, 1917 Bolşevik Devrimi, Çin'de radikal düşüncelere zemin hazırladı ve bu ortamda Li Dazhao ve Chen Duxiu Çin Komünist Partisi'ni kurdu (Pletcher, 2011: 266). Ayrıca Wright (2011: 131), ileride Çin Komünist Partisi'nin ve kurulacak olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin başkanı olan Mao Zedong'un da Li Dazhao'nun düşüncelerinden etkilenen öğrenci gurubunun içerisinde yer aldığını belirtmektedir. Çin Komünist Partisi, Marxist düşüncenin yanı sıra Rusya'da yaşanan gelişmelerle Lenin'den etkilenerek, Rusların yolunu takip etmek istediler. Böylece Sun Yat-sen'in fraksiyonunun aksinse, burjuvazi bir devrim yerine işçi sınıfının gerçekleştireceği devrime inandılar. 1921 yılında gerçekleştirilen ilk toplantıda Chen Duxiu, genel sekreter seçildi ve kuşkuyla da olsa 1927 yılına dek *Komitern* politikası olarak Milliyetçi Parti ile işbirliği yoluna gitti (Schirokauer vd., 2013: 473).

1925 yılında Sun Yat-sen'in ölümünün ardından Milliyetçi Parti başına geçen Wang Jingwei'nin zayıf yönetiminde, Çin Komünist Partisi giderek güç kazandı (Schirokauer vd., 2013: 475). Sun Yat-sen zamanında askerî gücün lideri konumundaki sağ görüşlü Chiang Kai-shek, Temmuz 1926 tarihinde kuzey seferine çıkarak milliyetçi ve komünist güçlerle birlikte Wuhang ardından Şangay ve Nanjing'i ele geçirdi ve Nanjing'de kendi sağ görüşlü hükümetini kurdu (Wright, 2011: 135). Chiang Kai-shek, sahip olduğu askerî güç ve artan destekle birlikte kendisini ülkenin kurtarıcısı olarak görmesi dönemin Çin'inde tipik bir durumdu. Eski başkent Pekin'de Yuan Shi-kai'nin devamı olan ayrı bir hükümet, Canton'da ayrı bir hükümet ve Chiang Kai-shek'in kurduğu hükümetler bunlarda sadece birkaç

tanesidir. Ancak Chiang Kai-shek, sahip olduğu güç ve etki alanı ile birlikte Batı'dan zamanla destek görerek Çin'in temsilcisi olarak görüldü. Bu konuda ilk adımlarını kuzey seferi ile atan Chiang Kai-shek, gerekli ortamı bulduğunda komünistleri de etkisiz hale getirmek niyetindeydi. Komünistlerin başlattığı Şangay genel grevinin bölge güvenliğini tehdit etmesi üzerine Chiang Kai-shek, Nisan 1927 tarihinde *Genel İşçi Birliği* (General Labour Union) üyelerini bastırarak komünistleri tutuklatmasının ardından Chiang Kai-shek'in direktiflerini takip eden diğer askerî yöneticiler Guangzhou, Nanjing, Nanchang, Fuzhou gibi şehirlerde benzer uygulamalara gittiler (Pletcher, 2011: 275). Böylece ilk milliyetçi ve komünist işbirliği son bulmuş oldu.

1937 yılına dek ülkenin genelinde güç dengeleri kurma yarışı devam etti. Bu sırada 1930'lu yılların başında Mançurya'da kukla devlet kuran Japonya'nın Çin'in kuzey bölgelerinde keyfi davranışları ve ilerlemeleri devam etmekteydi. Böyle bir ortamda çoğu komünist karşıtı Çinli, Japon ilerlemesine karşı savaşmak yerine Chiang Kai-shek'in neden sadece komünist oldukları gerekçesiyle Çinlileri öldürdüğünü sorgulamaya başladı (Wright, 2011: 141). Artan komünist karşıtlığına rağmen güç birliğinin sağlanmasını savunanların sayısı giderek artmaktaydı. Mançurya'dan güneye çekilmek zorunda kalan bölgenin askerî gücü Mareşal Zhang Xueiang, Chiang Kai-shek'i rehin alarak Çin Komünist Partisi ile savaşmak yerine, Japonlara karşı savaşmak üzere Çin Komünist Partisi ile birleşmeye zorladı (Schirokauer vd., 2013: 515). Bu ikinci iş birliği kaçınılmazdı çünkü büyük bir sömürge imparatorluğuna dönüşen Japonya, Kore ve ardından Mançurya üzerinden Çin'in diğer bölgelerine sahip olmak niyetindeydi. 1937 yılı Çin'deki Japon ilerleyişi açısından bir dönüm noktası oldu. 1936 yılında Milliyetçi Çin ile komünist cephenin birleşmesinin ardından öncesinde yerel uzlaşmalar ile sonuçlandırılan Çin'deki Japon

çatışmaları, 7 Temmuz (1937) tarihinde Marka Polo Köprüsü üzerinde yaşanan gelişme ile birlikte hiç deklere edilmeyen bir savaşa dönüştü (Hunter, 2002: 90). Bu savaş, Japonya'da Çin'in tamamını ele geçirmek için bir fırsat olarak görülse de geniş ve ayrı ayrı güçlerin bulunduğu Çin'i kolayca ele geçiremeyen Japonya, 1941 yılında dâhil olduğu II. Dünya Savaşı'nda Pasifik Cephelerinde de savaşmaya başlayınca Çin'in bölünmüş yapısı II. Dünya Savaşı boyunca devam etti ve bu dönem boyunca Çin, kendi varlığını koruma çabasına düştü.

2.3. UZAK DOĞU'DA RUSYA

Ruslar özellikle on dokuzuncu yüzyılda oldukça büyük bir genişleme sergiledi. Bu duruma değinen Riasanovsky ve Steinberg (2011: 403), Rusya'nın Uzakdoğu, Kafkasya ve Orta Asya'da genişlemesini güvenlik ve ekonomik gerekçelerle yapılmış olsa da kendini diğer sömürge imparatorlukları ile kıyaslayarak modern bir imparatorluk olarak gördüğünü belirtmektedir. İçeride ise Batılı devlet Rusya'nın durumu aslında Uzak Doğu'da yer alan devletlerden çok da farklı değildi. Elbette doğuda Avrupa devletleri ile yarışan bir Rus İmparatorluğu mevcuttu ancak oldukça geniş bir alana yayılan imparatorluk, Batıdaki sanayi devrimini ancak on dokuzuncu yüzyılın sonlarında yakalayabildi ve gelişen işçi sınıfı ülke temelindeki yapıyı sarsmaya başladı.

20. yüzyıl Rus İmparatorluğu için isyanlar ve daha iyi ekonomik şartlar için başkaldırılarla başladı. 1900 ve 1902 yılındaki düşük hasat ve beraberindeki ekonomik buhran ile birlikte 1904 yılında Rusya'da grev, gösteri ve toprak sahiplerine saldırılar yaygın bir görünüm kazandı ve 22 Ocak 1905 tarihinde yaklaşık

200 bin göstericinin çalışma koşulları konusundaki taleplerini dile getirdikleri gösteri kanlı bir şekilde bastırıldı (Waugh, Wright, 2010: 18). Bu gösteriler ekonomik durumun ve işçilerin içinde bulundukları kötü çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve de ekonomik olarak ağır yükler getiren 1904 yılında patlak veren Rus-Japon Savaşı'nın sonlandırılması amacıyla gerçekleştirildi. Ancak "*kanlı pazar*" (Bloody Sunday) olarak da adlandırılan *1905 Devrimi* (Revolution of 1905), Rusya'da benzeri görülmemiş siyasi ve sosyal değişim sürecini başlattı; *Çar* II Nikolas'a karşı bağlılıklarını taşıdıkları portre ve resimlerle gösteren kalabalığa ateş açılması daha sonrasında *Çar*a sadık olan birçok işçinin Ç*ar*a karşı olmasına sebep oldu (Riasanovsky, Steinberg, 2011: 422). Olaylar karşısında reform hareketleri yoluyla kendi konumunu koruması gerektiğini düşünen *Çar*, bir takım kararlar aldı. Bu kararlar *Ekim Manifestosu* (October Manifesto) olarak 1905 yılında şu şekilde özetlenmektedir:

1. konuşma özgürlüğü,
2. keyfi cezalandırmanın kaldırılması,
3. açık bir şekilde toplanma özgürlüğü,
4. ulusal bir *meclisin* (*duma*) kurulması
5. sansürün sonlandırılması,
6. siyasi partilerin oluşturulması hakkı (Waugh, Wright, 2010: 19).

Rusların, I. Dünya Savaşı'na girilmesi ile birlikte zaten güç durumdaki ekonomi daha da kötü bir hal aldı ve grevlerin günlük hayatın bir parçası haline geldiği 1917 yılında askerlerin işçilerin safına geçmesi ile *duma*'nın 12 Mart tarihinde *Geçici Komite* (Provisional Committee) kurup sonradan *Geçici Hükümet*'e (Provisional Government) dönüşmesi ile birlikte Rus *Çar*ı II. Nikolas tahttan feragat

etti (Waugh, Wright, 2010: 36). *Şubat Devrimi* (February Revolution) olarak adlandırılan bu olay, uzun yıllar imparatorlukla yönetilen hanedanlığın sonunu getirerek yeni bir hükümetin doğmasına vesile oldu. Ancak durum bu kadar kolay değildi. Zira devam etmekte olan bir savaş vardı ve ekonomik olarak çöküşteki Rusya'nın canlandırılması gerekiyordu.

3 Nisan 1917 tarihinde, başkent *Petrograd*'a (Saint Petersburg'un o dönemki adı) gelen *Bolşevik* (Bolshevik) parti üyesi Lenin, Bolşeviklerin çoğunu şaşırtan bir şekilde burjuva devrimini sosyalist devrime çevirmeyi savunuyordu ve Geçici Hükümeti devirip gücün *Sovyetler* [24] e teslim edilmesini belirti (Riasanovsky, Steinberg, 2011: 492). Geçici hükümetin zayıf karakteri ve burjuvanın, işçi sınıfından çok kendini savunduğunu belirten Lenin'in görüşleri halk arasında daha fazla yankı buldu. Aslında o döneme dek savunulan bir devrim gerçeği sadece yön değiştirmiş oldu. Çarlık Rusyası'nın yetersizliği, halkın ekonomik sıkıntılar içinde olması, özellikle de savaş yıllarında işçi sınıfının kötü şartlar altında daha fazla çalışmaya itilmesi sosyalist bir devrimin temellerini oluşturdu. 7 Kasım 1917 (Rus takvimi ile 25 Ekim) tarihinde yıl içerisinde gerçekleşen kriz ortamından faydalanarak partizan toplayan Bolşevikler, tam bir darbe gerçekleştirdi ve ertesi gün Sovyet Kongresi, Lenin'e devlet otoritesi verdi (Riasanovsky, Steinberg, 2011: 498, 499). Ülkede yer alan kargaşadan yararlanan muhalefet gurubu Bolşevikler, *Ekim Devrimi* (October Revolution) ile gücü eline geçirmiş oldu. Ancak Bolşeviklerin gücü eline geçirmesine karşılık ülkenin geniş topraklarında çeşitli gruplarca karşı devrim girişimleri meydana geldi. Ülke tam bir iç savaşa sürüklendi. 1920 yılına kadar devam eden iç savaş hali, 1920 yılı sonunda Bolşevik karşısında çarpışan

[24] 1990 öncesi SSCB'ye özgü, sosyalist toplumun siyasal örgütlenme biçimlerinden biri olan danışma kurulu (Sovyet).

Beyazlar'ın[25] yenilgiye uğratılması ile son buldu (Riasanovsky, Steinberg, 2011: 519).

Bolşevikler başa geçtikten sonra büyük sorunlarla karşılaştı. Bunlardan ilki ve en büyüğü özellikle I. Dünya Savaşı sırasında, ardından da iç savaş yılarında tamamen mahvolmuş bir ekonomiyi canlandırmak ve halkı refaha kavuşturmaya çabalamak oldu. İç Savaş yıllarında orduyu canlı tutmak isteyen Bolşevikler'in, özel ticareti yasaklaması ve on kişiden fazla çalışanın olduğu fabrikaları özelleştirmesi *Savaş Kominizmi* (War Communism) adı verilen bir dönemi başlattı ve ancak iç savaşın bitiminden sonra ülkenin kalkınması adına adımlar atılabildi (Waugh, Wright, 2010: 70-72). Üretimin iç savaş yıllarında tamamen düşmesi ve halkın ihtiyaçlarını karşılayamaması üzerine başlatılan ekonomik atılımla birlikte ülkede üretim, yeniden istenen boyuta ulaştı. 1910'lu yıllarda iç ayaklanmalar ve I. Dünya Savaşı'nın ağır sıkıntılarını çeken Ruslar, ardından gelen Ekim Devrimi ile iç savaşa sürüklenerek bu ekonomik sorunlarla uğraştı. 1920 ve 1930'lu yıllarda sanayi hamlesi gerçekleştirerek içeride kendi ekonomik alt yapısını oluşturmaya çalışan bir ülke durumunu sergilemekteydi.

[25] *Bolşevikler*'e (Kırmızılar) karşı olan gruplara verilen ortak adlandırma (Waugh, Wright, 2010: 64).

3. BÖLÜM

JAPON İŞGAL DÖNEMİ

Kore'deki Japon işgali, üç ana bölüme ayrılmaktadır. Bu dönemleri Jeong Ha Kim (2014: 26), imparatorluk Japonya'sının siyasi yaklaşımına göre genellikle üç döneme ayrıldığını belirterek devam etmektedir:

1. *askerî dönem* (무단통치기, 1910-1919),
2. *kültürel dönem* (문화통치기, 1919-1931) ve
3. *savaş yılları dönemi* (민족말살통치기, 1931-1945).

Bu bölümde,

- 1910 yılındaki İlhak Antlaşması'ndan 1 Mart 1919 Bağımsızlık Hareketi'ne dek olan ilk dönem **1910'lu Yıllar: Sıkıyönetim**,
- 1919 yılından 1931 yılındaki Mançurya Olayı'na dek olan ikinci dönem **1920'li Yıllar: Kültürel Açılım**,
- 1931 yılından 1945 yılında Japonya'nın II. Dünya Savaşı'ndaki yenilgisine dek olan üçüncü dönem ise **1930'lu Yıllar: Asimilasyon**

başlıkları altında, Kore sömürgesindeki yönetim, ekonomi, sosyal hayat alanındaki yenilik ve değişiklikler ile Korelilerin ülke içerisinde verdikleri direniş hareketleri incelenecektir.

3.1. 1910'LU YILLAR: SIKIYÖNETİM

1910 yılında, Japon Savaş Bakanı General Terauchi Masatake, *Genel Valilik* (*Kor.* 총독, 總督 / *İng.* Governor General) görevine getirildi ve 1916 yılında Himaye Dönemi'nde (1905-1910) Kore'de başkomutanlık ve ardından Japonya'da jandarma komutanlığı yapan Hasegawa Yoshimichi bu göreve getirildi (Woo, 2010: 57, 95). Grajdanzev (1944: 245), Masatake için döneminin en önde gelen militaristlerinden birisi, Yoshimichi için de en acımasızlarından birisi olarak bahsetmektedir. Terauchi ve Hasegawa yönetimleri Kore'de sert bir sıkıyönetim dönemi idi. Bu durumun sebepleri arasında 1907 yılında Japon Vali'sine fiili olarak tüm yetkiyi veren 1907 Japon-Kore Antlaşması ile İlhak Antlaşması'nın yapıldığı 1910 yılına dek çok fazla Koreli direniş gurubunun *Hak Ordusu* (*Kor.*의병 / *İng.* Righteous Army) adı altında ortaya çıkmış olması yer almaktadır. Tablo 2., 1907-1910 yılları arasında bu gurupların gerçekleştirdiği çarpışmaları ve çarpışmalarda yer alan kişi sayısını göstermektedir. Tablo 2.'de görüldüğü gibi özellikle 1908 yılında doruk noktasına ulaşan ve 1911 yılının ilk yarısında sönen 2.852 çarpışmada 141 binden fazla kişi yer almıştır. Japon Valiliği döneminde fazlaca karşılaşılan olaylar ile birlikte, yeni bir bölgede tam hâkimiyetini sağlamak, gücünü göstermek isteyen Japonlar, en ufak olayda güç kullanımına gittiler. Bu baskıcı yönetimden ötürü Japon işgalindeki Kore'nin 1910'lu yılları Japon Sıkıyönetimi olarak adlandırılmaktadır.

Yıl	Çatışma	Katılımcı
1907 (Ağustos-Aralık)	**323**	**44.116**
1908	**1.451**	**69.823**
1909	**898**	**25.763**
1910	**147**	**1.891**
1911 (Ocak-Haziran)	**33**	**216**
Toplam	**2.852**	**141.818**

Tablo 2. Kore İmparatorluğu'nun Son Yıllarında Hak Ordusu Aktiviteleri (Woo, 2010: 97)

3.1.1. 1910'LU YILLARDA YÖNETİM

29 Eylül 1910 tarihinde yayınlanan 354 numaralı (Japon) Kraliyet Kanunu ile birlikte Kore hükümeti ve *Japon Valiliği* (*Kor.* 통감부, 統監府 / *İng.* Japanese Residency-General) kaldırılarak yerine *Kore Genel Valiliği* (*Kor.* 조선총독부, 朝鮮總督府 / *İng.* Government-General of Korea) kuruldu (Rew, 2008: 55). İlhak öncesindeki yönetim biçimi değiştirilerek daha önceden zaten fiili olarak Japon idaresinde olan Kore, bundan sonra yeni bir yönetimce idare edilmeye başlandı. Yeni sömürgenin adı *Chōsen*[26], başkent Seul'un adı *Keijō* ve Pyongyang'ın adı da *Heijō* olarak değiştirildi (Pratt, 2006: 212).

Kore Genel Valisi, her ne kadar Japon başbakanı tarafından atanıp çeşitli konulardaki denetimi meclis, İçişleri Bakanlığı ve Sömürge İşleri Bakanlığı'nda olsa dahi Japonya'nın diğer dört sömürge bölgesinden (Tayvan, Sahalin, Pasifik Adaları ve Kiralanmış olan Kwantung Bölgesi) farklı olarak, zaman içinde doğrudan imparatora rapor sunmasından dolayı bir nevi özerk bir konuma sahip oldu (Robinson, 2007: 37). Kore'nin, Japonya iç siyasetindeki önemini anlamak için burada görev yapan genel valilerin Japonya'ya döndükten sonra geldikleri konumlara bakmak yeterlidir. Tablo 3.'te yer alan Genel Valiler listesine göz atıldığında *bir tanesinin* (Abe Nobuyuki) bu göreve getirilmeden önce başbakan, *üç tanesinin* (Terauchi Masatake, Saito Makoto ve Koiso Kuniaki) ise görevden ayrıldıktan sonra ülkesinde başbakan olduğu görülmektedir. Amiral olan Saito Makoto hariç genel valiler, aktif görevdeki generaller arasından seçildi ve Kore'deki yasama, yürütme,

[26]Bunlar aslında Çince yazılan imparatorluk öncesi devlet adı olan 朝鮮 (Joseon, 조선), başkentin adı olan 京城 (Gyeongseong, 경성) ve kuzeydeki şehrinin adı olan 平壤 (Pyongyang, 평양)'ın Japonca okunuşlarından başka bir şey değildir. Bu ve bunun gibi o zamana dek Çince yazıla gelen yerleşim yerlerinin tümü doğal olarak o an için hâkim devletin dili Japonca okunuşları ile kullanılmaya başlandı.

yargı ile ordunun komutası gibi tüm yetkiler tek başına genel valinin elinde toplandı ve hatta gerektiğinde Kore'deki askerî birlikleri Mançurya'ya gönderme yetkisi de verildi (Nahm, 2004: 224, 225). Genel Vali; Japon Başbakanı, İçişleri, Ordu, Donanma ve Sömürge Bakanları tarafından denetlenmekte ve Mali durumu Japon Meclisi tarafından takip edilmekteydi, fakat Tayvan'daki durumdan farklı olarak Başbakan sorumluluğunda değildi (Rew, 2008: 59).

	Adı – Soyadı	Göreve Başlama	Görev Bitiş Tarihi	Önceki Görevi	Sonraki Görevi
1	Terauchi Masatake	10.1910	10.1916		Japonya Başbakanı
2	Hasegawa Yoshimichi	10.1916	08.1919		
3	Saito Makoto	08.1919	12.1927		Japonya Başbakanı
4	Yamanashi Hanzo	12.1927	08.1929		Dışişleri Bakanı
	Saito Makoto	08.1929	06.1931		
5	Ugaki Kazushige	06.1931	08.1936		
6	Minami Jiro	08.1936	05.1942		Danışma Meclisi Üyesi
7	Koiso Kuniaki	05.1942	07.1944		Japonya Başbakanı
8	Abe Nobuyuki	07.1944	08.1945	Japonya Başbakanı	

Tablo 3. Kore Genel Valileri (Yeogsamunjeyeonguso, 2011: 98, 99)

Sömürge durumuna düşen Kore'de, genel valiye Japon Başbakanı tarafından atanan İdari Genel Müdür yardımcı olmaktaydı (Nahm, 2004: 225). İlhak Antlaşmasının (1910) ardındaki ilk yıllarda Genel Valilik beş bakanlık ile doğrudan Genel Valilik sekreterliğine bağlı dairelerden meydana gelmekteydi (Nahm, 2004: 225). Bu beş bakanlık arasında:

- *Genel İşler Bakanlığı* (General Affairs Department),
- *İçişleri Bakanlığı* (Home Affairs Department),
- *Mali İşler Bakanlığı* (Finance Department),

- *Tarım-Ticaret-Sanayi Bakanlığı* (Department of Agriculture, Commerce and Industry) ve
- *Adalet Bakanlığı* (Judicial Department) yer alırken ayrıca

Sekreterliğe bağlı bulunan daireler arasında:

- *Araştırma Dairesi* (Investigation Bureau),
- *Polis Dairesi* (Police Affairs Department),
- *Demiryolu Dairesi* (Railway Bureau),
- *İletişim Dairesi* (Communication Bureau),
- *Arazi Araştırma Dairesi* (Land Survey Temporary Bureau),
- *Tekel Dairesi* (Monopoly Bureau) ve
- *Basım Dairesi* (Printing Bureau) yer almaktaydı (Rew, 2008: 56).

Daha sonraki yıllarda yapılan yeni düzenlemelerle birlikte bakanlık ve daire sayıları değişti. 1912 yılında Genel İşler Bakanlığı kaldırılıp var olan Tarım-Ticaret-Sanayi Bakanlığı; *Tarım-Orman Bakanlığı* (Agriculture-Forestry Department) ve *Üretim Bakanlığı* (Production Department) olarak ikiye ayrıldı ve Polis Dairesi, sekreterliğe bağlı bir birim olmaktan çıkarılarak *Savunma Bakanlığı* (Department of Security) olarak düzenlendi (Nahm, 2004: 225).

Seth (2011: 265) ülkeyi idare etmek için 1910 yılında genel valiliğin yaklaşık 10.000 memur ve kendi otoritesini uygulamak adına da 6.222 askerî ve sivil polisi göreve aldığını söylemektedir. Ki bu sayılar ilerleyen yıllarda özellikle polis teşkilatında artarak devam etmiştir. Ayrıca Robinson (2007: 38), kitabında Handerson'dan alıntı yaparak *Joseon* (Kore İmparatorluğu) üst düzey memur ve *yangban*lardan 84 tanesine Japon asalet unvanı ve aylık verildiğini ayrıca eski

hükümetteki 3.645 memuru da maaşa bağladığını belirtmektedir. Korelileri de yönetime dâhil etme fikri; hem ülkeyi iyi bilen Japon yanlılarından yardım almak, hem güdülen politikalarda bu kişilerin nüfuzlarından yararlanmak hem de Korelilerin göstermelik de olsa yönetime dâhil olmasıyla dış dünyaya birlikteliği göstermek için tercih edildi.

Polis teşkilatı, başta Kore'deki düzeni kurmak ve direnişi engellemek adına geniş bir ağla düzenlendi. Polisin yetkileri arasında hafif suçlarda yargılama ve cezalandırmanın yanı sıra vergi toplama, sulama düzeninin yönetimi, yol yapım ve bakımının denetlenmesi, sağlık sisteminin yürütülmesi ile kamu bilgilendirme memurları olarak hareket etmeleri yer almaktadır (Seth, 2011: 266). Ayrıca Japonya'daki sistemden farklı bir uygulamaya gidildi. Japonya'da yerel bölgelerde yer alan polis teşkilatı vilayet yönetimlerine dâhilken Kore'deki polis gücü doğrudan, aynı zamanda jandarma komutanı da olan, Polis Dairesi Genel Müdürü'ne bağlıydı (Rew, 2008: 65). Bu durum Kore'deki merkezi yönetimin ne kadar sert ve korumacı bir yaklaşım politikası güttüğüne bir diğer kanıt olmaktadır. Öyle ki en üst seviyeden en düşük yerel düzeydeki polis birimlerine kadar tüm polis teşkilatı tek bir elden yönetilmekteydi.

Yeni yasa ve düzenlemeleri uygulamak üzere geniş yargı sistemi kuruldu ve Japon İmparatoru'nun atadığı yüksek yargıçlar dışındaki tüm yargıçlar genel vali tarafından atandı (Robinson, 2007: 39). Yargı sisteminde *Chiho Hoin* denen yerel mahkeme (local courts), *Fukushin Hoin* denen temyiz mahkemesi (courts of appeal) ve *Koto Hoin* denen yüce divan (supreme court) olmak üzere üç tür mahkeme bulunmaktaydı (Rew, 2008: 65). Korelilerin aksine burada yaşayan Japonlar, sömürge yargı sistemine dâhil edilmedi, Meiji Anayasası'na tabi tutuldular

(Robinson, 2007: 38). Bu tutum, burayı sömürge olarak değil, bir dış toprak olarak gören Japonların, uygulamada kendi milletinden olanlar ile diğerleri arasında yaptıkları ayrımı göz önüne sermektedir. Sömürge dönemindeki yargı uygulamasının en belirgin özelliklerinden birisi de şüphesiz "*Duruşma Olmaksızın Hüküm*" (Summary Judgement) uygulamasıdır. Kasım 1910 tarihinde yayınlanan 12 Numaralı Hükümet Yönetmeliği'nde yer alan "Duruşma Olmaksızın Hüküm" ile ilgili düzenlemeler, polis görevlileri ve polis görevlileri ile aynı yetkiler verilen jandarma görevlilerine, belirtilen durumlarda duruşma olmadan hüküm kılma yetkisi verdi ki bu karar ile birlikte polis ve jandarma 100 *yen*[27] ya da 3 aya kadar olan cezalar uygulayabiliyordu (Rew, 2008: 66-67). Doğru uygulandığı takdirde o dönemin iletişim şartlarında etkin ve hızlı bir adalet sitemi oluşturulmuş olacaktı ancak karar verme yeteneğine sahip olamayan pek çok polis ve jandarma görevlisi için bu yetki Korelileri kendi istekleri ve keyifleri doğrultusunda cezalandırmak anlamından başka bir şey değildi. Öyle ki Pratt (2006: 213), Londra Daily Mail muhabirinin tabiri ile ülkenin "*askerî kamp*" (a military camp) ve Nahm'ın da "*terör hükümranlığı*" (a reign of terror) olarak tanımladığını aktarmaktadır.

Merkez Danışma Meclisi'nin (*Kor.* 조선총독부 중추원 / *İng.* The Central Advisory Council), Başkan makamında olan sömürge yönetiminin ikinci adamı Genel Vali Yardımcısı dışındaki tüm üyeleri Korelilerden meydana gelmektedir ki onlar da Japon kabinesi tarafından üç yıllığına atanan bir başkan yardımcısı, beş danışman ve 65 meclis üyesinden (yirmi dördü eyalet meclis üyesinden seçimle belirlenenler) oluşmaktaydı (Grajdanzev, 1944: 244). Merkez Danışma Meclisi neredeyse sadece Genel Vali'nin zaman zaman sorduğu eski inanç ve geleneklerin

[27] Japon para birimi.

yorumlanması sırasında toplanmaktaydı (Grajdanzev, 1944: 245). Merkez Danışma Meclisinde yer alan Koreliler sayesinde de Japonlar, Korelilerin yönetime dâhil olduğunu söyleyebilmekteydiler (Peterson, Margulies, 2010: 143). Böylece Koreliler bir mecliste de olsa söz sahibi oldu ancak ele aldıkları konular, yönetim açısından çok da önemli olmayan konular olmaktaydı.

Yerel yönetimlerdeki yapılanmada her bir eyalette üç meclis üyesi, her kırsal vilayette iki meclis üyesi ve her köyde iki danışman bulunsa da bu kişilerin yerel yönetimlerde vali, kaymakam ve muhtarlara danışmanlık etmek dışında bir görevleri yoktu (Rew, 2008: 138).

3.1.2. 1910'LU YILLARDA EKONOMİ

Japonların Kore'deki yönetimi ele geçirmelerinden önce Kore Yarımadası'nda ekonomi, son derece kötü bir durumdaydı. Her ne kadar çeşitli dönemlerde ve özellikle *Gabo* Reformları ile *Gwangmu* Reformları dönemlerinde getirilen düzenlemeler ülkedeki ekonomik durumu bir miktar düzeltse de naipler dönemiyle güçlülerin yönetime hâkim olduğu on dokuzuncu yüzyıl, Kore Yarımadası için yozlaşmış yöneticilerin ve *yangban*ların yalnızca kendi çıkarlarını gözettiği bir dönem oldu. Siyasi ve çıkar ilişkileri gözetilerek göreve getirilen yöneticiler, ekonomik gelişmenin sürekliliği ve halkın kalkınmasını değil yalnızca kendi gelir ve statülerini kollama yoluna gittiler. Yirminci yüzyılın başında da durum bundan pek farklı değildi.

Chung Young-Iob (2006: 122), Kore'nin endüstriyel görünümü için, Japonların 1905 yılında Kore'yi kontrol altına aldığında Kore'deki ekonomik

durumun Avrupa'nın ortaçağ sonundaki düzeyiyle kıyaslanabilir bir halde olduğunu belirtmektedir. Üretim yalnızca temel ihtiyaçları karşılamak amacıyla ilkel koşullarda gerçekleştirilmekteydi.

Kore Yarımadası'na gözünü diken Japonların burada güvenlik ve ham madde olmak üzere iki temel amacı bulunmaktaydı. Güvenlik sorununu Çin (1894-95) ve Rusya (1904-05) ile yapılan savaşların ardından Kore'yi ilhak ederek halleden Japonya, artan sanayileşme ve nüfus ile birlikte ihtiyaç duyulan ham madde ve gıda ihtiyacını buradan karşılanmak niyetindeydi. Bu amaç doğrultusunda katı bir sıkıyönetim ile idare edilen Kore sömürgesi, ekonomik olarak da Japonya'nın acil ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanmalıydı.

1910'lu yıllarda Kore Genel Valiliğinin hedefi, modern bir şekilde toprak yönetimini oluşturmaktı. İlk olarak eski sistemi değiştirip modern hale getirilmesi gerekiyordu. Geleneksel olarak Kore'de çiftçiler, ürün üzerinden vergilendirilirken Japonlar, toprak üzerinden vergilendirme yoluna gittiler ve bu da beraberinde kapsamlı bir plan ve kodlama sistemini gerektirdi (Seth, 2010, 44). Japon Genel Valisi, bu konuda Kore'nin ilhakının ardından tüm ülkeyi kapsayan arazi planlaması için 1910 yılında *Arazi Planlama Bürosu*'nu (Land Survey Bureau) kurdu ve 1912 yılında da *Arazi Planlama Yasası*'nı (Land Survey Act) yürürlüğe soktu (Woo, 2010: 117). Bu yasaya göre ekilip biçilebilir her türlü tarım arazisi ile kaynaklarından yararlanılabilecek her türlü toprak kayıt altına alınacak; sahipleri ve dolayısı ile vergileri hesaplanmış olacaktı. Arazi Planlaması, Kore'de hala önemli bir tartışma konusu olarak yerini korumaktadır. Çünkü bu yanızca bir planlama olmayıp sahipsiz alanların sömürge yönetimine geçmesi anlamına da gelmekteydi. 1910 ve 1918 yılları arasında devam eden bu yasa ile birlikte Kore'deki sömürge yönetimi,

Robinson (2007: 40)'a göre 21,9 milyon dönüm toprak ile yaklaşık olarak Kore Yarımadası'ndaki tarım alanları ve ormanların %40'ına sahip oldu ki, bunların büyük bir bölümü *Joseon* (Kore İmparatorluğu) devlet tarım, orman ve dağlık alanları ile kraliyet ailesinin malvarlığıydı. Ülkedeki pek çok çiftçinin yasayı bilmemelerinden, yanlış bildirimler sunmalarından ya da ellerinde yeterli belge olmamasından dolayı topraksız kalıp ekonomik olarak zor duruma düştüğünü Nahm (2004:227), Lee (1984: 319), gibi yazarlar vurgulamaktadır. Bu konuda yine Robinson (2007: 40) pek çok kişinin toprak kaybettiğini tekrarlamakta fakat arazi planlaması uygulamasından önceki ve sonraki toprak sahiplerinin sayısındaki sürekliliği öne sürerek iddia edildiği gibi bu kayıpların abartılı olmadığını söylemektedir. Seth, (2010: 45) yine eski *yangban* sınıfına ait toprak ağalarının bu dönemde arazi planlamasını fırsat bilerek topraklarını genişlettiğini, Eckert ve diğerleri (2012: 266) de Koreli toprak ağalarının topraklarını Arazi Planlaması'nın yapıldığı dönemde koruduğu ya da arttırdığını belirtmektedir. Lone ve McCormack (1993: 60) ise çalışmalarında bu konudan bahsederken, Koreli tarihçilerin konuya kuşkulu yaklaştıklarını ancak bu görüşün 1980'lerin başında Amerikalı akademisyenlerce bastırıldığını söylemektedir. Kore Genel Valiliği'nin eline geçen araziler daha sonra başta *Şark Kalkınma Şirketi* (*Kor.* 동양척식주식회사 / *İng.* Oriental Development Company) olmak üzere cüzi bir ücret karşılığı Japon yatırımcılara satıldı (Kim D., 2005: 126). Bu ucuz satıştaki amaç, Kore'yi daha fazla Japon çiftçi için özendirici bir hale sokmak ve burada Japon nüfusu ile ekonomik faaliyetlerini daha da attırmaktı.

Ekonomideki öncelikli konulardan birisi de Japonya'da artan pirinç ihtiyacının karşılanmasıydı. İmparator Taisho Dönemi'nin (1912-1926) ilk yıllarında

Japonya'daki yiyecek sorunu ciddi bir tartışma konusuydu (Yanaihara, 1938: 200). Japonya'da artan nüfusla birlikte pirinç eksikliği ortaya çıktı. Bu eksikliği gidermek adına sömürgelerinde özellikle Kore'de pirinç üretimi ve Japonya'ya sevkiyatına acil ihtiyaç duyuldu. 1910 yılında Japonya'ya yapılan %4,7 pirinç ihracatı, 1919 yılına gelindiğinde %22 rakamına ulaştı (Pratt, 2006: 213).

Kore Genel Valiliği, finans ve işletme faaliyetlerini 1910 yılında yürürlüğe sokulan *Şirketler Kanunu* (Company Law) ve daha sonra *Chōsen Endüstri Banksı* (Chōsen Industrial Bank) olan *Chōsen Bankası*'nın (Kor. 조선은행 / *İng.* Bank of Chōsen) sıkı kontrolü aracılığı ile düzenledi (Robinson, 2007: 41). Chōsen Bankası sömürgenin merkez bankası gibi işlev görerek para basıp, Genel Valiliğin projelerine para sağladı (Robinson, 2007: 41). Aralık 1910 tarihinde şirket kurma ile ilgili tüm izinlerin Genel Valiliğe bağlandığı Şirketler Kanunun yürürlüğe sokulması ile birlikte elektrik, demiryolu, finans gibi sektörlerdeki büyük firmalar Japon Mitsui ve Mitsubishi gibi şirketlerin eline geçerken ginseng, tuz ve afyon ticareti Kore Genel Valiliği'nin tekeline geçti (Woo, 2010: 119). Böylece zaten sermaye ve teknik bilgi yokluğundan gelişemeyen Kore sanayisi de, yönetim alanında olduğu gibi Japonların eline geçmiş oldu.

Çoğunlukla kuzeyde yer alan ve büyük oranda Japonlar tarafından işlenen altın, gümüş, demir, tungsten ve kömür madenlerinden çıkartılanlar, 1930'lu yıllara dek genellikle Japonya'ya ham madde olarak gönderildi (Seth, 2011: 282). Diğer alanlarda olduğu gibi maden sektöründe de Japon sermayesi kendini gösterdi ve maden yataklarının pek çoğu Japon firmaları tarafından işletildi. Woo (2010: 119)'ya göre 1920 yılına gelindiğinde tüm madenlerin işletmesinde Japonlar %80 gibi bir

paya sahipken Korelilerin sahip olduğu maden oranı ise %0,3 idi. Woo (2010), bu bilgilerinden bahsederken %19,7'lik geri kalan maden işletmelerinden bahsetmemektedir ancak bunlar diğer yabancı ülke vatandaşlarına ait maden işletmeleridir.

Sömürge döneminde önem verilen bir diğer nokta da ulaşım oldu. Kore'deki ham maddenin daha kolay ve rahat taşınması için ulaşım alanı önemli bulunarak var olan ağ, daha da geliştirildi. Önemli liman kentleri ile büyük şehir ve ham madde üretim bölgeleri birbirine bağlandı. 1919 yılına gelindiğinde yeni yapılan demiryollarının uzunluğu yaklaşık 2.200 km, kara yollarının uzunluğu ise yaklaşık 3.000 km oldu (Woo, 2010: 120).

3.1.3. 1910'LU YILLARDA SOSYAL HAYAT

1910 yılında Kore Yarımadası'nda 14.776.000 Koreli ile 171.543 Japon bulunmaktaydı (Nahm, 2004: 229). Nüfus ve yaş ortalaması ilerleyen yıllarda artmıştır ancak bu artış büyük ölçüde Japonların Kore'de getirdiği sağlık adına yapılan düzenlemeler sonrası olduğu gözden kaçmamıştır[28].

Japon yönetimi kültür alanında öncelikle basın konusunda adımlar attı. Basın yoluyla geniş kitlelere hızlı bir şekilde Japon karşıtı bilgilendirmenin ulaşabileceği bilinci ile gerekli önlemler alındı. 1907 yılındaki *Gazete Kanunu* (*Kor.* 신문법 / *İng.* Newspaper Law) ve 1909 yılındaki *Yayın Kanunu* (*Kor.* 출판법 / *İng.* Publication Law); gazete, dergi ve kitapların yayınlanması konusundaki izinleri hükümetin eline

[28] 1910 yılında 14,77 milyon olan nüfus 1944 yılında 25,13 milyona ulaştı ve 1925 ile 1945 yılları arasında ortalama yaşam erkeklerde 37,9'dan 42'ye, kadınlarda ise 37,2'den 44,8'e yükseldi (Lone, McCormack, 1993: 51).

vererek uygulamada Kore'deki basının bu dönemde ortadan kalkmasına sebep oldu (Eckert vd., 2012: 260). Bu kanunlarla birlikte Japon yönetimi, basın üzerinde çok büyük bir sansür uygulayarak milliyetçi-direnişçi hareketleri tetikleyen herhangi bir duruma izin vermedi. Genel Valiliğin iznini alarak genelde akademik ve dini yayınlar ile gençlik dergileri yayınlandı ki bunlar da basılmadan önce gözden geçirilip sansürlenebiliyorlardı (Eckert vd., 2012: 260). Bu dönemin en önemli yayını *Choe Namson*'un (최남선) *Erkek Çocuk* (*Kor*. 소년/ *İng*. Boys, 1908-1911) dergisinin devamı ve yeni tür düzyazı ile şiirin öncüsü *Gençlik* (*Kor*. 청춘/ *İng*. Youth, 1914-1918) adlı dergisidir (Robinson, 2007: 41,42).

Her türlü miting polis iznine bağlandı ve siyasi olarak addedilen organizasyon ve toplantılar yasaklandı (Seth, 2010: 45). Bu yasağın temel nedeni ayrılıkçı düşüncede olan kişilerin, bir araya gelip fikir alışverişi ya da herhangi bir eylem hazırlığına girmesini engellemekti.

Eğitim, Japonlar için en büyük asimilasyon aracı oldu. "*Kore ve Japonların ortak bir soy*" (*Kor.* 일선동조론 / *Jap.* 日鮮同祖論 / *İng.* Common ancestral origin of the Korean and Japanese races) olduğu teorisi, Kore'nin asimilasyonu için sömürge ideolojisinde siyasi bir ifade olup Japon ve Korelilerin aynı tarihöncesi atalardan geldiği ve de Japonların daha üstün bir şekilde gelişerek daha alt seviyede olan Koreli kuzenlerini asimile edebileceği üzerine çalışmalar yapıldı (Robinson, 2007: 44). Güç kullanmanın uzun vadede etkili olmayacağının bilincinde olan Japonlar, eğitimi bir araç olarak kullanıp az sayıdaki okulda Kore halkını Japon İmparatorluğu vatandaşlığına uyum amacıyla eğitmeye çalıştılar. Japon otoritesini vurgulamak adına sınıf öğretmenleri dâhil Japon memurlarının tamamı kılıç

kuşanmaktaydı (Seth, 2010: 45). Bu şekilde daha genç yaşlardan itibaren Korelilerin, üstün Japonlar karşısında sınırlarını bilmeleri gerektiği öğretilmekteydi.

1911 yılında ilan edilen ve 1922 yılına dek devam eden Birinci Eğitim Politikası toplamda otuz bölümden oluşmaktaydı fakat en önemlileri: Kore okul sisteminin Japon eğitim sistemine dönüştürülmesi, iyi ve sadık bir teba olmaları adına Korelilerin eğitim ile desteklenmesi, Japonca'nın ülkenin ulusal dili olması, Koreliler için ilk öğretimin altı yıldan dört yıla indirilmesi, sömürge eğitim politikasının her zaman için Japon sömürge politikasının amaçları ile paralel olmasıdır (Kim J. , 2014: 28). Genel Valilik, Koreliler için Japonya'dakine eş olmayan dört yıllık ilköğretim okulları ile erkekler için dört, kızlar için 3 yıl olarak düzenlenen orta öğretim okulları kurdu (Robinson, 2007: 45). Japonya'dakine eş olmayan ibaresi ile, Japonlar ve Koreliler üzerindeki eğitimin de diğer sosyal haklarda olduğu gibi farklı olduğunu belirtilmek istenmektedir. Kore'de yaşayan Japonlar, Japon sistemine dahil oldukları için Korelilerden soyutlanmış bir şekilde o dönemin modern eğitim imkanlarından yararlanırken, Koreliler elde ettikleri kadarı ile yetinmek zorundaydı. 1911 yılında ülke genelinde toplam 2.007 okulda 184.498 öğrenci bulunmaktaydı (Park, 2011: 50). Her ne kadar yüzde olarak Kore halkının az bir oranını kapsasa da yeni kurulan bu sistemle birlikte daha önce hiç olmadığı kadar Koreli, eğitim imkanı buldu ve bu bir nebze de olsa halk desteğine neden oldu (Peterson, Margulies, 2010: 151). Ayrıca elit bir düzeyde kendilerine yandaş bulmaya çalışan Japonlar, en zeki Korelilerin Japonya'da okumasına izin verdi ve en iyi dereceye girenler ya da bağlantıları kuvvetli olanlar Japonya'da üniversitelere kabul edildi (Peterson, Margulies, 2010: 151). Japonların buradaki amacı, Japonya'da eğitim verdiği kişilere daha fazla Japon kültürü empoze ederek, daha

fazla Japon yanlısı olmalarının ardından ülkelerine geri döndüklerinde Japon çıkarlarını gözetmelerini özendirmekten başka bir şey değildi.

3.1.4. 1910'LU YILLARDA DİRENİŞ HAREKETLERİ

Kore'nin ilhakı ile birlikte daha önceden var olan direniş hareketleri ilk yıllarda da devam etti. Robinson'un (2007: 38), var olan hak ordusu direnişçilerine karşı sömürge jandarması ile Japon askerlerinin 1912 yıllarına dek birlikte çalıştığını söylemesi, direnişin ilk yıllarda hala yoğun olduğu anlamına gelmektedir. Bunda etkili olan faktörlerden bir tanesi 1910 yılında Kore ordusunun dağıtılmasının ardından orduya mensup birçok kişinin çeşitli direniş guruplarına dâhil olmasıdır. Genel Vali olarak göreve atanan Terauchi döneminde resmi rakamlara göre 17.000, resmi olmayanlara göre ise çok daha fazla Koreli öldürüldü (Peterson, Margulies, 2010: 143). Japonların uyguladığı baskıcı yönetim, organizasyondan yoksun bu gurupların dağılmasına ya da ülke dışına çıkmasına yol açtı.

Dönemin en önemli olaylarından birisi Genel Vali Terauchi Masatake'ye karşı yapılacağı söylenen suikast planıdır. 1909 yılında himaye dönemindeki Vali İto Hirobumi'yi öldüren An *Chung-gun*'un (안중근) kardeşi An *Myong-gun*'un (안명근), Genel Vali Terauchi'yi sözde öldürme planı Japonlar tarafından ortaya atıldı (Nahm, 2004: 226). Bu olay ile ilgili olarak Seth'e (2011: 267) göre aralarında önde gelen Protestan liderlerin de bulunduğu çoğu Hristiyan, yaklaşık 700 Koreli tutuklandı, bunlardan 123 tanesi mahkemeye sevk edildi ve 105 kişi mahkûm edildi. Asılsız iddialarla, özellikle Hristiyanlara karşı gerçekleştirilen ve *Kore Komplo Davası* (*Kor.* 105 인 사건 / *İng.* Korean Conspiracy Trial ya da Case of 105 Person)

olarak da adlandırılan 1912 yılında görülen bu dava sonrasında gelen uluslararası baskı ile birlikte yargılanan çoğu kişi üzerindeki suçlama geri çekildi ya da hafif cezaların ardından serbest bırakıldı (Pratt, 2006: 216). Ancak bu olay Korelilerin her alanda Japon karşıtı söylem ve eylemlerinden dolayı takip edildiğini ve çok kolay suçlanabildiğini göstermiş oldu.

Kore'de kurulan direniş örgütleri arasında dikkate değer şunlar yer almaktadır:

- Eğitim ve aydınlanma yoluyla bağımsızlığa ulaşmayı savunanlar
    - 1907 yılında *Ahn Chang-ho* (안창호) tarafından kurulan ve Koreli Hristiyanları merkez alarak Bağımsızlık Kulübü geleneğinde hareket eden *Yeni Halk Cemiyeti* (*Kor.* 신민회, 新民會 / *İng.* New People's Association),
    - 1917 yılında *Chang Il-hwan* (장일환) liderliğinde kurulan ve yine Hristiyan bir gurup olarak vatansever aydınlanmayı savunan *Kore Halk Cemiyeti* (*Kor.* 조선국민회, 朝鮮國民會 / *İng.* Association of the Korean People),
- Güç kullanarak bağımsızlığa ulaşmayı hedefleyenler
    - 1912 yılında *Im Pyŏng-ch'an* (임병찬) tarafından kurulan *Kore'nin Bağımsızlığı için Kurtuluş Ordusu* (*Kor.* 독립의군부, 獨立義軍府 / *İng.* Righteous Army for Korean Independence)
    - 1915 yılında *Sŏ Sang-il* (서상일) tarafından kurulan *Kore Ulusal Egemenliğini Oluşturma Cemiyeti* (*Kor.*

조선국권회복단, 朝鮮國權恢復團 / *İng.* Restoration of Korean National Sovereignty)

- 1913 yılında *Ch'ae Ki-jung* (채기중) tarafından kurulup *Pak Sang-jin* (박상진) tarafından güçlendirilen *Yenileme Cemiyeti* (*Kor.* 광복회, 光復會 / *İng.* Restoration Association) (Lee, 1984: 339, 340)

Her ne kadar işgalin hemen sonrasında Kore'de çeşitli küçük çaplı grupların direnişi olsa da genel olarak bakıldığında yaklaşık dokuz yıl boyunca, 1919 yılına dek, ülke içinde büyük çaplı bir eylem ya da bağımsızlık girişimi bulunmamaktadır. 1910 – 1913 yılları arasında yaklaşık iki bin çarpışmada Koreli direnişçiler ile Japon askerleri karşı karşıya geldi ancak ülkenin durumunda bir değişiklik yaratılamadı (Nahm, 2004: 262). Bağımsızlık girişimleri baskıcı sömürge yönetimin aldığı sert tutumdan ötürü ülke içinde yapılamaz hale geldi. Etkin bir mücadele sergilemek isteyen guruplar ülke dışına çıkmış ve burada örgütlenerek kendi görüşlerine göre bağımsızlık faaliyetlerine yoğunlaşmışlardır. İlerleyen yıllarda ortaya çıkacak olan grupların örgütlenme ve tutumları bu yıllarda şekillenmeye başladı. Kore dışında gerçekleşen bağımsızlık hareketleri yöntem ve yaklaşım olarak ikiye ayrılmıştır:

- Mançurya ve Rusya'da örgütlenen askerî çatışma yanlısı gurup ile
- Çin ve ABD'de örgütlenen diplomatik yolların kullanmasından yana olan gurup (Lee, 1984: 338, 339).

Bu görüş ayrılığı aslında ileride Kore'nin bağımsızlığının ardından kendini daha açık bir şekilde gösterecek ve ülkeyi, bir ulusu ikiye ayıracak seviyeye ulaşacaktır.

Yoğun Japon baskısından Kore'de rahat hareket edemeyen gruplardan özellikle askerî yöntemlerin kullanılmasından yana olanların büyük bir bölümü Rusya'nın *Primorski Kray* (Russian Maritime Province) ve Çin'in Batı ya da Kuzey *Gando* (Jiandao) bölgesine geçtiler (Lee, 1984: 338). Bu direnişçiler çoğunlukla aşırı milliyetçi olan *Daejongizm*[29] (대종교) müritleriydi ki burada eski Kore krallıkları *Goguryeo* (고구려, MÖ 37-MS 668) ve *Balhae* (발해, 698–926) döneminde sahip olunan topraklarda hak iddia ederek *Büyük Joseon*'u (*Great Joseon*) kurmak niyetindeydiler (Woo, 2010: 121). Yine Woo (2010: 121,122), Mançurya'daki ilk direniş yapılanmasında *Daejongizm* müritlerinin *Gyeonghaksa* (경학사) adı altında örgütlenerek özellikle tarih ve askerî eğitim veren okullar açarak ilerideki direniş ordusunun temellerini attıklarına değinmektedir. Rusya'da bulunan direniş gurupları ise bir adım daha öne çıkarak geçici hükümet kurdular. 1914 yılında *Yi Sangseol* (이상설) ve *Yi Donghwi* (이동휘), Vladivostok'ta *Kore Bağımsızlık Ordusu Hükümeti* (*Kor.* 대한광복군정부, 大韓光復軍政府 / *İng.* Government of the Korean Restoration Army) adı altında ilk geçici hükümeti kurdular (Woo, 2010: 122).

Amerika'ya gitmeden önce Kore'de Ahn Chang-ho tarafından kurulan Yeni Halk Cemiyeti, bağımsızlık mücadelesine Syngman Rhee'nin ABD'de oluşturduğu *Kore Ulusal Birliği* (*Kor.* 국민회 / *İng.* Korean National Association) şubeleri ile Kore'de devam etti (Nahm, 2004: 261). 1907 yılında kurulan Yeni Halk Cemiyeti, Japonlara doğrudan bir direnişten çok, sonraki ulusun temellerini atacak olan kültürel aktiviteler, eğitim, ve ekonomik gelişme programlarını savundu (Eckert vd., 2012, s.

[29] Japon işgalinin ilk zamanlarında görülen ve Kore soyunun geldiği Dangun'un (Kore yaradılış efsanesindeki Kore halkının ilk hükümdarı) ülkenin kurtarıcısı olarak kabul edildiği dini görüş (Pratt, Rutt, 1999: 463).

261). Gerçekten de Kore içerisinde bağımsızlık hareketleri, Japonlar tarafından sert bir şekilde bastırıldığı için mümkün değildi. Ayrıca bağımsız bir Kore'nin idaresi için gerekli dönemin bilgisine sahip aydın kişiler ile yönetme kabiliyeti olan kişilerin ve de bunu destekleyecek bir halk tabakasının henüz olmaması ayrı bir notaydı.

3.1.4.1. 1 MART BAĞIMSIZLIK HAREKETİ

Daha iyi bir eğitim için Japonya'ya giden Koreli öğrenciler kendilerini daha özgür bir ortamda buldular. Burada baskıdan uzak siyasal konularda yeni ve radikal tartışmalara girebildiler. I. Dünya Savaşı'nın ardından ABD başkanı Wilson'un Avrupa'daki halkları kastederek dile getirdiği "*halkların kendi geleceklerini tayin etmesi*" (self-determination of people) sözü pek çok sömürgede olduğu gibi Koreliler için de bir çıkış noktası olarak savunuldu ve Japonya'da *Yi Kwangsu*'nun (이광수) kurduğu *Kore Genç Bağımsızlık Birliği* (*Kor.* 조선 청년 독립단 / *İng.* Korean Youth Independence Corps) altında örgütlenen bir grup öğrenci 8 Şubat 1919 tarihinde Kore'nin bağımsızlığını talep eden bir *bildiri* (대한독립선언서) yayınladı (Eckert vd., 2012: 276, 277).

1919 yılları başında, yurt dışındaki milliyetçi Korelilerin Paris Barış Konferansı'na katılmak için başvuruda bulunması ve Japonya'da bulunan Koreli öğrencilerin Kore'nin bağımsızlığı için 8 Şubat'ta bir eyleme geçeceğini öğrenen Kore'deki *Cheondogyo* [30], kuzeydeki Presbiteryenler, Seul'deki Metodistler ve

[30] 1901 yılında bir ayaklanma başlattığı gerekçesi ile Japonya'ya sürgüne gönderilen *Donghak* lideri Son Pyŏnghŭi (손병희), *Donghak* organizasyonun adını günümüzde halen kullanılmakta olan *Cheondogyo* (*Kor.* 천도교 / *Tur.* Cennet Yolu Öğretisi / *İng.* Heavenly Way Teaching) olarak değiştirdi (Pratt, 2006: 198).

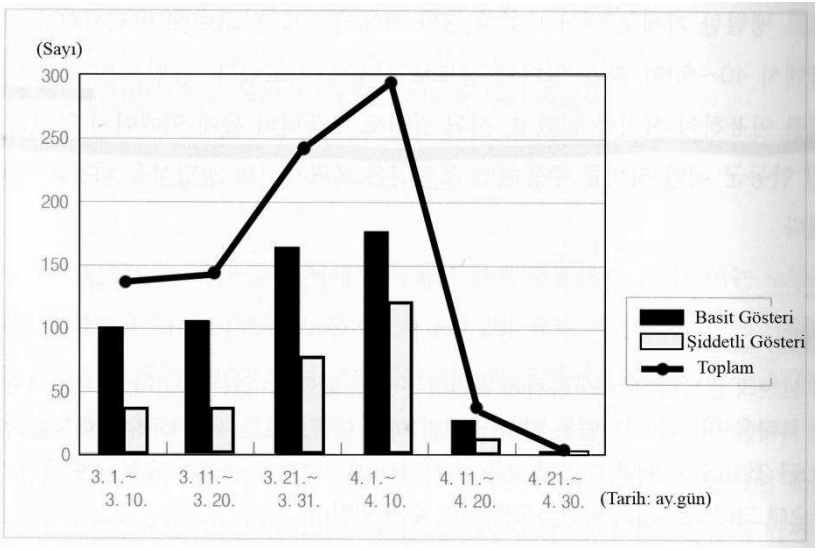
Chung-ang Lisesi gurubu üyeleri de eyleme geçmeleri gerektiği kanaatine vardı (Nahm, 2004: 262). Böylece tüm dünyaya Japonya'nın sömürge politikasının duyurulması ve uluslararası bir baskı ile bağımsızlığa kavuşmak adına bir adım atılması planlandı. Ancak Japonların baskıcı ve askerî yönetimine karşı ülke içerisinde yapılacak bir ayaklanmanın sert bir şekilde bastırılacağı aşikâr olduğu için barışçıl bir yol izlendi. Kral Gojong'un devlet cenaze töreninin 3 Mart tarihinde olacağı belirlendikten sonra pek çok kişinin cenazeye pek çok kişinin katılacağını tahmin eden Son Byong-hi'nin (손병희) temsil ettiği Cheondogyo, Hristiyan ve Budist lideri, bir bildiri yayınlayıp gösteri yapmayı planladı (Kim, 1997: 69).

Ilımlı yol izleyen Cheondogyo, Hristiyan ve Budist liderlerden oluşan 33 kişilik grup *Yi Jongil*'in (이종일) hazırladığı *Bağımsızlık Bildirisi*'nini (*Kor.* 독립선언서 / *İng.* Decleration of Independence) imzaladı ve ülke geneline bu bildiri dağıtıldı (Woo, 2010: 127, 128). Bu dini gruplar o dönemde takipçileri bakımından güçlü olan gruplardı ve dini organizasyonlar bir nebze de olsa siyasetten uzak oldukları düşünülerek daha rahat hareket edebilmekteydiler. Bu barışçıl hareketin temellerinin de buradaki kişilerden gelmesi pek şaşırtıcı olmamaktadır.

Öğrenci temsilcilerinin eyalet şehirlerinde gösteriler düzenlemesi için ayarlanmasının ardından 1 Mart tarihinde Seul'de bir restoranda toplanan Bağımsızlık Bildirisi'ni imzalayan 33 ulusal temsilciden yirmi biri, Genel Valiliğe bildirinin bir kopyasını ulaştırmak üzere bir öğrenci gönderdi ve niyetlerini polise bildirdi (Eckert vd., 2012: 278). Böylece 1905 yılında başlayan fiili Japon işgali döneminde ilk defa tüm ülke genelinde patlak verecek ve aylarca sürecek olan bir hareketin başlangıcı verilmiş oldu.

Rew (2008: 107), kitabında 1 Mart olayından bahsederken olaylar sırasında Kore'de bulunan Sacramento Bee yayıncısı, Valentine McClatchy'nin şu sözüne yer vermiştir: "*Bir Ülkü Adına Dünya Örgütlü Pasif Direniş Tarihindeki En Büyük Örnek.*" O döneme dek böylesine bir amaç uğruna pasif bir direniş ile bir araya gelmemiş olan Korelilerin bu tepkisi, uluslararası alanda da geniş yer buldu. The New York Times gazetesindeki "KOREANS DECLARE FOR INDEPENDENCE; Thousands Who Engage in Demonstration Are Arrested by the Japanese" başlıklı haber (1919) bu olayı şöyle duyurmaktadır: Japonların 3 Mart tarihinde yapılacak cenaze töreninde olayların çıkmasını beklemesi üzerine Koreli milliyetçiler, Kore'nin Bağımsızlığı adına ülkedeki her şehir ve köyde yapılan yürüyüş ve gösterilerle birlikte 1 Mart tarihinde bağımsızlık ilanını duyurdular.

Planlandığı gibi Pagoda Parkı'nda toplanan öğrenciler resmi bildiriyi okuduktan sonra sokaklarda Kore bayrakları ve "*çok yaşa Kore bağımsızlığı*" (독립 만세!) diyerek gösteri yaparken dükkân sahipleri, köylüler, işçiler, diğer siviller ile birlikte Genel Valilik adına çalışan Koreliler gösterilere katıldı ve hareket tüm ülkede benzer görüntülerle yayıldı (Lee, 1984: 342). Bağımsızlık Bildirisi, tam anlamıyla Japon yönetimine karşı bir baş kaldırıydı ancak yine de barışçıl bir çerçevede yapıldı. Nahm, (2004: 264) gerek Japon kışkırtması gerekse *Ulusal Kongre*'nin (National Congress) tahrikleri ile bazı yerlerde şiddet eylemleri olsa da çoğu göstericinin barışçıl bir şekilde özgürlük ve ulusal bağımsızlık isteklerini dile getirdiğini bildirmektedir. Hareketin özellikle Mart sonu ve Nisan ayı başlarında yoğunluk kazandığı ve Nisan ayının sonlarında ise bitme noktasına geldiği Şekil 1.'de görülmektedir. Özellikle Nisan ayının ilk on gününde basit ve şiddet eylemleri içeren gösterilerin tavan yaptığı dikkat çekmektedir.

Şekil 2. 1 Mart Bağımsızlık Hareketi ile ortaya çıkan gösteriler (Song vd., 2008: 336)

Ancak Japonların bu barışçıl gösterilere tepkisi beklenildiği üzere oldukça sert oldu. Ülkenin her yerinde ortaya çıkan gösteriler karşısında sert ve yer yer kanlı sonuçlar doğuran önlemler alınsa da bağımsızlık hareketi birkaç ay boyunca canlı tutuldu. Japon yetkilileri tarafından hazırlanan raporlarda; 46.948 tutuklu gösterici, 7.509 ölü ve 15.961 yaralının yanı sıra 715 ev ile birlikte 47 kilise ve iki okulun yıkılıp yakıldığı yer almaktadır (Lee, 1984: 344).

1 Mart Bağımsızlık Hareketi, her ne kadar sonucu istendiği gibi gerçekleşmese de Kore Bağımsızlık Hareketi adına en önemli ilk adım olması, milliyetçi ve bağımsızlık yanlısı faaliyetlerin körükleyicisi olması açısından Kore tarihinde çok büyük bir yere sahiptir. Bu olayla birlikte sadece aydınlar arasında değil, halkın tamamında görülen özgürlük isteği, bu konuda çeşitli girişimlerde bulunan ve bulunma niyetinde olan aydınlar ve direnişçiler için tetikleyici bir etken oldu.

3.2. 1920'Lİ YILLAR: KÜLTÜR POLİTİKASI

1 Mart Bağımsızlık Hareketi ile ortaya çıkan geniş halk gösterileri sonucu özellikle yurt dışından gelen tepkilerin ardından Japonlar, Kore'deki yönetimi gözden geçirmek ve daha farklı adımlar atmak zorunda kaldılar. Ancak bu adımlar her ne kadar daha fazla özgürlük ve açılım içerse de uygulamaya bakıldığında genel Japon görüşünden pek de uzaklaşılamadı. Japon yönetiminin Kore siyaseti, her ne kadar Kore'nin Japonya ile bütünleşmesi olsa da bu söylem yalnızca teoride kaldı (Rew, 2008: 118). Yapılan ufak idari değişiklikler dışında Kore, hala Japonya'nın bir parçasından çok, sömürgesi olarak görülmeye ve Japonya'dan farklı uygulamalara tabi tutulmaya devam edildi. Rew (2008: 118, 119), bu dönemde bazen *bütünleşme* (harmonization) kelimesi yerine daha uzlaştırıcı yaklaşım sunduğu için *asimilasyon* (assimilation) kelimesinin kullanıldığına değinmektedir. Bu dönemde gerçekleştirilen düzenlemelerin amacı, kendilerini neredeyse Japonlar kadar eşit görüldüklerini hissetmelerini sağlayarak varlıklı Korelileri etkilemekti (Grajdanzev, 1944: 249).

1919 yılında Japon Hara Hükümeti, Kore Genel Valiliği'ni yeniden düzenleyerek; doğrudan imparatora olan sorumluluğu ve bağlılığı kaldırdı, sınırlı özerkliği olsa da kara ve deniz kuvvetlerinin yönetimi ile Kore'nin savunulması görevleri elinden alındı (Rew, 2008: 128). 1919 yılına dek Japon Meclis ve Hükümetini es geçerek doğrudan imparatora bağlı olup özerk bir kral gibi hareket eden genel valinin görevleri kısıtlanarak daha bürokratik ve hiyerarşik bir sisteme oturtulmuş oldu. Fakat yine de Kore Genel Valiliği, Japon İmparatorluğu hiyerarşisi içinde önemli olan yerini korumaya devam etti ve bu makamdan ayrılan eski genel valiler daha sonra önemli görevlere gelmeye devam etti.

3.2.1. 1920'Lİ YILLARDA YÖNETİM

1916 yılında Genel Vali olan Hasegawa Yoshimichi'nin 1 Mart olaylarının ardından görevden alınması ile Saitō Makoto, Ağustos 1919 tarihinde görevlendirildi[31]. Saitō Makoto her ne kadar asker kökenli Japon hükümeti ile sıkı bağlantıları olan iyi yetişmiş bir diplomat olarak tanımlansa da Rew (2008: 124) Saito'nun hem sivil yönetimde deneyiminin olmadığını hem de yetenekli politikacılarla kişisel bağlantısının bulunmadığını söylemektedir. 1919-1927 ve 1929-1931 yılları arasında iki dönem Genel Vali olan Saito, ayrıca 1932-1934 yılları arasında da Japon başbakanı olarak görev yaptı (Peterson, Margulies, 2010: 160). Saitō göreve geldikten sonra siyasi gelişmeye imkân sağlayacak iki temel prensibi açıkladı:

- birincisi ekonomik kalkınma,
- ikincisi eğitimin geliştirilip halkın standartlarını yükseltme (Rew, 2008: 125).

Fakat asıl gerçekleştirmesi gerekenler arasında, Koreliler ve dünyanın algısı için sömürge yönetiminin imajını değiştirip iyileştirmek ve de idari yapıyı ki özellikle polis teşkilatını yeniden düzenleyip etkin bir kontrol için daha işler bir hale getirmek yer aldı. Bu doğrultuda Saitō politikasının içeriği şunlar oldu:

- Şimdiye kadar general ve amirallerden oluşan Kore Genel Valiliğine bundan sonra beşeri bilimlerden kişilerin de atanabilmesi yolu açılacak,
- Askerî polis, jandarma, yapısı normal polis teşkilatına dönüştürülecek,

[31]Bakınız Tablo 3: Kore Genel Valileri

- Koreli yetkililer göreve alınıp eğitim sistemi genişletilecek,
- Basın izni getirilerek Kore yazı sistemi, Hangıl, ile yazılan gazetelere izin verilecek (İyagi Hangugyeogsa Pyeonjibwiwonhoe, 1997: 107).

Genel Valiliğin teşkilat düzenlemesinde yapılan değişiklikler, şu şekilde olmuştur: İç İşleri, Finans, Tarım-Ticaret-Sanayi ve Yargı bakanlıkları; İç İşleri Bürosu, Finans Bürosu, Sanayi Bürosu ve Yargı Bürosu olarak değiştirildi ve Eğitim Bürosu ile Polis Bürosu ayrı ayrı bürolar olarak düzenlendi (Rew, 2008: 130, 131).

1920 yılında yerel yönetimlerde de değişikliğe gidilerek *danışmanlık teşkilatları* (advisory bodies) kuruldu ki bu yerel anlamda kendi kendini yönetme adına ilk adım oldu (Grajdanzev, 1944: 246). *Vilayet danışma maclisleri* (prefectural advisory councils), *köy danışma meclisleri* (village advisory councils) ve *eyalet danışma meclileri* (provincial advisory councils) oluşturuldu fakat yalnızca vilayet ve *belirlenmiş* (designated) köy meclisleri seçimle başa gelen kurumlardı (Rew, 2008: 139). Yapılan idari reformların en belirgin özelliklerinden birisi daha fazla Koreliyi göstermelik de olsa idari organlara özellikle de yerel danışman meclislerine dâhil etmek olmuştur. Bu şekilde Korelilerin sömürge yönetimine dâhil olduklarını hissettirerek bir aidiyet yaratılmış olacaktı. Ancak, 25 yaşından büyük ve yıllık 5 *yen* vergi veren erkekler tarafından yalnızca 14 vilayet ve 41 belirlenmiş köyde danışma meclis üyeleri seçilebilmekteydi (Rew, 2008: 139). Özellikle vergi verilmesinin getirdiği sınırlama, o dönemde geliri olmayan çoğu Koreliyi otomatik olarak seçim sisteminden uzaklaştırmış oldu.

Olumsuz olarak görülen bazı yasalara düzenlemeler getirildi. Bunlar arasında işkencenin kaldırılması ve polisin pazar yerlerine karışmasının kaldırılması gibi

uygulamalar yer almaktadır (Peterson, Margulies, 2010: 160). Ayrıca jandarma sistemi ortadan kaldırıldı ancak bu uygulama ile birlikte polis sayısı çok daha fazla bir şekilde arttırılarak 1912 yılında 7.100 olan bu polis sayısı 1931 yılına gelindiğinde 21.800'e ulaştı (Nahm, 2004: 225). 1920 yılında polis merkezi sayısı 151'den 251'e ve Kore'nin en küçük yerleşim yerlerini kapsayacak şekilde polis şubelerinin sayısı 2.495'e ulaştı (Robinson, 2007: 51). Askerî polis, jandarmanın kaldırılması ile birlikte ülkedeki kötü Japon imajının bir nebze de olsa kaldırılması planlanırken, arttırılan polis sayısı, polis devletine gidilmesinin sinyalleriydi.

Yargıda yapılan düzenlemelerle birlikte Korelilere karşı iş hayatında yapılan ayrımcılık ortadan kaldırıldı, görevdeki yargıç sayısı sınırlandırıldı, 1921 yılında hem Koreliler hem de Japonlar için *Kore baro sınav sistemi* (Korean bar examination system) getirildi (Rew, 2008: 132). Ancak Korelilere karşı yapılan ayrımcılık her ne kadar resmi olarak kaldırılsa da bu kağıt üzerinde kalan bir ibare olarak kaldı ve ayrımcılık uygulanması fiilen devam etti.

3.2.2. 1920'Lİ YILLARDA EKONOMİ

Ağustos 1918 tarihinde Japonya'da baş gösteren "*Pirinç İsyanları*[32]" (Rice Riots) sonrasında 1920'lerde Japon sömürge yönetimi, Kore'de pirinç üretiminin arttırılması yönünde bir politika güttü (Baek vd., 2011: 194). Bu doğrultuda tarım alanlarının genişletilip geliştirilmesi için bir program başlatıldı. Tarımsal üretim için

[32]I. Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik patlama enflasyonu beraberinde getirmiş ve pirinç fiyatları sıradan halkın ulaşamayacağı noktaya ulaşınca 1918 yılı Ağustos ayında Japonya'nın tüm şehir, kasaba ve köylerinde pirinç isyanları patlak vermiştir ki, bu olay (Kore Genel Valiliği görevinden sonra Japonya'da Başbakan olan) Terauchi hükümetinin devrilmesine sebep olmuştur (Schirokauer vd., 2013: 493).

yapılan yatırımlar Kore'nin kırsal ekonomisini teşvik etti ve 1920'li yıllar çiftçi ve toprak sahipleri açısından göreceli bir refah dönemi oldu (Robinson, 2007: 50). Artan üretime rağmen mahsulün pek çoğu Japonya'ya ihraç edildiği için Kore'de pirinç, halkın ulaşamadığı bir ürün haline geldi ve kişi başına düşen pirinç tüketimi üretime ters orantılı olarak düşüşteydi. Pirinç üretimindeki artış, ihracatın artması ile birlikte, yalnızca bazı toprak sahiplerini daha da zengin yapmakla kaldı, halkınsa pirince ulaşması daha da zorlaştı. Pirinç eksikliği Mançurya'dan ithal edilen darı, mısır, fasulye gibi tahıllarla giderildi (Woo, 2010: 134). Geleneksel olarak pirinç tüketiminin fazla olduğu Kore gibi bir yer için bu, oldukça sıkıntılı ve aynı zamanda kendi ülkesinde üretilen pirince ulaşamayan halk için aşağılayıcı bir durumdu.

Ekonomideki en büyük ikinci değişiklik ise önceki dönemde oldukça kısıtlanan şirket kurma kanunun biraz daha serbestleştirilmesi olmuştur. 1910 yılında uygulamaya sokulan Şirketler Kanunu yeniden düzenlendi. 1920 yılında değiştirilen bu düzenleme ile birlikte yeni bir şirket kurmak için artık izin gerekmeksizin yalnızca kaydının yapılması yeterli hale geldi ve böylece yeni bir iş kurmak isteyenler, izin alabilmek için gereken meşakkatli prosedürlerden kurtulmuş oldu (Lee, 1984: 350). Bu değişiklik her ne kadar Koreli yatırımcıları teşvik etse de asıl amaç Japonya'dan gelecek yatırımları kolaylaştırmaktı, zira hala Korelilerde yeterli bir sermaye oluşmamış ve Japonlarla rekabet edebilecek düzeyden çok uzaktaydı. I. Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik patlama ile birlikte daha ucuz iş ve hidroelektrik gücü ile ham maddesi bulunan Kore, Japonya'daki büyük yatırımcıların ilgisini çekti (Lee, 1984: 350). 1930 yılına gelindiğinde Kore'deki aktif sermayenin Japonlara ait oranı %62,4, Japon-Kore ortaklığının oranı %30,8 iken Korelilerin sahip olduğu oran yalnızca %6,4 idi (Woo, 2010: 135).

1921 yılında Saitō, Japon ve Koreli yatırımcılar arasında köprü oluşturmak adına Koreli yatırımcıları *Chōsen Endüstriyel Komisyonu*'na (Chōsen Industrial Commission) davet etti ve bazı Kore firmalarına destekler sağlandı (Robinson, 2007: 50). Jeong Ha Kim (2014: 28), genellikle Kore'deki ekonomik gelişmenin bu dönemde başladığının iddia edildiğini ancak bu ekonomik patlamanın, Japon emsalleri ile yakın çalışarak elde ettikleri çıkarlarla birlikte belirli sayıda Koreli girişimci sınıfı ile sınırlı kaldığını belirtmektedir. Bunlar arasında tekstil ile başlayarak Kore'nin en büyük endüstriyel grubu haline gelen Kim Sŏng-su ile kardeşi Kim Yŏn-su ve ayrıca Chŏng Yong-ch'ŏl (Mokpo Plastik Şirketi), Yi Chin-sun (Kongsin Tuhafiye), An Hŭi-je (Paeksan Ticaret Şirketi) ve Pak Hŭng-sik (Hwasin Bonmarşe) yer almaktadır (Eckert vd., 2012: 309).

Japon ya da Koreli yatırımcılar tarafından kurulan fabrikalar, geçim sıkıntısı çeken çiftçiler için bir iş imkânı olarak görüldü ve fabrikalarda çalışmak üzere şehirlere yapılan göç arttı. Aynı zamanda doğal süreci içerisinde bu dönemde Kore'deki ilk işçi sınıfı ortaya çıkmaya başladı.

Ayrıca 1920 yılında Kore ihracatındaki tüm kısıtlamaların kaldırılması ve 1923 yılında Japonya'dan yapılan pek çok ihraç ürününün serbest geçişinin sağlanması ile Japonyaların Kore pazarında tekel durumu daha da kuvvetlenmesi ile 1931 yılına gelindiğinde Kore'nin ihracatının %95'i ile ithalatının %80'i sadece Japonya ile yapılmaktaydı (Lee, 1984: 349).

1920'li yıllarda ayrıca vergi alanında da düzenlemeler getirildi. Yeni vergiler getirilerek halkın üzerindeki ekonomik yük biraz daha arttırılmış oldu. Yeni getirilen bu vergiler arasında *gelir vergisi* (1920, incometax), *pul vergisi* (1928, stamptax),

ticaret ve kumar vergileri (1930, business and gambling taxes) ile *okul vergisi* (school tax) yer almaktadır (Nahm, 2004: 249).

Havayolu taşımacılığı 1927 yılında Japon havayolu şirketi tarafından başlatıldı ve neredeyse tamamını Japon yolcular oluşturdu (Nahm, 2004: 248). 1929 yılında Seul, Pyongyang ve Ulsan'da bulunan havalimanlarından haftada üç kez Japonya, Kore ve Mançurya arasında uçuşlar başlatıldı (Lone, McCormack, 1993: 52). Havayolu taşımacılığı da karayolu ve demir yollarında olduğu gibi hızlı ve rahat bir ulaşım aracı olarak Japonların daha rahat hareket edebilmeleri amacıyla düzenlendi.

3.2.3. 1920'Lİ YILLARDA SOSYAL HAYAT

Sömürge yönetimindeki Kore için 1920'li yıllar özellikle sosyal alandaki gelişmelerle bilinmektedir. Saitō reformları idari ve ekonomik adımlar olmaktan çok *Bunka Seiji* denen *Kültürel Politika* (Cultural Policy) olarak tanımlandı (Eckert vd., 2012: 283). Ayrıca Seth (2011: 271), günümüzdeki iki Kore'nin entelektüel temellerinin bu dönemde atıldığının söylenebilineceğine değinmektedir. Sıkıyönetim ile geçen 1910'lu yılların ardından baskı altında olan çoğu alanda, 1920'li yıllara gelindiğinde Japon karşıtı olmadığı ve sömürge yönetimine tehdit içermediği ölçüde kolaylık sağlandı. 1920 yılında sömürge yönetimine kayıtlı gençlik grupları, dini cemaatler, çalışma grupları, akademik topluluklar ve sosyal kulüplerden meydana gelen toplamda 985 organizasyon bulunurken 1922 yılında bu sayı 5.728'e ulaştı (Eckert vd., 2012: 286)

Japon karşıtı yayınlar bu dönemde de sansürlenmeye devam etti ancak yayın kısıtlaması gevşetilerek Korece gazete ve dergilerin yayınlanmasına izin verildi. 1920 yılında *Chosŏn İlbo* (조선일보) ve *Donga İlbo* (동아일보) adındaki iki gazete yayın izni aldı (Eckert vd., 2012: 283). Bu iki gazete, Güney Kore'de halen yayın hayatına devam eden en önemli gazetelerdendir. 1920'li yıllarda her ne kadar yayın sayısında artış yaşansa da sansür ve denetim de giderek arttı. Sansürleme aracı olarak uyarı, sildirme ve yayın yasağına ek olarak 1923 yılından sonra düşüncelerinden ötürü yazarlar yargılanmaya başladı (Eckert vd., 2012: 287). 1928 yılında bu tür yayınları ve diğer sosyal aktiviteleri gözetlemek adına yeni bir sansürleme aracı olarak kurulan *Özel Yüksek Polis* (*Kor.* 특별고등경찰 / *İng.* Special High Police) teşkilatı, zamanla Korelileri "*düşünce suçu*" (thought crimes) ile gözaltına almaya başladı (Peterson, Margulies, 2010: 161).

1920'lerde ortaya çıkan kültürel milliyetçilik yaklaşımı, 1896-98 yıllarında faaliyet gösteren Bağımsızlık Kulübü'nün devamı olarak eğitimi destekleyen, ulusal bilince ve siyasete daha fazla kişinin katılımı ile gelecekteki milli liderleri yaratmaya çalışma olarak gelişti (Eckert vd., 2012: 289).

Eğitim sistemi de yeniden düzenlendi ve daha fazla sayıda Koreliye Japonya'daki koleje gitme imkânı sağlandı (Pratt, 2006: 221). 1922 yılında yürürlüğe giren ikinci eğitim politikası ile birlikte Kore'deki Japon okullarına eş bir şekilde, eğitim süreleri uzatılarak ilköğretim dört yıldan altı yıla çıkarıldı ve erkek orta öğretimi dört yıldan beş yıla, kız orta öğretimi de üç yıldan dört ila beş yıla çıkarıldı ayrıca birinci eğitim politikası ile kaldırılan Korece, zorunlu ders olarak geri getirildi (Kim J. , 2014: 29). Böylece Kore'deki eğitim sisteminde her ne kadar farklı

uygulamalara gidilse de Japonların aldığı eğitim süresine eşit bir eğitim dönemi getirilmiş oldu. 1910'lu yıllarda engellenen Korece öğretimi, kültür politikası ile birlikte mecburi ders programına girerek Japoncanın yanında öğretilir hale geldi. Bu dönemde ayrıca Koreliler tarafından ulusal bir üniversite kurma girişimi de gerçekleşti. *Ulusal Üniversite Kurma Topluluğu* (*Kor.* 민립대학기성준비회 / *İng.* Society for the Establishment of a National University) kurularak ülke içinde ve dışında paralar toplandı ancak daha sonra topluluk içerisinde paranın doğru kullanılamaması ve iç çatışmalar gibi sorunlar ile birlikte Japon yetkililerin Seul'de bir kraliyet üniversitesi kurmayı planladığını söylemesi halk desteğinin sönmesine neden oldu (Eckert vd., 2012: 290, 291). Onun yerine Japon yönetimi tarafından Keijō Kraliyet Üniversitesi 1926 yılında kuruldu (Pratt, 2006: 221). Fakat Kore'deki eğitim, her ne kadar *Joseon* dönemine göre gelişme gösterdiyse de hala dönemin modern sistemine ve istenilen düzeye ulaşmaktan çok uzaktaydı.

Bu dönem özellikle Kore modern edebiyatının temellerinin atıldığı dönem olarak ayrı bir öneme sahiptir. Siyasi tartışma ve yönetim karşıtı söylemler içermediği sürece her türlü edebiyat topluluğu kolaylıkla hayatını sürdürdü. Nahm (2004: 291),1 Mart Bağımsızlık Hareketi her ne kadar milliyetçi hedeflere ulaşamasa da sonra milliyetçi arzularını kaybeden liderlerin şiir, şarkı, edebi eser ve dergilerinin Kore'de bir değişime yol açtığını söylemektedir. Daha önce geleneksel bir edebiyatı olan Kore'de artık yurt dışında okuyan ya da yurt dışındaki akımları takip eden aydın kesimler bu akımlardan etkilenerek dönemin şartlarına ve genel duruma bir başkaldırı olarak çeşitli edebi akımlara yönelip Kore'nin modern ve yeni edebiyatını oluşturmuş oldular. Ve yine Nahm (2004: 290-293) Japon işgal döneminde edebiyat alanındaki gelişmeleri şu şekilde açıklamaktadır:

- Edebi hareketin başlangıç aşamasında Choe Namson ve Yi Kwangsu, Korelilerin "*öğretici edebiyat*" (instructional literature) dedikleri edebi akım ile gençler arasında yeni fikirler ve arzular yaratmak için özel bir çaba gösterdiler,
- Yeni Kore edebiyatının temeli Yi Kwangsu'nun *Mujong* (무정), *Kaech'okcha* (개척자) romanları ve kısa hikâyeleri ile atıldı.
- 1920'lerin başında 1 Mart Hareketi sonrası hayal kırıklığına uğrayan yazarlar, Japonlara karşı yürüttükleri politik çatışmayı bırakarak Romantizm ve Natüralizm akımlarını edebi araçlar olarak kullandılar.
- Saflık edebiyatı ya da sanat için sanat anlayışını savunanlar *Beyaz Akış* (백조) grubu altında toplandılar ve bu akımın öncüsü *Yom Sang-sop* (염상섭) oldu.
- Sol görüşteki *Meşale Topluluğu*'nun (Torch Society) 1922'de ortaya çıkması işçi sınıfın kurtuluşu için mücadeleyi savunan proletarya edebi akımının geleceği sinyalini verdi ve sonrasında sanat için sanat yerine halk için sanat anlayışıyla *Kore Proletaryan Sanatçı Federasyonu* (*Kor.* 조선프롤레타리아예술가동맹 / *Esperanto* Korea Artista Proletara Federatio – KAPF / *İng.* Korean Federation of Proletarian Art) organizasyonu ile birleşen sol görüşlü sanatçılar, 1935 yılında dağıtılana kadar pek çok sosyalistin eserlerini çevirerek gizlice yayınladı.
- 1926 yılında *Yang Chu-dong* (양주동), gerçek Kore ruhunu aramak için yeni bir milli edebiyat hareketi başlattı. Bu hareket, milli geleneği

reddeden ve Kore hayatı ile düşüncesini sahiplenmeyen sosyalistlere karşı duruş sergilerken aynı zamanda da Kore geleneğini sürdürerek sadeleşmiş ve zenginleştirilmiş Kore dilini özendirdi.

Ayrıca 18 Mart 1921 yılında ilk Batı tarzı resim sergisi açıldı ve serginin ana figürü iki yıl önce 1 Mart Bağımsızlık Hareketi sırasında beş ay hapis cezasına çarptırılan Na Hye-sok (나혜석) oldu (Hwang, 2011: 271). Bu da 1920'li yıllardaki kültürel serbestinin göreceli de olsa Kore halkı için uygulandığını göstermektedir. Böylece Kore halkının pek çok açıdan entelektüel temelleri bu dönemde yeni fikirler ve uygulamalara yönelmeleri ile atılmış oldu.

3.2.4. 1920'Lİ YILLARDA DİRENİŞ HAREKETLERİ

1 Mart Bağımsızlık Hareketi girişimi her ne kadar istendiği gibi sonuçlar doğurmasa da ileride daha sağlam ve planlı adımlar atılması adına tetikleyici bir unsur oldu. Gösterilere katılan halkın verdiği pasif direnişe Japonlar tarafından gösterilen sert müdahaleler direnişin ülke içinde istendiği gibi yapılamayacağını bir kez daha göstermiş oldu. İster diplomatik ister askerî yollardan yapılabilecek bağımsızlık mücadelesinin ülke dışından daha rahat yapılacağına inanan gruplar 1 Mart olaylarından sonra bulundukları bölgelerde ayrı ayrı Geçici Hükümetler oluşturdu. Woo, (2010: 136, 137) Şubat ayında Bağımsızlık Hareketi olaylarının hemen öncesinde kurulana ek olarak Mart ve Nisan aylarında Kore içinde ve dışında aşağıda yer alan beş farklı geçici hükümetin oluşturulduğunu belirtmektedir.

- 25 Şubat, Vladivostok, *Daehan gungmin uihoe* (*Kor.* 대한국민의회 / *Tur.* Kore Ulusal Meclisi / *İng.* Korea National Assembly), Başkan Son Byeonghui, Başbakan Syngman Rhee;
- 9 Nisan, Seul, *Joseonminguk imsi jeongbu* (*Kor.* 조선민국 임시정부/ *Tur.* Joseon Geçici Hükümeti / *İng.* Provisional Government of Joseon), Başkan Son Byeonghui, Başkan yardımcısı Syngman Rhee;
- 11 Nisan, Şangay, *Daehanminguk imsi jeongbu* (*Kor.* 대한민국 임시정부 / *Tur.* Kore Cumhuriyeti Geçici Hükümeti / *İng.* Provisional Government of the Republic of Korea), Meclis Başkanı Yi Dongnyeong, Başbakan Syngman Rhee;
- 17 Nisan, Cheolsan ve Uiju, *Sinhan minguk jeongbu* (Kor. 신한 민국 정부 / *Tur.* Yeni Kore Hükümeti / *İng.* New Korean Government), Konsül Yi Donghwi, Savunma Bakanı Syngman Rhee;
- 23 Nisan, Seul, Hanseongjeongbu (*Kor.* 한성정부 / *Tur.* Hanseong Geçici Hükümeti / *İng.* Hanseong Provisional Government), Başkan Syngman Rhee, Başbakan Yi Donghwi (Woo, 2010: 136, 137).

Geçici hükümetlerdeki başkan ve başkan yardımcısı görevinde bulunanlara bakıldığında özellikle Syngman Rhee ve Yi Donghwi ön plana çıkmaktadır. Syngman Rhee özellikle ABD'de aldığı eğitimi ve bağlantılarından dolayı öne çıkarken Yi Donghwi ise Rusya ve Çin'deki bağlantıları ile birlikte Japonlara karşı gösterdiği askerî operasyonlarla öne çıkmaktadır.

1 Mart olaylarının ardından görülen değişikliklerden bir diğeri de *Sağ Milliyetçi Hareketin* (Rightist Nationalist Movement) ikiye ayrılmasıdır:

- birincisi, *Kendini Güçlendirme Hareketi* (Self-Strengthening Movement), bağımsızlığa ulaşana dek Korelilerin kendilerini güçlendirmeleri için Japonlarla anlaşmaya varma;
- ikincisi ise her türlü uzlaşmadan uzak silahlı direnişe devam görüşüdür (Woo, 2010: 142).

Sunoo (230) ise eserinde eski kuşaklar arasında iki farklı görüşten bahsetmektedir:

- birincisi Ahn Chang-ho önderliğinde bağımsızlığın bireysel eğitim ve organizasyon yolu ile güçlendirilmesini savunan *Genç Kore Akademisi* (*Kor.*흥사단 / *İng.* Young Korea Academy),
- ikincisi ise henüz bağımsızlığa hazır olmayan Kore'nin Milletler Cemiyeti'nin bir mandası olmasını öneren Syngman Rhee önderliğindeki *Yoldaş Cemiyeti*dir (*Kor.* 동지회 / *İng.* Comrade Society).

Kore'de faaliyet alanı bulabilen direniş grupları Japonlarla daha uzlaşmacı bir tutum göstererek Korelilerin kişisel gelişimini ve ekonomik kalkınmasını birincil öncelik olarak gördüler.

Bolşevik Devriminin (1917) ardından Asya kıtasında ve özellikle ezilmiş halklar arasında sömürge yönetimlerine karşı başkaldırı olarak sosyalizm daha bir ön plana çıktı. Koreliler de gerek yurt dışında gerek yurt içinde bu durumdan etkilendiler. Koreliler arasında ilk sosyalist örgüt, 1918 yılında Yi Donghwi'nin kurduğu *Kore Sosyalist Partisi* (*Kor.* 한인 사회당 / *İng.* Korean Socialist Party)

oldu ve aynı zamanlarda *Nam Man-ch'un* (남만춘) *Irkutsk*'ta (Sovyetler Birliği) *Komünist Parti*'nin (*Kor.* 고려공산당 / *İng.* Communist Party) Kore grubunu oluşturdu (Eckert vd., 2012: 297). Japonya'da göreceli olarak daha özgür bir ortamda yeni fikirler edinen Koreli genç öğrenciler bu fikirleri ile birlikte Kore'ye döndüklerinde çeşitli sosyalist örgütleri kurarak ülke içinde direniş faaliyetlerini sürdürdü (Eckert vd., 2012: 297,298). Ancak proleter bir yaklaşımla bu milliyetçiler, kültür hareketi adı altında faaliyet gösteren gruplara zenginlerin haklarını savundukları gerekçesi ile destek vermediler. 1920'li yılların sonlarında çeşitli komünist partileri kurulup kapatılmasının ardından Koreli komünistler Mançurya ve Çin'e geçtiler ve geri kalanlar ya bireysel faaliyetleri ile öğrencileri etkilemeye çalıştı ya da bireysel terörist faaliyetlerde bulundular (Nahm, 2004: 281).

19 Nisan 1919 tarihinde Kore geçici hükümetleri, *Kore Cumhuriyeti Geçici Hükümeti* (*Kor.* 대한민국 임시정부 / *İng.* Provisional Government of the Republic of Korea) adı altında birleştiler ve yasallığını kabul ettirmek adına Kore'deki organizasyonlarla ilişki kurarak yurt dışında kurulmuş olan geçici hükümet liderlerini gıyablarında bakan olarak seçtiler (Eckert vd., 2012: 280). Kore Geçici Hükümeti içinde özellikle başkan Syngman Rhee'nin Kore'nin Milletler Cemiyeti manda himayesine girmesi ve Yi Donghwi'nin *Lenin'den aldığı fonların* (Sovyetler Birliği, sosyalizm ve kominizmin yayılması için bu görüşü savunan yandaşlarına finans sağlamaktaydı) kullanılması önerileri uyuşmazlıklara sebep oldu ve nihayetinde Kore Geçici Hükümeti kendini var edebilme sorunlarından öteye gidemedi (Lee, 1984: 366). Kore Geçici Hükümeti, Koreliler üzerinde bir yaptırım gücü ve uluslararası alanda tanınma sorunları ile karşılaştı, hatta yarımadada çarpışan Japon karşıtı çoğu

aktivist tarafından dahi tanınmadı; ancak bağımsızlık düşüncesini canlı tuttu (Pratt, 2006: 218).

1 Mart 1919 olayının ardından ülke çapında benzer bir eylem gerçekleştirilmedi. Ancak Yi Hanedanlığının son yöneticisi olan Kral Sunjong'un ölümü ile birlikte bir takım gruplar, 1 Mart ruhunu yeniden canlandırmak istedi. Kral Sunjong, Nisan 1926'da öldüğünde solcu aktivistlerin öncülüğünde 10 Haziran'da yapılacak olan devlet töreninde bağımsızlık gösterileri için her ne kadar aynı duruma ikinci defa düşmek istemeyen Japonlar tarafından gerekli tedbirler alınsa da gözden kaçan öğrenci grupları tören sırasında çeşitli sloganlarla *10 Haziran Bağımsızlık Gösterisi*'ni (*Kor.* 6·10 만세운동 / *İng.* June 10th Movement) başlattılar (Lee, 1984: 363). 10 Haziran hareketi de 1 Mart hareketi gibi ülke çapında Japon karşıtı seslerin daha yüksek çıkmasına neden olduysa da Japonların aldıkları tedbirler nedeniyle yeteri kadar etkili olamadı ve bir öğrenci hareketinden öteye gidemedi.

Ülkede patlak veren ve etkisi daha büyük olan diğer bir öğrenci hareketi ise 10 Haziran olayından üç yıl sonra 1929 yılında gerçekleşti. 3 Kasım 1929 tarihinde başlayarak bir sonraki yılın Mart ayına dek devam eden bu ayaklanmanın sebebi Gwangju şehrinde Koreli kız öğrencilerin Japon erkek öğrenciler tarafından aşağılanması olarak başlasa da Gwangju şehri ve ardından da tüm ülkeye yayılarak 1 Mart olayından sonraki en büyük Japon karşıtı ayaklanma olarak *Gwangju Öğrenci Bağımsızlık Hareketi* (*Kor.*광주 학생 독립 운동/ *İng.* Gwangju Student Independence Movement) ismi ile bu dönemin en önemli direniş olayı oldu (Baek vd., 2011: 202). Ülke çapındaki büyüklüğüne bakılarak 1 Mart olayı ile kıyaslanacak olursa buradaki olay bağımsızlık yanlısı bir gösteriden çok, Japonların keyfi

davranışlarının halkta yarattığı huzursuzluk ve aşağılanma duygusu ile vücut bularak başlamıştır. Eğitim oranının yükselmesi ile bir takım bilince erişen öğrenciler, artık sosyal hayatta çok daha fazla görülen Japonların olumsuz tavırlarına karşı tepkilerini daha yüksek seste duyurmak istediler. Her ne kadar somut bir başarısı olmasa da öğrencilerin ne kadar bilinçli ve organize bir şekilde hareket edebildiğini gösterdiği için bu olay Kore direnişinde önemli olan yerini almıştır.

1920'li yıllar, ülke içinde çok farklı fraksiyondaki direniş gruplarına sahne olsa da bu gruplar Japonlara karşı yalnızca kendi görüşleri ile mücadele verilebileceğini savunduğu için büyük bir sonuç alınamadı. Ülke içindeki direnişçilerin görüş ayrılıkları artık daha net anlaşıldığında milliyetçi ve sosyalist grupların birleşme düşüncesi kaçınılmaz oldu. Japonya'dan Kore'ye dönen sosyalist *Kuzey Yıldızı Topluluğu* (*Kor.*북성회 / *İng.* North Star Society) üyelerinden *Kim Sam-gyu*'nun (김삼규) 15 Kasım 1926'da "*Chŏng-uhoe Bildirisi*"nde (Chŏng-uhoe Declaration) yer alan görüşlerine göre Kore'deki milliyetçi hareketin başarısızlığı statü arayan bir takım azimli kişilerin yarattığı hizipçilikti (Nahm, 2004: 278). Kim Sam-gyu gibi düşünen diğer gruplar bu doğrultuda kişisel çıkarlardan uzak bir şekilde ülkenin kurtuluşu için mücadele amacıyla birleşme çabalarına gitti. Sonuç olarak Şubat 1927'de bağımsızlık hareketinde yer alan ılımlı ve radikal gruplar *Sin'ganhoe* (*Kor.* 신간회 / *Tur.* Yeni Nesil Topluluk / *İng.* New Stem Association) adı altında bir araya gelerek genç, işçi, çiftçi, aydın ve kadın grupları ile milliyetçilere göre 1928 yılında 143 şube ile yirmi bin üye sayısına ulaşan geniş bir topluluğa dönüştü (Seth, 2011: 278).

Sin'ganhoe'nün prensipleri şunlardır;

1. siyasi ve ekonomik uyanışın arttırılması,
2. milli dayanışmanın arttırılması ve
3. her tür fırsatçılığın reddedilmesidir (Lee, 1984: 362).

Özünde her ne kadar tüm ulusalcı akımları kendi bünyesinde toplayarak tek elden bir hareket yönetme fikri olsa da zaman içinde bu topluluk, prensiplerini yeterince koruyamadı ve bünyesindeki farklı görüşlerin zaman içinde daha fazla ya da daha az yer bulması ile ayrışmaya başladı. Özellikle *Gwangju* Öğrenci Bağımsızlık Hareketi (1929) sırasında bazı komünistlerin tutuklanması sonucu yönetimin sağ kanada kaymasının ardından, kuruluşundan hemen sonra yerel şubelerinin daha çok radikaller ve Moskova *Komintern*[33]'i tarafından yönetilen komünistlerin elinde olmasıyla ayrışma kaçınılmaz oldu (Robinson, 2007: 72-73). İlkeleri arasında yer alan dayanışmanın arttırılması yalnızca kendi görüşlerindeki gruplar arasında kalması ve giderek artan fırsatçılıkla birlikte topluluk daha fazla kendisini idare edemez bir hal aldı. Mayıs 1931 tarihinde ilk defa polis izni ile gerçekleştirilen ulusal konferans sırasında radikallerin topluluğun feshi yönünde oy kullanması ile ılımlı yönetim yenilmiş oldu (Robinson, 2007: 73). Başından beri Japonların takibinde olan topluluk, böylece kendi sonunu kendi hazırlayarak ulusal bir bütünlüğün sağlanamayacağını kanıtladı.

[33] *Üçüncü Enternasyonal* (Third International) ya da *Komünist Enternasyonal* (Communist International) olarak da bilinen *Komintern* (Comintern), 1919 yılında kurulan ulusal komünist partiler birliğidir ve her ne kadar belirtilen amacı dünya devriminin gerçekleştirilmesi olsa da uluslararası komünist hareketin üzerinde bir Sovyet kontrol mekanizması olarak işlev gördü (Third International).

3.3. 1930'LU YILLAR: ASİMİLASYON

Bu dönemde, 1931'de Mançurya Olayı'nın ardından Mançurya'da kukla bir devlet kuran Japonya, 1937 yılında da Çin ile bir savaşa girdi. Ardından 1941 yılında da Pearl Harbor Saldırısı ile II. Dünya Savaşına katıldı. Kore Yarımadası'nı hem lojistik hem de jeopolitik nedenlerden dolayı üsse çeviren savaş halindeki Japonlar, Kore sömürgesini ve halkını tam anlamıyla kendi çıkarları doğrultusunda kullandı.

3.3.1. 1930'LU YILLARDA YÖNETİM

Bu dönemde görev yapan Genel Valiler şunlardır: Ugaki Kazushige (Haziran 1931 – Ağustos 1936), Minami Jirō (Ağustos 1936 – Mayıs 1942), Koiso Kuniaki (Mayıs 1942 – Temmuz 1944) ve Abe Nobuyuki (Temmuz 1944 – Ağustos 1945)[34].

Genel Valilik teşkilatı bu dönemin şartlarına uygun olarak yeniden değiştirildi. Sanayi Bürosu'na *Altın Üretim Birimi* (Gold Production Section), Tarım ve Orman Bürosu'na *Hayvan Yetiştiriciliği Birimi* (Animal Husbandry Section), Kamu Güvenliği Bürosu'na *Ekonomik Polis Birimi* (Economic Police Section) eklendi ve Mançurya bölgesinde artan yoğun Japon karşıtı Korelilerin faaliyetleri ile başa çıkabilmek adına *Dış Polis Birimi* (External Police Station) kuruldu (Nahm, 2004: 230). Yapılan değişikliklere bakıldığında burada yaşayan Korelilerin refahından çok, Japonya'nın ihtiyaçlarının yine ön planda tutulduğu görülmektedir. Özellikle artan maliyetler adına altın üretiminin daha düzenli takibi için özel büro ve Kore Yarımadası'nın hemen üzerindeki Japon nüfuz bölgesindeki olayları bastırmak adına

[34]Bakınız Tablo 3. Kore Genel Valileri

dış polis kuvveti kurulması tamamen Japon çıkarlarını devam ettirmek ve korumak niyetinden dolayıdır.

1 Nisan 1933 tarihinde, öncesinde valiler için danışma birimi konumundaki *Eyalet Meclisleri* (Provincial Council) idari yetkilerle donatılarak yerel yönetimde kendi kendini yöneten birimler olarak düzenlendi ve bir ay sonra tüm ülkede ilk genel seçim gerçekleştirildi (Grajdanzev, 1944: 246, 247). Ancak seçimler için gerekli görülen şartlardan birisi de belirli bir vergi ödeyenlerin katılabilmesiydi. Grajdanzev (1944: 247), kitabında 1936-37 (Kore) Yıllık Raporu'dan alıntı yapıp 1936 yılına ait vergi bilgilerini vererek (belediyelerde yaşayan 330.100 Japonun hanehalkı ortalama vergisi 24 *yen*, 1.399.700 Korelinin vergi miktarı ortalama 1,48 *yen*) 5 *yen*lik vergi sınırını pek çok Korelinin zaten karşılayamadığına değinmektedir[35]. Bu da Eyalet Meclislerinin tamamen kendi kendini yönetmede bağımsız olmadığı, parası olan Japonların fakir durumdaki çok sayıda Koreliyi yönetmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca eyaletler hala Genel Vali tarafından atanan valiler tarafından yönetilmekte ve Genel Valiliği desteklemeye devam etmekteydi (Grajdanzev, 1944: 246).

Kore ile Japonya arasındaki işbirliği ve birleşmeyi pekiştirmek adına bir önceki dönemde de uygulanan daha fazla Korelinin önemli pozisyonlara getirilmesi uygulaması bu dönemde de devam etti. Her ne kadar 1931 yılında 316 olan yüksek mevkideki Koreli sayısı 1940 yılına gelindiğinde 416 rakamına ulaşsa da yüzde olarak bakıldığında artan Japon üst merci çalışan sayısı nedeniyle 1931 yılında %24,5 olan bu oran 1941 yılında %19,3'a geriledi (Nahm, 2004: 232).

[35]Yerel Yönetimlerle ilgili daha detaylı bilgi için ayrıca bakınız: Grajdanzev A.J., (1944), Modern Korea, s. 246)

22 Şubat 1938 yılında yayınlanan kararname ile Minami döneminde *Özel Gönüllü Ordusu* (Army Special Volunteers) oluşturuldu, Kore genelinde askerî eğitim merkezleri kuruldu ve 1938-39 yıllarında bu orduya gönüllü olarak katılmak için başvuran 15.294 genç Koreliden 1.280 tanesi bu merkezlere kabul edildi (Nahm, 2004: 232). Bu sayı çeşitli sebeplerden dolayı da olsa aslında Kore'de Japon karşıtı duruşun yanısıra farklı yaklaşımların da olduğunu sergilemektedir. Büyük bir kısmı zor hayat şartlarından kurtulmak, hızlı kariyer sahibi olmak gibi nedenlerle gönüllü olarak orduya yazıldı. Memur olanlar ve Japon polisine katılanlar daha sonra sert bir şekilde işbirlikçi olmakla suçlandı (Pratt, 2006: 226). Bir kısmı da ileride gerçekleşebilecek bağımsızlık için kendilerini Japonların yöntemleri ile geliştirmek ve hazırlamak niyetindeydi. Bu durumdaki en önemli örneklerden birisi ilerleyen yıllarda Güney Kore'yi şekillendiren en önemli kişilerden birisi, belki de bugünkü ekonomik gücünün temellerini atan *Park Chunghee*[36]dir.

3.3.2. 1930'LU YILLARDA EKONOMİ

Japonya'nın Mançurya işgali ve ardından Çin istilası ile birlikte Kore'deki sanayileşme hızlandı ve kuzeyde pek çok sanayi şehirleri ortaya çıkmaya başladı (Seth, 2011: 282). Büyük bir oranda ihmal edilmiş olan Kore'nin sanayileşmesi bir anda "*eşzamanlı tarım ve sanayi kalkınması*" (concurrent development of agriculture and industry) sloganı altında odak noktası haline geldi (Baek vd., 2011: 195). Kendini *ulusal savunma devleti* (national defense state) olarak tanımlayan Japonya'nın, askerî sanayisi için Kore'deki kaynakları geliştirme ihtiyacının büyük

[36]Japon işgal döneminde Japonca Takagi Masao adını alan Park Chunghee, Japon sömürü ve askerî mirasından derinden etkilendi (Kim, Vogel, 2011: 117).

bir oranda artmasıyla birlikte Japonya'nın büyük aile şirketlerinin Kore'de fabrika kurma yarışına girmesi sonucunda Kore'deki üretim sektörü çok hızlı bir şekilde büyüdü (Lee, 1984: 351).

Sanayideki bu büyümenin sonucu olarak da işçi sayısında büyük bir patlama yaşandı. 1933 yılında yalnızca 210.000 fabrika işçisi bulunurken Japonların Kore'yi askerî tedarik üssüne çevirme çabaları sonucu sanayide çalışan işgücü hızla artarak II. Dünya Savaşı'nın sonuna gelindiğinde yaklaşık iki milyona ulaştı (Woo, 2010: 174). Ancak Baek ve diğerleri (2011: 195), Kore'deki sanayileşme yalnızca kuzey ve kuzebatı bölgelerinde yoğunlaşıp, ülkenin geri kalanının bu kalkınma sürecinden yoksun kaldığını belirtirken Gang'ın (2009: 205), eserinde bu dağılım Tablo 4.'te detaylı olarak yer almaktadır. Tablo 4.'e bakıldığında toplam endüstriyel üretimin %55,7'si kuzeyde yer alırken %44,3 oranı güneyde yer almaktadır. Daha detaylı incelendiğinde ise özellikle metal, kimya ve doğalgaz endüstrilerinin kuzeyde toplandığı görülmektedir. Sanayi tesislerinin kuzey bölgelerde yoğunlaşmasının iki temel sebebi bulunmaktadır. Birincisi Çin ve Asya'ya çıkış noktası olan bu bölgenin stratejik konumda olmasıdır. İkincisi ise üretimi yapılan ürünlerin ham maddelerinin bu bölgede yer almasıdır. Bu durum bağımsızlık sonrası ikiye ayrılan Kore Yarımadası'nda da devam etti ve 1960'lı yıllara dek Kuzey Kore ekonomik olarak Güney'den önde yer almaktaydı.

	Kore'nin Kuzeyi	Kore'nin Güneyi
		(Birim: %)
Metal Endüstrisi	9,1	90,9
Makine Endüstrisi	71,6	28,4
Seramik Endüstrisi	26,8	73,2
Kimya Endüstrisi	14,0	86,0
Ağaç Ürünleri Endüstrisi	63,4	36,6
Basım ve Cilt Endüstrisi	88,5	11,5
Gıda Endüstrisi	61,1	38,9
Moda Endüstrisi	83,2	16,8
Doğalgaz Endüstrisi	20,4	79,6
Diğer	77,8	22,2
Toplam	44,3	55,7

Tablo 4. Kore'nin Kuzey ve Güney'indeki Üretim Miktarları (yıl: 1940) (Gang, 2009: 205)

1944 yılı kişi başına düşen gelir verilerine bakıldığında da Kore ve Japonya arasındaki uçurum göze çarpmaktadır. Hatta Kore'nin durumu, Japonların diğer sömürgesi olan Tayvan'dan daha geri olduğu görülmektedir. Nahm (2004: 249), 1944 yılında Japonya'da kişibaşına düşen gelirin 701 *yen*, Tayvan'da 243 *yen* ve Kore'de 211 *yen* olduğunu yazmaktadır[37]. Yine Nahm (2004: 249), 1938 ve 1940 yıllarında yapılan düzenlemeler ile yeni vergilerin getirildiğini ve 1944 yılına gelindiğinde sömürge yönetiminin gelirlerinin %23'nün 38 farklı vergiden geldiğini söylemektedir. Böylece zaten zor durumda olan Koreliler, daha da ağır ekonomik şartlara sürüklendiler.

1930'lu yıllara dek madenlerden çıkarılanlar Japonya'nın ham madde ihtiyacı için ihraç edilirken 1930'lu yılların sonlarından itibaren büyük bir kısmı Kore'nin kendi büyüyen demir, çelik, kimya ve diğer endüstrilerini destekledi (Seth, 2011: 282). Bu durum Kore'deki sanayi tesislerinin ne denli geliştiğinin de bir göstergesi durumundadır. Ayrıca 1930 yılında, Mançurya Olayı'ndan hemen önce, Kore'deki

[37]Daha fazla ekonomik veri için Nahm'ın *Korea: Tradition & Transformation - A History of the Korean People* kitabına bakınız.

madenlerin değeri 24.650.000 *yen* olarak belirtilirken 1936 yılında, Japonya'nın Çin'e saldırmasının arifesinde, 110.430.000 *yen*e yükseldi ve 1942 yılına gelindiğinde bu oran çarpıcı bir şekilde artarak 445.420.000 *yen* seviyesine ulaştı (Lee, 1984: 352).

Kore'deki ekonomik durumun en büyük göstergelerinden birisi de Japonya'ya yapılan ihraç ürünlerinde kendini gösterdi. Bu durumu Lee (1984: 350), Japon sermayesinin arttığının bir kanıtı olarak gıda ihracat oranın 1919 yılındaki %72 seviyesinden 1935 yılında %57,2'ye ve 1939 yılında %27,9'a gerilemesi olarak yorumlamıştır. Bu durum, Kore'den daha az gıda maddesi almak değil diğer sektörlerden daha fazla mal almak anlamındadır ki bu da, Kore'nin ithalatının 1919 yılında olduğu gibi, çoğunluğunun tarıma dayalı değil de diğer sanayi kollarına dayandığını göstermektedir.

Kore'deki sömürge yönetiminin ilk yıllarında her türlü mali projelerde kullanılan Chōsen Bankası, ilerleyen yıllarda daha büyük nitelikler kazandı. 1917 yılında Chōsen Endüstri Bankası olarak adı değişen banka, zaman içerisinde Japonya'nın Mançurya ve Kuzey Çin'deki yatırımlarına kredi sağlayarak Kuzey Doğu Asya'da daha fazla öneme sahip bir hale geldi (Robinson, 2007: 41). Sömürgenin finansal ihtiyaçlarını sağlamak adına kurulan bir bankadan bölgesel bir güce dönüşerek civar ülkelere de yayılması, Kore'de yapılan sermaye birikiminin bir göstergesidir.

Savaş yıllarında muharebe alanlarına yakınlığından ötürü lojistik taşımacılık ve askerî ulaşım için bu dönemde de demiryolunun geliştirilmesi önceliklerden birisi olmaya devam etti. 1943 yılında toplam demiryolu ağı 6.376 km uzunluğuna ulaştı ki

bunun 1.628 kilometrelik kısmı özel şirketlere aitti (Nahm, 2004: 248). 1919 yılında yaklaşık 2000 km olan bu ağ 1943 yılına gelindiğinde yaklaşık 3 katına ulaşmış oldu. Kara yolları, her ne kadar dar ve asfaltlanmamış olsa da 1938 yılında toplamda 9.000 mile ulaştı (Nahm, 2004: 248).

Kore'nin 1930'lu yıllardaki sanayileşme süreci; Kore'nin kapitalist gelişimi, Kore toplumunun özellikleri ve yurtiçi sermaye yapısı gibi çeşitli konularla ilintili olmasından dolayı genellikle hararetli tartışma ve araştırma konularından birisi olmaktadır (Baek vd., 2011: 196). Buradaki tartışma konusu Japon sömürge yönetimi ile birlikte çalışıp Kore kaynaklarını Japon savaşları adına kullanan Koreli firma sahiplerinin işbirlikçi olarak görülmesidir.

3.3.3. 1930'LU YILLARDA SOSYAL HAYAT

1931 yılından sonra Genel Valilik politikası tam anlamıyla hızlandırılmış bir asimilasyon politikasıydı. Bu dönemde 1920'li yıllardaki göreceli serbestlikten uzaklaşılmasının temel sebebi Japonya'nın pek çok bölgede savaşa girmiş olmasıdır. Japonların artık öncelikli ihtiyacı, yoğun bir insan gücü oldu ve bunu sağlamak için en büyük sömürgesi olan Kore ilk ve en çok başvuracağı yerlerden birisi oldu.

Haziran 1931 tarihinde göreve gelen Ugaki'nin görevi daha sıkı politik, ekonomik ve düşünce kontrolü ile kriz atmosferinde Japonya'nın "*kutsal amaçlarını sağlamak*" (fulfilment of the sacred aims) için Kore'yi hazırlamaktı (Nahm, 2004: 230). Bu kutsal amaç ile Japonlar, şimdiye dek göreceli bir serbesti sunduğu sömürgelerine artık tam bir asimilasyon politikası güderek tüm sömürge halklarının Japonlaştırılması yoluna gitti. 1937 yılında Minami yönetimi *Vatanseverlik Günü*'nü

(Patriotic Day) ilan ederek Kore milliyetçiliği ve Kore kimliğini yok etmek anlamına gelen *ulusal ruhu yüceltmeyi* (promotion of the national spirit) hızlandırarak asimalasyonu arttırdı (Nahm, 2004: 231). Ayrıca askerî ihtiyaçların karşılanması adına Genel Valilik yaklaşık 750.000 kişiden meydana gelen "*Ulusa Hizmet İşçi Birlikleri*"ni (Serve the Nation Labor Corps) oluşturdu ve bu sayede yüz binlerce genç Koreli maden ve fabrikalarda çalıştırılmak üzere çeşitli bölgelere gönderildi (Nahm, 2004: 233). Bu seferberlik ile birlikte 1920'li yıllarda henüz ortaya çıkmaya başlayan Koreli işçi sınıfı daha da şekillenmeye başladı. Eylül 1939 tarihinde ise Vatanseverlik Günü ile birleştirilerek her ayın ilk günü yeni Asya'nın kalkındırılması adına çeşitli görevlerin yerine getirildiği *Asyayı Yüceltme Hizmet Günü* (Rise Asia Service Day) oluşturuldu (Nahm, 2004: 233). Oluşturulan bu özel günler görünüşte Asya'da büyüyen güç ve Asya'nın kurtarıcısı konumundaki Japonya ile daha iyi entegrasyonu sağlayıp tek bir ulus yaratma adına olsa da aslında Japonyanın savaş ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çalışan Koreliler için bir aldatmaca, bir göz boyama niteliğindedir. Çünkü buradaki entegrasyon ile tek taraflı olarak Japon kültürünün ve Japon emellerinin birincil kabul edilip bunlara ulaşma, diğer halkların bunlara ulaştırılması hedeflenmekteydi.

Koreliler, ayrıca Japonların Şinto dini tapınaklarına giderek Japonya'nın kutsal misyonuna ulaşması ve Çin'i yenmesi için dualar etmeye zorlandı (Nahm, 2004: 233). Japon kültürü ve kimliğinin daha yoğun bir şekilde hissedilmesini amaçlayan Japonlar, böylece Japon ritüellerini de dayatarak Kore'nin geleneksel kültüründen uzaklaşmasını amaçlıyordu. 1935 yılının sonlarında alınan bu karara Pyongyang'daki Presbiteryan liderler müritlerinin bunu reddetmesini isterken Katolik ve Metodistler laik bir ritüel olarak karşı çıkacak bir durum olarak

görmediler (Pratt, 2006: 225). Görülüyor ki Şinto tapınaklarına gidip orada Japonya'nın ve dolaylı olarak Kore'nin kazanımları için dua etmek bir kısım Koreli için kabul edilemez olsa da bir kısım için bu farklı bir şekilde algılanmaktaydı.

Bu dönemin en büyük asimilasyon düzenlemerinden birisi de Korelilerin isimlerinin değiştirilmesi oldu. 1939 yılında *İsim Yasası* (*Kor.* 창씨개명 / *İng.* Name Order) ile birlikte Japon onayından geçmekle birlikte herkes Çin karakterleri ile eski isim ve soyadına benzerleri ya da yenilerini oluşturabilecekti (Eckert vd., 2012: 318). Yine Eckert ve diğerleri (2012: 318), tüm devlet ve devlet destekli kurumlarda çalışanlara yapılan isim değişikliği baskısı sonucunda halkın %84'ünün bu yasaya uyduğunu belirtmektedir. Millet benliğinin temellerinden birisi olan isimlerin bu şekilde değiştirilmeye zorlanması bu dönemin en önemli asimilasyon politikalarından bir tanesi olarak yer almaktadır.

Eğitim bu dönemde artan ihtiyaçlar doğrultusunda değerlendirildi. Genel Valilik, ekonomik kalkınma ve sanayinin genişlemesi için eğitimli iş gücünün şart olduğunu düşünerek üretim merkezlerinde daha fazla okullar açtı ve ilkokula devam etme oranı 1931 yılındaki %25,5 oranından 1939 yılında %55 oranına yükseldi (Pratt, 2006: 225). Genel olarak bakıldığında oldukça büyük ve yaygın bir eğitim sistemi bulunmaktaydı. Bu konuda Yanaihara, (1938: 205), Genel Valiliğin yerel halkın yararına yaptığı eğitim düzenlemesinin Britanya Hindistanı ve Hollanda Hindistanı'na sağlanandan çok daha kapsamlı ve özendirici olduğunu belirtmektedir. Ancak 1938 yılında ilan edilen üçüncü eğitim politikası ile Korece, eğitim müfredatından tamamen kaldırıldı ve okullarda Korece konuşulması yasaklandı (Kim J. , 2014: 30). Böylece Kore halkını var eden en temel unsurlardan birisi olan anadil,

Japonya'nın bu dönemde güttüğü politika ile tamamen yasaklanmaya çalışılarak Korece düşünme ortadan kaldırılmaya çalışıldı. Yanaihara (1938: 205), Korelilerin Japonlaştırılmasına değinirken Japonca konusunda Genel Valiliğin ancak 833.613 kişi ile tüm Kore nüfusunun yalnızca yüzde 3,3'lük bir kısmının sıradan ve günlük hayatta Japonca konuşabildiğini belirtmektedir. 1930'ların sonlarındaki Japonca bilinirlik yüzde oranına bakıldığında, aslında Genel Valiliğin zorunlu Japonca konuşma politikasına rağmen bu konuda pek de başarılı olamadığı göstermektedir.

Bu dönemde sanayideki gelişmelerle artan iş gücü ihtiyacı bazı durumları da beraberinde getirdi. Gelişen sanayi ile birlikte artan sermaye Kore toplumunun da kapitalist bir gelişme düzeyine ilerlemesine ve dolayısı ile gerek ülke içerisinde gerekse Japonya ve Mançurya'daki sanayi bölgelerine önemli bir nüfus hareketine yol açtı (Yanaihara, 1938: 203).

Savaş yıllarında uygulanan zorunlu işçi göçleri ve kadınların seks işçileri olarak kullanılmaları bugün dahi tartışmalı bir konu olarak Japon ve Kore hükümetleri arasında yerini korumaktadır. 1937 yılında Çin ile başlayan savaş ve ardından Pasifik Savaşı ile Japonyada yoğun bir insan gücü ihtiyacı duyuldu. Bu insan gücü savaş sanayisini, askerî gücü ve savaştaki morali sağlamak adına çeşitli bölgelerde kullanıldı. Tablo 5.'te de görüldüğü gibi 1939 yılından itibaren Japonların, Sahalin Adası ve Güney Adaları'na göndermeyi planladığı ve gönderdiği Koreli işçi sayısı katlanarak arttı. 1939-1945 yılları arasında gönderilmesi planlanan 907.300 Koreliden 724.787 kişinin çeşitli bölgelere gönderildiği ve II. Dünya Savaşı sonrasında bu bölgelerde hala 365.382 kişi olduğu görülmektedir.

Yıl	Bölge	Gönderilmesi Planlanan	Gönderilen				
			Kömür Madeni	Metal Madeni	Sivil İşler	Diğer Fabrikalar	Toplam
1939	Japonya	85.000	32.081	5.597	12.141		49.818
	Sahalin		2.578	190	533		3.301
	Toplam	85.000	34.659	5.787	12.674		53.120
1940	Japonya	88.800	36.865	9.081	7.955	2.078	55.979
	Sahalin	8.500	1.311		1.294		2.695
	Doğu Denizi					814	814
	Toplam	97.300	38.176	9.081	9.249	2.892	59.398
1941	Japonya	81.000	39.019	9.416	10.314	5.117	63.866
	Sahalin	1.200	800		651		1.451
	Doğu Denizi	17.800				1.781	1.781
	Toplam	100.000	39.819	9.416	10.965	6.898	67.098
1942	Japonya	120.000	74.098	7.632	16.959	13.124	111.823
	Sahalin	6.500	3.985		1.960		5.945
	Doğu Denizi	3.500				2.083	2.083
	Toplam	130.000	78.083	7.632	18.929	15.207	119.851
1943	Japonya	120.000	66.535	13.763	30.639	13.353	124.290
	Sahalin	3.300	1.835		976		2.811
	Doğu Denizi	1.700				1.253	1.253
	Toplam	125.000	68.370	13.763	31.615	14.606	128.432
1944		290.000	82.859	21.442	34.376	157.795	286.432
1945		50.000	797	229	836	8.760	10.622
Toplam		907.300	342.620	67.350	108.644	206.073	724.787
Savaş Sonrası Durum			121.574	22.430	34.584	86.794	365.382

Tablo 5. 1939-45 yılları Arasında Korelilerin zorla çalışmaya gönderildikleri yerler ve sayıları (Ryu, 2004: 158)

1993 yılı Ağustos ayında Japon Hükümeti yıllarca inkarın ardından II. Dünya Savaşı sırasında Japon ordusunun Asya ve Avrupalı kadınları askerî genelevlerde çalışmaya zorladığını kabul ederek mağdurlara özür teklif etti (Japan finally admits forcing women into war brothels, 1993: 44). Ancak bu durum en üst Japon mercii

olan Japon İmparatoru tarafından teyit edilip özür dilenmediği için hala iki taraf arasında sorun olarak yerini korumaktadır.

3.3.4. 1930'LU YILLARDA DİRENİŞ HAREKETLERİ

1931 yılında Japonların Mançurya'ya yayılma politikası ile içine girilen savaş hali, Kore Yarımadası'nda daha fazla kısıtlamalara yol açtı. Ayrıca *Shin'ganhoe*'nin dağılması ile ülke içerisinde ulusal birliğin sağlanamayıp küçük gruplar halinde faaliyet gösteren topluluklar bağımsızlık mücadelesinde yeterince yer alamadılar. Dahası Japon polisinin *Düşünce Birliği* (Thought Section) biriminin en ufak bir şüphesinde tutuklanma ve hapis cezasına maruz kalınan bir ortamda 1937 yılı itibari ile siyasi tabanlı Kore topluluk ve örgütleri birer birer yok oldular (Nahm, 2004: 307, 308). Böylece ülke içerisinde örgütlü bir direniş faaliyeti bu dönem içerisinde gerçekleştirmek mümkün olamadı.

Kore'de kalan direnişçiler, Kore toplumunu yeniden oluşturmak, halkı aydınlatmak ve güçlendirmek ile kültürel geçmişi muhafaza etmek adına çaba sarf ettiler ve bu dönemin sonunda okuryazar oranı %50 seviyesinin üzerine ulaştı (Nahm, 2004: 325). Koredeki direniş hareketleri daha çok halkın eğitim yoluyla aydınlatılarak olası bir bağımsızlık sonrasına hazırlama olarak şekil buldu. Ve bu konuda atılan adımlar meyvesini göstererek modern Kore kültürü ve Kore halkının temelleri Japon işgal döneminde atılan adımlar sayesinde gerçekleşti.

SONUÇ

Kore Yarımadası'nda, 1392-1897 yılları arasında hüküm süren *Joseon* Hanedanlığı'nın 19. yüzyılda genç yaşta tahta çıkarılan krallar adına kraliçe ve kraliçelerin aileleri tarafından idare edilmesi, zayıf bir yönetimi meydana getirmiştir. Yönetimde söz sahibi olmak isteyen *Andong* kökenli *Kim* ailesi ve *P'ungyang* kökenli *Cho* ailesi arasında gidip gelen güç dengesinin ardından 1864 yılında genç yaşta tahta çıkarılan Kral Gojong'un dönemi de bu sürecin devamıdır. Her ne kadar *P'ungyang* kökenli *Cho* ailesi tahta çıkmasına yardımcı olsa da daha sonra Kraliçe Min'in ailesi olan *Yŏhŭng* kökenli *Min* ailesi ve Kral Gojong'un babası naip *Daewongun* arasındaki çekişme ancak yabancı güçlerin kendi çıkarları adına bu iki karakteri etkisiz hale getirmesi ile son bulmuştur. Yönetimdeki bu çekişmenin yanı sıra soylu sınıf *yangban*ların da çıkarları için mücadelesi ülkedeki yozlaşmayı hızlandırmıştır.

Joseon Krallığı, 1876 yılında Japonların zorlaması ile imzaladığı *Kanghwa* Antlaşması ile birlikte yepyeni bir döneme adım atmıştır. Bu anlaşma ile birlikte yüzyıllardır iç işlerinde bağımsız olsa da Çin etkisi altındaki Koreliler ilk defa bağımsız bir devlet olarak kabul edilmiş ve ayrıca dış dünya ile bağlarını kurmaya başlamışlardır. Bağımsızlıklarını her ne kadar uluslararası alanda diğer ülkelerle

yaptıkları anlaşmalarla pekiştirmeye çalıştılarsa da Çin, *Joseon* Krallığı'nın bağımsızlığını tanımayarak, kendine bağlı bir devlet olarak görmeye devam etmiştir. *Joseon*'un bağımsızlığı ancak 1894-95 yıllarında gerçekleşen Çin-Japon Savaşı sonucunda yapılan *Shimoneseki* Antlaşması (1895) ile Japonlar tarafından Çin'e zorla kabul ettirilebilmiştir. Yüzyıllardır bölgenin egemen gücü Çin artık ülke içindeki ayaklanmalar ve yabancı devletlerin imtiyaz ve etki alanı isteklerine karşı koyamaması, Çin'in eski gücünden çok uzakta olduğunu gösterirken, daha önceden barbar olarak görülen Japonlar tarafından yenilgiye uğratılması ise Korelilerin gözünden kaçmamıştır. Çin'in de, *Joseon*'un bağımsızlığını kabul etmesinin ardından Kral Gojong, 1897 yılında imparatorluk ilan etmiş ve Büyük Han İmparatorluğu'nu kurmuştur. Ancak bu imparatorluk, 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nı bahane eden Japonya'nın 1904 yılından itibaren başlayan yoğun müdahalesi sonucu işlevsizleşmiştir. 1905 yılındaki Himaye Antlaşması ile 1907 Japon-Kore Antlaşması, Japonlara Kore Yarımadası üzerinde fiili bir hâkimiyet kazandırmıştır.

Kanghwa Antlaşması'nın (1876) diğer bir sonucu da dış dünya ile kurulan bağlantı neticesinde Japonya ve diğer Batılı ülkelerin incelenmesi olmuştur. Diğer ülkelerin ve özellikle de Japonya'nın idari, ekonomik, askerî ve sosyal yapıları incelenerek bunların *Joseon* Krallığı'nda da uygulanması adına bir takım reformlara gidilmiştir. Ancak bu reformlar, ülke içerisinde konumlarını kaybetmek istemeyen gruplar tarafından engellenmeye çalışılması nedeniyle gerektiği düzeyde yapılamamıştır. 1884 yılındaki *Gapsin Darbesi* (Gapsin Jeongbyeon) sonrasında kurulan Çin yanlısı hükümet tarafından, Çin destekli, yeni reform hareketleri başlatılmıştır. 1894-95 Çin-Japon Savaşı ile Kore Yarımadası'nda asker bulunduran

Japonların zorlaması ile gerçekleştirilen Gabo Reformları ise ülkenin batılılaşmasında atılan en büyük adım olmuştur. 1896 yılında Rus elçiliğine sığınan Kral Gojong'un, buradan ayrıldıktan sonra 1897 yılında imparatorluk ilanını ile başlattığı reform süreci, *Gwangmu* Reformları da Batı tarzı bir düzene geçme adına benzer etkilere sahip olmuştur. Gerçekleştirilen bu üç reform sürecinin ortak özelliği, Çin, Japon ve Rus İmparatorlukları gibi üç baskın komşu ülkenin etkisi ve dayatması ile gerçekleşmiş olmasıdır. Ülkenin etrafında gerçekleşen güç dengelerine bağlı olarak ülkedeki siyaset de Çin, Japon ve Rus yanlıları arasındaki çatışmayı arttırmıştır.

Yoğun Japon baskısı altında kalan Koreliler ilk önce Çin ve Rusya'ya yönelerek Japonlara karşı destek arayışına girişmişlerdir. Fakat Japonya, ekonomik ve askerî gücünü sağlamlaştırdıktan sonra ilk önce Çin-Japon Savaşı (1894-1895) ile Çin'i, on yıl sonrasında ise Rus-Japon Savaşı (1904-1905) ile Rusya'yı yenerek Kore üzerindeki bu ülkelerin etkisini zayıflatmıştır. Ardından Japonlar, 1902 İngiliz-Japon İttifakı ile İngilizlere ve 1905 Taft-Katsura Memorandumu ile de Amerikalılar'a Kore Yarımadası üzerindeki nüfuz alanını kabul ettirmiştir. Stratejik adımlar sergileyip güvenlik ve ekonomik çıkarlarını öne sürerek uzun yıllar gözünü diktiği Kore Yarımadası'ndaki yerini sağlamlaştıran Japonya, hiçbir uluslararası desteği kalmayan Büyük Han İmparatorluğu'nu 1910 yılında zor kullanarak ilhak etmiştir. Böylece Kore Yarımadası üzerinde 35 yıl sürecek olan Japon işgali başlamıştır.

İlhakın hemen ardından Japonya'nın Kore üzerindeki etkisi hissedilmeye başlanmış ve pek çok Japon tarzı düzenleme hayata geçirilmiştir. Geniş bir idari yapılanmaya gidilmiş ve ülkenin yönetimi ele geçirilmiştir. 1910'lu yıllarda Korelilere karşı askerî bir yönetim uygulanarak her alanda Japon üstünlüğü

hissettirilmiş, ülkenin alt yapısı Japon ihtiyaçlarına uygun hale getirilmiştir. Sosyal yaşam düzenlemelerinde, Korelilerin kendi kimliklerinden uzaklaşarak Japonlaştırılması adına Korece'nin yasaklanması ve her iki milletin ortak atalardan geldiğini savunan Japon propagandası yürürlüğe sokulmuştur. Ekonomik alanda, toprak reformuna gidilerek tüm yarımadanın arazi planlaması gerçekleştirilmiş ve daha kontrollü bir vergi uygulamasına gidilmiştir. Ayrıca Japonya'nın ihtiyaçlarına göre yeni yatırımlar yapılmış ve sonucunda üretilen malların nakliyesi amacıyla ulaşım ağı genişletilmiştir.

Sömürgecilik anlayışının sonunu getiren I. Dünya Savaşı sonrasında, dünya çapındaki çeşitli imparatorluklara başkaldırılar meydana gelmiştir. Kore'de de bu gelişmeler yakından takip edilmiş ve 1919 yılında eski imparator Gojong'un ölümünü fırsat bilen aydınlar, barışçıl bir bağımsızlık hareketi başlatmıştır. Yoğun Japon baskısı altındaki Kore'nin her yanında baş gösteren bağımsızlık gösterileri sonucu Japon hükümeti, Kore'de yeni bir dönem başlatmaya mecbur kalmıştır. Her ne kadar istenilen sonuca, yani bağımsızlığa ulaşılamayıp, sonuçsuz bir hareket olsa da, Bağımsızlık Hareketi, ilerleyen yıllarda Korelilerde bu amaç için daha fazla çalışma adına bir bilinç oluşturması yönünden oldukça önemlidir.

1920'li yıllar her ne kadar Japon baskısını azaltmasa da göreceli olarak sosyal alanda serbestiyi getirerek birçok alanda Güney ve Kuzey Kore'nin, bugünkü temellerinin kurulmasına sebep olmuştur. Kore modern edebiyatı bu dönemde ortaya çıkmış ve çeşitli akımlardan etkilenen sanatçılar Kore edebiyatının temellerini oluşturmuşlardır. Korece okul müfredatına tekrar girmiş ve okullaşma oranı açılan okullarla birlikte kademeli olarak artmıştır. Ekonomik alandaki gelişmelerle kurulan fabrika ve iş yerlerinde çalışan Koreli sayısı artmış ve işçi sınıfının ortaya çıkmasına

neden olmuştur. Ayrıca bu dönemde Korelilerin sermaye birikimi elde etmeleri dikkat çekicidir.

Ülkede kalan direnişçi guruplar yoğun polis kontrolü altında istedikleri gibi hareket edemedikleri için zamanla Japonlarla işbirliğine gitmişlerdir. Ülke içerisindeki direniş, daha çok eğitim yoluyla, gelecekte olası bağımsızlık için halkın hazırlanması olarak gerçekleşmiştir. Korelileri aydınlatmak için pek çok gazete, dergi ve toplumsal örgüt bu dönemde ortaya çıkmıştır.

1931 yılında Mançurya'da kurulan *Mançukuo* devleti Japonya'nın Çin üzerindeki emellerinin artarak devam ettiğini gösterir niteliktedir. Sonrasında ise 1937 yılında Çin-Japon Savaşı ve 1941 yılında II. Dünya Savaşı'na Japonya'nın müdahil olması ile birlikte Japonya, tam bir savaş dönemine girmiştir. Bu dönemde Kore, Çin'e ve Asya'ya açılmak için bir üs olarak, Koreliler de Japon emellerinde kullanılmak üzere işçi ya da asker olarak kullanılmıştır. Korelilerin Japon emellerinde kullanılmasını sağlamak için Japonlaştırma, asimilasyon şeklinde kendini göstermiştir. Korece'nin yeniden eğitim müfredatından çıkarılması, Korece isimlerin değiştirilmesi, Korelilere Şinto tapınaklarında ayinlere katılma zorunluluğu getirilmesi gibi konular tamamen Korelileri kendi benliklerinden koparma amacıyla hayata geçirilmiştir.

1920'li yıllardaki kültür politikasının getirdiği göreceli serbesti 1930'lu yıllarda giderek azalırken, Çin-Japon Savaşı'nı takip eden yıllarda tamamen ortadan kalkmıştır. Bir önceki dönemde ortaya çıkan gazete, dergi ve organizasyonlar tek tek kapatılmaya zorlanmış ve okullarda propaganda eğitimlerine ağırlık verilmiştir.

Yine asimilasyon döneminde pek çok Koreli çalıştırılmak üzere ülke içinde ve dışında çeşitli bölgelere sevk edilmiştir. Bu zorunlu işçilerin bir kısmı Japonya'nın II. Dünya Savaşı'nı kaybetmesinin ardından götürüldükleri yerlerde kalmıştır. Zorunlu işçiler arasında ayrıca askerlere moral sağlaması amacıyla savaş alanlarına gönderilen Koreli kadınlar da bulunmaktadır. Ancak buradaki askere moral sağlanması ibaresi daha çok seks işçiliğini belirtmektedir. Zorunlu işçiler ve seks işçileri konusu Koreliler ve Japonlar arasında bugün de devam eden ve henüz tam olarak sonuca kavuşmamış sorunlar arasında yer almaktadır. Japonya'nın seks işçilerine tazminat vererek sorunu çözme girişimleri halen Kore Hükümetleri tarafından reddedilmekte ve en üst Japon makamından resmi özür beklenmektedir.

Savaş döneminde Japonya, Kore'deki ham madde ve ucuz iş gücünü kullanmak amacıyla çeşitli ağır sanayi kollarına yatırım yapmıştır. Kurulan sanayi tesislerinde çalışan işçi sayısı önceki dönemlere göre daha çok artarak büyük bir işçi sınıfının ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Ayrıca Korelilerin elde ettiği sermaye bu dönemde daha da artmıştır.

Son bölümde, ise 20. yüzyılda Uzak Doğu'da Japonya, Çin ve Rusya incelenmiştir. Bu dönemde Japonya, tüm gücünü bölgenin hâkimi olmaya adamıştır. Çin'deki karışıklıklardan ve birlik eksikliğinden faydalanarak Çin'in büyük bir bölümünü ele geçiren Japonlar, ardından Güney Asya ve Pasifik bölgesinde II. Dünya Savaşı sırasında çok geniş alanlarda sömürgeler elde etmiştir. Ancak Amerika'nın savaşa müdahil olmasıyla birlikte güç dengesi bozulmuş ve Japonya, Güney Asya ve Pasifik bölgelerinde elde ettiği toprakları kaybetmiştir. Çin'de ise imparatorluğun dağılmasıyla birlikte ülke bütünlüğü bozulmuş ve askerî gücü bulunan liderler kendi bölgelerinde hükümetlerini ilan etmiştir. Bu süreçte, en

güçlüleri Batı'dan destek gören Çin Milliyetçi Partisi ve genç Sovyet yönetiminin desteğini alan Çin Komünist Partisi'nin oluşturdukları yönetimler olmuştur. Ancak daha güçlü konumda olan Milliyetçi Çin de ülkenin bütününe hâkim olamamış ve ülke içindeki bu güç savaşları, Japonların bu ülkede daha rahat ilerlemesine zemin olmuştur. Rus İmparatorluğu ise işçi sınıfı ayaklanmaları ile birlikte devrilmiş ancak başa geçen geçici hükümet ise muhalefet partisi Bolşevikler tarafından devrilmiştir. 1920 yılına dek ülke içerisinde devam eden güç savaşı sonrası ülke bütünlüğünü sağlayan Sovyetler Birliği, daha sonraki yıllarda ekonomik olarak toparlanma sürecine girmiştir.

Çevresinde bu kadar karışık ve hararetli bir ortam varken Korelilerin bu olaylardan etkilenmemeleri söz konusu değildi. Japon yönetimine karşı direniş gösteren gurupların çoğu yoğun baskıdan dolayı Kore'yi terk ederek Sovyetler Birliği, Çin ve ABD gibi ülkelerde faaliyetlerine devam etmişlerdir. Bu dönemdeki direniş gurupları bulundukları ülkedeki durumdan etkilenerek farklı yöntemlerle Kore'nin geleceği için çalışmışlardır. Kore halkının aydınlanmasının ardından barışçıl yöntemler ile bağımsızlık düşüncesine gidenler Amerika ve Milliyetçi Çin tarafından destek görürken, silahlı yöntemlerle bağımsızlığın elde edilmesini savunanlar Sovyetler Birliği tarafından destek görmüştür. 1945 yılında Japonya'nın teslim olmasının ardından Sovyetler Birliği'nin Kore Yarımadası'nın kuzeyini, ABD'nin de güneyini kontrol altına almasıyla birlikte 1920'li yıllarda şekillenen Amerikan ve Rus yanlısı direnişçiler ön plana çıkmış ve bu görüş ayrılığı yarımadada siyasi olarak iki ayrı hükümetin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Kore Yarımadası'ndaki Japon yönetimi, öncesindeki *Joseon* ve Büyük Han İmparatorluğu'nda gerçekleştirilen pek çok ekonomik, idari ve sosyal reformdan

daha fazlasını gerçekleştirmiştir. Ancak bu düzenlemeler, Kore halkının refahından çok Japon halkının çıkarları gözetilerek yapılmış ve Korelilerin lehine olan bazı haklar tesadüfi bir şekilde gerçekleşmiştir. Japonya, her şeyden önce Kore'yi bir sömürge olarak görmüş, hiçbir şekilde bütünleşmeden yana adım atmamıştır. Bunlar arasında Japon anayasasının Korelilere uygulanmaması, Korelilerin Japon meclisinde temsil hakkı elde edememesi gibi konular yer almaktadır.

Japonlar, *Joseon* ve Büyük Han İmparatorluğu dönemindekinden çok daha fazla sayıda okul açarak çok daha fazla Korelinin eğitim almasını sağlamışlardır. Yurt dışına ve Japonya'ya gönderilen öğrenci sayısı da yine bu dönemde artmıştır. Yurt içinde ve dahası yurt dışında iyi eğitim alan Koreli aydınlar, dil, kültür, edebiyat ve tarih gibi çalışmaların temelini oluşturmuşlardır.

Joseon ve Büyük Han İmparatorluğu dönemlerinde Kore'de modern sanayi tesisi neredeyse hiç bulunmazken bu dönemde çeşitli sanayi kollarında çok sayıda sanayi tesisleri inşa edilmiştir. Her ne kadar pek çoğu 1930'lu yıllarda, Japonya'nın savaş ihtiyaçlarını karşılamak için kurulduysa da Kore'de ağır sanayi tesisleri yine Japonlar tarafından oluşturulmuştur. Ulaşım ve iletişim ağı yine Japonların ihtiyaçları doğrultusunda ülkenin büyük bir bölümüne ulaştırılmıştır. Sanayi tesislerinin daha çok kuzeyde yer almasından dolayı Kore Yarımadası'nın II. Dünya Savaşı sonrasında bölünmesinden sonra Kuzey Kore, sanayi konusunda daha şanslı bir konuma sahip olmuştur. Fakat 1950-53 Kore Savaşı ile birlikte var olan tesislerin büyük bölümün yok edilmesi ile Japon döneminde kurulan tesislerin, Kore'nin günümüz gelişmesinde katkısının olduğu söylenememektedir. Yine de bu fabrikalarda çalışan Koreli işçi ve az sayıda da olsa idarecinin olması ileride

kurulacak yeni sanayi tesisleri için tecrübeli eleman ve sermaye birikimini yaratmış olması bakımından önem taşımaktadır.

Kore *Joongang* (중앙일보) ve Japon *Nihon Keizai* (日本經濟) gazetelerinin 2009-2010 yılları arasında yaptıkları Japon Sömürge Dönemi'nin ektilerini sorgulayan kamuoyu araştırması sonrası halkın verdiği cevaplar neticesinde *Kore'nin zorla ilhak edilmesinin sonucu* sorusuna Korelilerin %78,9 "kötüydü", %16,3'lük bir kesimi "iyi yanları da kötü yanları da vardı" ve %4,8'lik kesimi "bilmiyorum" demiştir ([Gyeongsulgugchi 100 Nyeon Gihoeg] Jungangilbo-Nihongeijai Gongdong Han-Il Gugminuisig Josa, 2010). Aynı araştırmada bu soruya Japonlar; %20 "kötü", %60 "iyi ve kötü yanları vardı" , %4 "iyiydi" ve %16 "bilmiyorum" diye yanıtlamıştır. Japon işgali Koreliler üzerinde derin ve onarılması imkânsız yaralar bırakmıştır. Bunlar, Kore dili, kültürü ve benliğinin yok edilmeye çalışılması ile fiziksel keyfi cezalar, zorunlu işçi göçleri ve seks köleliğidir. Her ne kadar Kore halkı için bu acıları unutmak ya da atlatmak çok zor olsa da Japonya'nın bırakıp gittiği alt yapının üzerine Kore'nin inşası yadsınamayacak bir gerçektir.

EKLER

EK 1. KANGHWA ANTLAŞMASI (26 ŞUBAT 1876)

Geçmişte aralarında bulunan dostane ilişkileri yeniden başlatılmakta ve her iki ülkenin dostane duygularını daha sağlam bir temelde geliştirmekte istekli olan Japonya ve Joseon Hükümetleri, bu amaçla Tam Yetkilendirilen; Japon hükümeti adına Kore Özel Görevli Yüksek Temsilcisi, Korgeneral ve Kraliyet Danışma Meclisi Üyesi, Sömürge Bakanlığı Bakanı Kuboda Kiyotaka ve Kore Özel Görevli Yüksek Temsilci Yardımcısı, Genrô In Üyesi, Inouye Kaoru; Joseon Hükümeti adına Shin Ken, Han-Choo-Su-Fu ve In-Jisho, Fu-So-Fu, Fuku-sô-Kwan, Hükümetleri tarafından aldıkları yetki ile aşağıdaki Maddelerde anlaşmış ve karara varmışlardır:

Madde 1. Bağımsız bir devlet olarak Joseon, Japonya ile aynı egemenlik haklarına sahiptir.

İki ülkenin arasında yer alan dostluğun samimiyetini kanıtlamak adına ilişkiler bundan böyle eşit ve nezaket içerisinde kibir ya da kuşku göstermek yoluyla hakaret etmekten çekinerek gerçekleştirilecektir.

İlk aşamada, dostane ilişkilere engel oluşturan tüm kural ve teamüller yürürlükten kaldırılacak ve onların yerine liberal ve genel olarak sağlam ve daimi barışı sağlayacak kurallar koyulacaktır.

Madde 2. Japon Hükümeti, bu Antlaşmanın imzaladığı tarihten itibaren on beş ay içerisinde herhangi bir zamanda Joseon başkentine Rei-sohan-sho ile diplomatik konuları görüşmek üzere kabul edilecek bir Delege gönderme hakkına sahip olacaktır. Bu Delege, başkentte kalmaya devam edecek ya da görevini tamamladıktan sonra ülkesine dönebilecektir.

Joseon Hükümeti de benzer bir şekilde Dışişleri Bakanı ile diplomatik konuları görüşmek üzere Tokyo, Japonya'ya bir Delege gönderebilecektir. Bu Delege, Tokyo'da kalmaya devam edecek ya da görevini tamamladıktan sonra evine dönebilecektir.

Madde 3. Japon Hükümeti tarafından Joseon'a yapılacak olan tüm resmi iletişim Japon dilinde gerçekleştirilecektir ve bu günden itibaren geçerli on yıl boyunca Çince tercümesi beraberinde gelecektir. Joseon Hükümeti Çin dilini kullanacaktır.

Madde 4. Japon resmi yerleşimi bulunan Joseon Fusan'daki Sorio, Japonya ile ticaret için açılan bir yerdir ve Sai-ken-sen (iki ülkenin belirli sayıda maddeyi mübadele ettiği son Tsushima Prensi'nin Joseon'a gönderdiği çin yelkenlisi) gibi eski uygulamaların yürürlükten kaldırıldığı bu Antlaşma'nın koşullarına uygun olarak bundan böyle ticaret buradan gerçekleştirilecektir

Yukarıdaki yere ek olarak Joseon Hükümeti, bu Antlaşma'da yer alan Madde 5.'te belirtilen iki limanı Japon vatandaşları ile ticari ilişkiler kurmak için açacaktır.

Madde 5. Keikin, Chiusei, Jenra, Kensho ve Kankio'dan oluşan beş eyaletin deniz kenarında ticarete uygun iki liman seçilecektir ve bu limanlar Meiji 9.

yılının 2. ayından sonraki 20. ayda, Joseon tarihine karşılık gelen Hei-shi yılının ilk ayında açılacaktır.

Madde 6. Japon deniz taşıtlarının, hava koşullarından dolayı ya da yakıt ve tedarik ihtiyacından dolayı Joseon'daki herhangi bir açık limana ulaşamaması durumunda herhangi bir limana ya da iskeleye masrafları gemi kaptanı tarafından ödenerek sığınmak ya da ahşap, kömür ve diğer ihtiyaçları tedarik etmek ya da tamir için girebilecektir. Bu durumlarda, yerel halk ve memurlar ve ihtiyaç duyulan gereçlerin tedarik edilmesinde cömertliklerini ve tam desteklerini göstererek iyi niyetlerini sunacaklardır.

Eğer her iki ülkenin deniz taşıtlarından herhangi biri Japon ya da Joseon kıyılarında kaza yapar ya da karaya otururs bölge halkı mürettebatı kurtarmak için her türlü çabayı gösterecektir ve kaza yapmış kişileri kendi ülkelerine göndermek ya da en yakın limanda ikamet eden kendi ülke memurlarına ulaşmada yardımcı olacak olan yerel yetkilileri faciadan haberdar edecektir.

Madde 7. Şimdiye dek incelenmemiş olan Joseon sahilleri, buraya yaklaşan deniz taşıtları için çok tehlikelidir ve suların derinlikleri yanı sıra adaları, kayalıkları ve resifleri gösteren haritaları hazırlamak üzere seyir bilimciler her iki ülkeye geçebilecekler, bahsi geçen sahillerde tüm Japon denizciler serbestçe araştırma yapabilecektir.

Madde 8. Gerekli görüldüğü takdirde Joseon'daki açık limanlarda yerleşik Japon tüccarların korunması amacıyla burada ikamet edecek olan bir memur Japon Hükümeti tarafından atanacaktır. Eğer her iki ulusu ilgilendiren bir

sorun ortaya çıkarsa adı geçen memur Joseon yetkilileri ile görüşecek ve bunu çözecektir.

Madde 9. Her iki imzacı tarafta kurulan dostane ilişkilerle, ilgili vatandaşları, her iki Hükümet memurlarının karışması olmaksızın özgürce ticaretlerini sürdüreceklerdir, ticarete ne sınırlandırma ne de yasaklama getirilmeyecektir.

Her iki ülkenin herhangi bir tüccarı tarafından sahtekârlık yapıldığında ya da borç ödemesinin reddedildiği durumda her iki tarafın memurları ya da diğer tarafın Hükümeti suçlunun adalete teslim edilmesi ve borcun ödenmesini dayatma konusunda elinden gelen tüm çabayı gösterecektir.

Ne Japon Hükümeti, ne de Joseon Hükümeti borcun ödenmesinden sorumlu tutulmayacaktır.

Madde 10. Eğer Joseon'daki açık limanların herhangi birinde yaşayan bir Japon vatandaşı Joseon vatandaşına karşı suç işlerse, Japon yetkilileri tarafından yargılanacaktır. Eğer bir Joseon vatandaşı, Japon vatandaşına karşı bir suç işlerse Joseon yetkilileri tarafından yargılanacaktır. Suçlular kendi ülkelerinin yasalarına göre cezalandırılacaktır. Adalet eşit ve tarafsız bir şekilde iki tarafta da sağlanacaktır.

Madde 11. Her iki imzacı tarafta kurulan dostane ilişkilerle, her iki tarafın, tüccarlarının çıkarları için ticari ilişkileri düzene koyması gerekmektedir.

Bu Antlaşma'nın Maddeleri'ne eklenecek olan içeriğinin geliştirilmesi ve yerine getirilmesini kolaylaştıracak detaylı hükümler ile birlikte ticaret düzenlemeleri, her iki ülke tarafından atanacak Özel Yetkililer tarafından

bugünden itibaren altı ay içerisinde Joseon başkenti ya da Kokwa Fu'da kararlaştırılacaktır.

Madde 12. Yukarıda anılan on bir Madde, imzalandığı tarihten itibaren bağlayıcıdır ve daimi dostluğun her iki ülke tarafından korunması bağlamında inançlı ve devamlı bir şekilde iki imzacı tarafından gözlenecektir.

Bu Antlaşma, iki nüsha olarak hazırlanmıştır ve kopyaları iki imzacı taraf arasında karşılıklı olarak değiştirilecektir.

İşbu belgeye şehadeten, Japonya ve Joseon Tam Yetkilileri olarak imzamız ve mühürlerimiz buna tanıktır, Meiji 9. yılı 2. ayı 26. günü ve Jimmu Tenno'nun tahta çıkışının 2536. yılı, Joseon tarihi, Heishi yılının ikinci ayının ikinci günü ve Joseon kurucusunun 485. yılı.

KURODA KIYOTAKA

INOUYE KAORU

SHİN KEN

IN Jİ-SHO (Chung, 1919: 205, 209)

EK 2. HİMAYE ANTLAŞMASI (17 KASIM 1905)

İki İmparatorluğu birleştiren dayanışma ilkesini güçlendirmeyi arzulayan Japon ve Kore Hükümetleri bu görüş doğrultusunda Kore ulusal gücüne ulaşana dek hizmet vermesi adına aşağıdaki anlaşma şartlarında uzlaşmıştır:

Madde 1. Japon Hükümeti, bundan sonra Tokyo'daki Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile Kore'nin dış ilişkileri ve işlerini doğrudan kontrol edecektir ve Japon diplomatik ve konsolos temsilcileri yurt dışındaki Kore halkı ve çıkarları konusunda yetkili olacaktır.

Madde 2. Japon Hükümeti, Kore ile diğer Güçlerin arasında var olan anlaşmaların yürütülmesini üstlenir ve Kore Hükümeti bundan sonra, Japon Hükümeti vasıtası ile olanlar hariç uluslararası bir taraf olarak hareket ya da sözleşme gerçekleştirmeyeceğini garanti eder.

Madde 3. Japon Hükümeti, Seul'de ikamet edecek ve esas görevi diplomatik işleri doğrudan yönetmek olan Japon Valisi tarafından Majesteleri Kore İmparatoru Hükümdarlığında temsil edilecektir. Majesteleri Kore İmparatoru'nu özel ve kişisel olarak dinleme yetkisine sahip olacaktır. Japon Hükümeti ayrıca gerekli gördüğünde Kore'deki açık limanlarda ve diğer şehirlerde Elçiler görevlendirme hakkına sahip olacaktır. Bu Elçiler, Valiliğin yönetimi altında şimdiye dek var olan Kore'deki Japon Konsoloslukları ile ilgili görev ve yetkileri uygular ve gerekli durumlarda bu Antlaşma şartlarının tam olarak yerine getirilmesi gibi görevleri yerine getirir.

Madde 4. Bu Antlaşmadaki Koşullar ile tutarsızlık olmamak kaydıyla Japonya ve Kore arasında var olan Antlaşma ve Anlaşmaların şartları yürürlükte olmaya devam edecektir.

Madde 5. Japon hükümeti, Kore İmparatorluk Ailesi'nin refah ve itibarını kollama görevini üstlenecektir.

İşbu belgeye şehadeten, Hükümetleri tarafından usule uygun olarak yetkilendirilen altında imzası Bulunanlar, bu Antlaşmayı imzalamış ve mühürlerini eklemişlerdir.

HAYASHİ GONSUKE,

Orta Elçi ve Tam Yetkili Bakan

Meiji 38. Yılının 11. Ayının 17. Günü

PAK CHE-SOON,

Dışişleri Bakanı

Kwang-mu 9. Yılının 11. Aynın 17. Günü (Chung, 1919: 221, 222)

EK 3. KORE-JAPON İLHAK ANTLAŞMASI (22 AĞUSTOS 1910)

Kendi ülkeleri arasındaki özel ve yakın ilişkileri planlayarak, Majesteleri Japonya İmparatoru ve Majesteleri Kore İmparatoru, iki halkın kamu yararını arttırmayı ve En Uç Doğu'nun kalıcı barışını sağlamayı isteyerek ve bu hedeflerin en iyi şekilde Kore'nin Japon İmparatorluğu'na ilhakı ile olacağına inanarak bu ilhakın Antlaşması'nı sonuçlandırma kararına varmışlardır ve bu amaçla Tam Yekili Kişiler: Majesteleri Japonya İmparatoru tarafından, Vikont Masakata Terautsi, Ülke Valisi ve Majesteleri Kore İmparatoru tarafından, Ye Wan Yong, Devlet Başkanı, karşılıklı konferans ve müzakerenin ardına şu Maddeler'de anlaşmışlardır:

Madde 1. Majesteleri Kore İmparatoru, tüm Kore'nin egemenlik haklarını tamamen ve kalıcı olarak Majesteleri Japonya İmparatoruna devreder.

Madde 2. Majesteleri Japonya İmparatoru, bir önceki Madde bahsedilen devretmeyi kabul eder ve Kore'nin Japon İmparatorluğu'na tam ilhakını kabul eder.

Madde 3. Majesteleri Japonya İmparatoru; Kore İmparatoru Majesteleri ve eski İmparator ve Veliaht Prens İmparator Ekselansları ve Eşleri ve Varisleri gibi unvan ve itibar ve onurlarını kabul eder ve bu unvan, itibar ve onurların korunması adına her yıl yeterli miktarda ödenek verilir.

Madde 4. Majesteleri Japonya İmparatoru, ayrıca Kore Kraliyet Ailesi mensupları ve varislerine uygun onur ve muameleyi kabul eder ve bu onur ve muamelenin korunması için gerekli ödenek sağlanır.

Madde 5. Majesteleri Japonya İmparatoru, övülmeye değer hizmetlerinden dolayı özel itibar hak edenlere soyluluk ve mali tahsisat verir.

Madde 6. Adı geçen ilhak neticesiyle, Japonya Hükümeti tüm Kore hükümeti ve yönetimini üstlenir ve yürürlükte olan yasalara uyan Korelilerin ve varlıklarının tam korumasını sağlar ve tüm Korelilerin refahını arttırır.

Madde 7. Japon Hükümeti, şartların imkan vermesi halinde, yeni rejimi sadık bir şekilde kabul eden, iyi niyetli ve hizmete uygun yeteneklere vakıf olan Koreliler, Kore'deki Japon kamu hizmetinde çalıştırılır.

Madde 8. Bu Antlaşma, Majesteleri Japonya İmparatoru ve Majesteleri Kore İmparatoru'nun onaylamalarının ardından ilan edildiği tarihte yürürlüğe girer.

İşbu belgenin kanıtı olarak ayrı ayrı Tam Yetkili Kişiler bu antlaşmayı imzalamış ve ilaveten kendi mühürlerini eklemiştir.

VİKONT MASATAKA TERAUTSİ, Vali

Meiji 43. yılının 8. ayının 22. günü

YE WAN YONG, Devlet Başbakanı

Nung-hui 4. yılının 8. ayının 22. günü (Choe, 2011: 979, 983)

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Baek, O., ve diğerleri, (2011), **Understanding Korean History**, Kore: Jimoondang.

Choe, D., (2011), **Joyageulo Bon Hangug Geundaesa (Korea Meet the New Order, Treaties: 1876-1910)**, Paju: Open Books.

Chung, H., (1919), **Korean Treaties**, New York: H.S. Nichols.

Chung, Y., (2006), **Korea Under Siege, 1876–1945 : Capital Formation And Economic Transformation**, New York: Oxford University Press.

Eckert, C., ve diğerleri, (2012), **Korea Old and New: A History**, Seul: Ilchokak.

Fairbank, J. K., Goldman, M., (2006), **China : a New History**, Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

Gang, M., (2009), **Gochyeo Sseun Hangughyeondaesa**, Paju: Changbi.

Gordon, A., (2003), **A Modern History of Japan: from Tokugawa Times to the Present**, New York: Oxford University Press.

Grajdanzev, A., (1944), **Modern Korea**, (2. Baskı), New York: International Secretariat Institute Of Pacific Relations.

Henshall, K. G., (2004), **A History of Japan : from Stone Age to Superpower**, New York: Palgrave Macmillan.

Hunter, J. E., (2002), **Modern Japonya'nın Doğuşu 1853'ten Günümüze**, Ankara: İmge.

Hwang, K., (2010), **A History of Korea**, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Hwang K., (2011), **Maeglageulo İlgneun Saeloun Hangugsa**, Seul: Book21.

İyagi Hangugyeogsa Pyeonjibwiwonhoe, (1997), **İyagi Hangugsa 11 : İlje Sigmintongchiwa Hangiltujaeng**, Seoul: Pulbich.

Jansen, M. B., (2002), **The Making of Modern Japan**, Oxford, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University.

Kim, B., Vogel, E., (2011), **The Park Chung Hee Era: the Transformation of South Korea**, ABD: Harvard University.

Kim, D., (2005), **The History of Korea**, ABD: Greenwood.

Kim, J., (2012), **A History of Korea From "Land of the Morning Calm" to States in Conflict**, Indiana University Press.

Kim S., (1997), **Salyolo Boneun 20 Segi Hangugsa: Hwalbindang Seoneon Eseo Jeon - No Hangsosim Pangyeol Kkaji**, Seoul: Galamgihoeg.

Larsen, K., (2008), **Tradition, Treaties, and Trade Qing Imperialism and Choson Korea, 1850-1910**, Cambridge (Massachusetts): Harvard University Asia Center.

Lee, K., (1984), **A New History of Korea**, Kore: Harvard Unversity Press.

Lone, S., McCormack, G., (1993), **Korea Since 1850**, New York: Longman Cheshire.

Meyer, M. W., (2014), **Japonya Tarihi: Hanedanlık Döneminden Günümüz Japonyası'na**, İstanbul: İnkılap.

Nahm, A., (2004), **Korea: Tradition & Transformation - A History of the Korean People**, (2. Baskı), Kore: Hollym.

Nish, I., ve diğerleri, (1989), " Cilt 10: North-East Asia after the Russo-Japanese War, 1905-1914", **British documents on foreign affairs--reports and papers**

from the Foreign Office confidential print. Part I, From the mid-nineteenth century to the First World War. Series E, Asia, 1860-1914, University Publications of America.

Park Y., (2013), **Geunhyeondaesa Silijeu-1 Guhanmal-İljegangjeomgi : 1876nyeon Ganghwado Joyagbuteo 1945nyeon 8.15haebangkkaji**, Bucheon: Hwiseon.

Park D., (2011), **İlje Gangjeomgi: 1910-1945: Sigmin Tongchigiui Hanminjog Sunangwa Jeohangui Gieog**, Seoul : Nunbich

Peattie, M. R., (2008), "The Japanese Colonial Empire", 1895-1945, Peter Duus (Ed.), **The Cambridge History of Japan**, **The Twentieth Century**, Baskı. 8, Cilt. 6, s. 217-270, New York: Cambridge University Press.

Peterson, M., Margulies, P., (2010), **A Brief History of Korea**, ABD: Infobase Publishing.

Pletcher, K., (2011), **The History of China**, New York: Britannica Educational Publishing.

Pratt, K., (2006), **Everlasting Flower: A History of Korea**, London: Reaktion Books.

Pratt, K., Rutt, R., (1999), **Korea A Historical and Cultural Dictionary**, New York: Routledge.

Rew, J. Y., (2008), **Japanese Colonial Government of Korea: Empire Building in East Asia**, Kore: Hangug Hagsul Jeongbo.

Riasanovsky, N. V., Steinberg, M. D., (2011), **Rusya Tarihi : Başlangıçtan Günümüze**, İstanbul: İnkılâp.

Robinson, M., (2007), **Korea's Twentieth-Century Odyssey: A Short History**, Honolulu: University of Hawai'i Press.

Ryu, S., (2004), **Ppuli Gipeun Hangugsa Saemi Gipeun Iyagi**, Cilt. Hyeondae, Seul: Sol Book.

Schirokauer, C. ve diğerleri, (2013), **A Brief History of Chinese and Japanese Civilizations**, Baskı. 4, Boston: Wadsworh Cengage Learning.

Seth, M. J., (2010), **A Concise History of Modern Korea: from the Late Nineteenth Century to the Present**, ABD: Rowman & Littlefield.

Seth, M. J., (2011), **A History of Korea: from Antiquity to the Present**, ABD: Rowman & Littlefield.

Song, C., ve diğerleri, (2008), **Hangugsaui Ihae**, Seul: KNOU.

Sunoo, H., **Korea: A Political History in Modern Times**, Columbia: Korean-American Cultural Foundation.

The China-Japan-Korea Common History Text Tri-National Committee, (2010), **A History to Open the Future Modern East Asian History And Regional Reconciliaton**, Seul: Minimum

Walker, B. L., ve diğerleri, (2013), **Japan at Nature's Edge : The Environmental Context of a Global Power**, Honolulu: University of Hawai‘i Press.

Waugh, S., Wright, J., (2010), **The Russian Revolution and Soviet Union 1910-91 GSE Mopern World History for Edexel**, Hodder Education.

Woo, H., (2010), **A Review of Korean History Vol.3 Modern/Contemporary Era**, Kore: Kyongsaewon.

Wright, D. C., (2011), **The History of China**, Santa Barbara, California: Greenwood.

Yeogsabipyeong Pyeonjibwiwonhoe, (2009), **Nonjaengeulo Ilgneun Hangugsa 2 Geunhyeondae**, Seul: Yeogsabipyeongsa.

Yeogsamunjeyeonguso, (2011), **Miraereul Yeoneun Hangugeui Yeogsa**, C. 5, Seul: Ungjin Jisighauseu.

Young, L., (1999), **Japan's Total Empire: Manchuria and the Culture of Wartime**, University of California Press.

MAKALELER

Bu, P., (2014), "Gruesome Crimes of Japan's Unit 731", **China Today**, C. 63, S. 7, s. 54, 55.

Chong, J. I., (2009), "Breaking Up Is Hard to Do: Foreign Intervention and the Limiting of Fragmentation in the Late Qing and Early Republic, 1893-1922", **Twentieth-Century China**, C. 35, S. 1, s. 75-98.

Fern, S., (2005), "Tokdo or Takeshima? The International Law of Territorial Acquisition in the Japan-Korea Island Dispute", **Stanford Journal of East Asian Affairs**, C. 5, S. 1, s. 78-89.

Gökmen, M., (2014), " Bir Seyyah olarak Abdürreşit İbrahim'in Seyahatnamesine göre Kore", **Abdürreşit İbrahim ve Zamanı: Türkiye ve Japonya Arasında Orta Avrasya Alanı Sempozyumu**, Tokyo.

_____ (1993), "Japan finally admits forcing women into war brothels", **WIN News**, C. 19, S. 4, s. 44.

Kim, J., (2014), "Rethinking Colonialism: Korean Primary School Music Education during the Japanese Colonial Ride of Korea, 1910-1945", **Journal Of Historical Research In Music Education**, C. 36, S. 1, s. 23-42.

Nie, J., (2006), "The United States Cover-up of Japanese Wartime Medical Atrocities: Complicity Committed in the National Interest and Two Proposals for Contemporary Action", **The American Journal Of Bioethics**, C. *6*, *S.*3, s. W21-W33.

_____ (2011), "The Wuchang Uprising", **Chinese American Forum**, C.27, S.2, s. 39,40.

_____ (2011), " The Xinhai Revolution, the End of the Emperial China", **Chinese American Forum**, C.27, S.2, s. 38,39.

Watts, J., (2002), "Victims of Japan's Notorious Unit 731 Sue", **Lancet**, *C.360*, *S.* 9333, s. 628.

Yanaihara, T., (1938), "Problems of Japanese Administration in Korea", **Pacific Affairs**, C.11, S. 2, s. 198-207.

İNTERNET KAYNAKLARI

_____ "Areas Under Allied Japanese Controll, 15 August 1945", Aralık 22, 2014 tarihinde **United States Military Academy**: http://www.westpoint.edu/history/SiteAssets/SitePages/World%20War%20II%20Pacific/ww2%20asia%20map%2052.jpg adresinden alındı.

_____ (2010), "[Gyeongsulgugchi 100 Nyeon Gihoeg] Jungangilbo-Nihongeijai Gongdong Han-Il Gugminuisig Josa", Aralık 23, 2014 tarihinde **Joins Web Sitesi**: http://article.joins.com/news/article/article.asp?total_id=4401792 adresinden alındı.

_____ (1919), "Koreans Declare For Independence; Thousands Who Engage in Demonstration Are Arrested by the Japanese", Aralık 26, 2014 tarihinde **The**

New York Times: http://query.nytimes.com/mem/archive-free/pdf?res=9407E6DA1E39E13ABC4B52DFB5668382609EDE adresinden alındı.

_____ "Meiji Restoration", Aralık 22, 2014 tarihinde **Britannica Online**: ebscohost.com adresinden alındı.

_____ "Opium Wars", 26 Aralık 2014 tarihinde **Encyclopædia Britannica**: http://global.britannica.com/EBchecked/topic/430163/Opium-Wars adresinden alındı.

_____ (2014), "Shogun", Ocak 14, 2015 tarihinde **Columbia Electronic Encyclopedia**: www.ebscohost.com adresinden alındı.

_____ "Sovyet", Aralık 26, 2014 tarihinde **Türk Dil Kurumu**: http://www.tdk.gov.tr/ adresinden alındı.

_____ (2004), "Syngman Rhee", Aralık 24, 2014 tarihinde **Encyclopedia of World Biography**: http://www.encyclopedia.com/topic/Syngman_Rhee.aspx adresinden alındı.

_____ "Third International", 9 Ocak 2014 tarihinde **Encyclopædia Britannica**: http://www.britannica.com/EBchecked/topic/290606/Third-International adresinden alındı.

Dündar, A., (2011), "Japonya'nın Orta Asya Politikaları", Aralık 12, 2014 tarihinde **http://www.yesevi.edu.tr/:** http://www.yesevi.edu.tr/yayinlar/static/kitaplar/japonya_ortaasya_rapor.pdf adresinden alındı.

Murayama, T., (1995), "Statement by Prime Minister Tomiichi Murayama "On the Occasion of the 50th Anniversary of the War's End"", Aralık 24, 2014

tarihinde **Japon Dışişleri Bakanlığı**: http://www.mofa.go.jp/announce/press/pm/murayama/9508.html adresinden alındı.

Research Information Service System, http://www.riss.kr/

Yükseköğretim Kurulu, Ulusal Tez Merkezi https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Korelilerin, Japon işgali altında 1910 ve 1945 yılları arasında geçirdiği 35 yıllık dönemin idari, ekonomik ve sosyal yaşam açısından değerlendirilmesidir.

Günümüzde *Kore Cumhuriyeti* (Güney Kore) ve *Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti*'nin (Kuzey Kore) yer aldığı Kore Yarımadası'nda, 19. yüzyılda yaşanan gelişmeler üzerinde durularak Japon ilhakı öncesindeki dönem incelenmiştir. Ardından 20. yüzyılın ilk yarısında Japonya, Rusya ve Çin'in incelenmesiyle birlikte Uzak Doğu'nun içinde bulunduğu durum belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak da 35 yıl boyunca Japon işgal yönetiminin gerçekleştirdiği idari yapılanma ile ekonomik ve sosyal alanda getirdiği düzenlemelere yer verilerek Korelilerin, bu işgal döneminde geçirdikleri süreçler ele alınmıştır.

Sonuç olarak Kore Yarımadası'nda Japon işgal dönemi, öncesinde yaşananlar ve bu dönemde çevre ülkelerde meydana gelen gelişmeler ile birlikte incelenerek Koreliler üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to describe and evaluate the 35 years long Japanese occupation period that Korean people came through between 1910 and 1945, from the point of governance, and economic and social life.

Developments in 19th century prior to the Japanese occupation period on Korean Peninsula, where now *Republic of Korea* (South Korea) and *Democratic People's Republic of Korea* (North Korea) exist, are examined. After describing Japan, China and Russia at the first half of the 20th century, undergoing situation of the Far East is tried to be determined. Executive structure and regulations on economic and social fields of Japanese occupation rule are mentioned and the phases that Korean people came through under this occupation are studied.

As a conclusion, how the Korean people affected under the Japanese occupation period is analysed with the developments of the prior period at the Korean Peninsula and the neighbouring countries' evaluation at the same period.